Davor Piskač

KAKO NAPISATI ESEJ NA DRŽAVNOJ MATURI

Radni priručnik s primjerima i vježbama

2. izdanje

ALFA

Zagreb, 2009.

Nakladnik
Alfa d.d. Zagreb
Nova Ves 23a

Za nakladnika
Miro Petric

Urednica
Snježana Zrinjan

Recenzentica
Suzana Kačić-Bartulović

Grafički dizajn
Markus studio d.o.o.

Grafička priprema
Markus studio d.o.o.

Lektorica
Mirela Piskač

Korektorica
Kristina Ferenčina

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu
Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 724375
ISBN 978-953-297-189-7.

Tisak
GRAFIKA MARKULIN

SADRŽAJ

1. UVOD 6
Što je esej? 6
Važnost vještine pisanja eseja 6

2. PLANIRANJE ESEJA 8
Što se od vas traži da napišete u eseju? 8
Što su smjernice i čemu služe? 8
Kako se držati teme i odgovoriti na smjernice ili pitanja? 8
Još jednom: kako doći do onoga što se od vas traži? 9

3. PISANJE ESEJA 12
Osnovna kompozicija eseja 12
Što trebate znati na početku? 12
Navođenje citata 13
Naslov eseja 13
Kako ćete napraviti strukturu eseja i napisati esej? 13

4. ESEJ NA DRŽAVNOJ MATURI 14
Esej na državnoj maturi 14
Što se vrednuje (ocjenjuje) na eseju za državnu maturu? 14
Što ne smijete napraviti na eseju koji pišete za državnu maturu!? 15

5. PISANJE ESEJA NA DRŽAVNOJ MATURI 16
Zašto esej treba pisati u odlomcima? 16
„Lupetanje“ 16
Sastavljanje koncepta 17
Izrada natuknica 17
Što treba napisati u prvom odlomku eseja? 18
Koliko uvodni odlomak treba biti dugačak? 19
Korisne početne fraze 19
Razradbeni dio eseja 23
Ključne riječi koje služe povezivanju rečenica i odlomaka 24
Međusobna povezanost odlomaka 28
Ključne riječi koje povezuju početak i kraj odlomka 30
Zaključni odlomak 31
Korisni izrazi i fraze za zaključni odlomak 32
Sažetak svega što ste do sada ovdje naučili o tome kako se pišu eseji 33

6. TRI TIPA ESEJA 34
Interpretativni tip eseja 34
Korisni izrazi i fraze koje biste trebali razumjeti i koristiti 34
Raspravljački tip eseja 37
Usporedno-raščlambeni tip eseja 38

7. PRIMJERI NAPISANIH ESEJA I NJIHOVA ANALIZA....39

Interpretacija pjesme 39

Stilska analiza i interpretacija Šimićeve pjesme Ljubav 40

Analiza eseja *Stilska analiza i interpretacija Šimićeve pjesme Ljubav* 41

Interpretacija pripovjednog teksta 45

Simbolika motiva preobrazbe u Kafkinoj pripovijesti Preobrazba 46

Analiza eseja *Simbolika motiva preobrazbe u Kafkinoj pripovijesti Preobrazba* 47

Interpretacija drame 48

Držićeva Novela od Stanca kao pokladna farsa 50

Analiza eseja *Držićeva Novela od Stanca kao pokladna farsa* 51

Interpretacija članka 52

Šenoino shvaćanje zadaće književnosti 54

Analiza eseja *Šenoino shvaćanje zadaće književnosti* 55

Raspravljački esej na temelju općekulturalnog teksta 59

Pokazuje li se stvarno znanje na kvizu „Milijunaš“ 60

Analiza eseja *Pokazuje li se stvarno znanje na kvizu „Milijunaš“* 61

Raspravljački esej o članku 62

Utjecaj politike na razvoj hrvatskog realizma 64

Analiza eseja *Utjecaj politike na razvoj hrvatskog realizma* 65

Usporedno-raščlambena analiza pjesama 67

Usporedba Baudelaireove pjesme Suglasja i Matoševe pjesme Srodnost 68

Analiza eseja *Usporedba Baudelaireove pjesme Suglasja i Matoševe pjesme Srodnost* 69

Usporedno-raščlambena analiza ulomaka romana 70

Usporedba romana Ana Karenjina i Gospođa Bovary prema predloženim ulomcima 72

Analiza eseja *Usporedba romana Ana Karenjina i Gospođa Bovary prema predloženim ulomcima* 73

Primjer i analiza loše napisanog eseja 74

Lik intriganta u Šenoinu romanu Zlatarovo zlato 76

8. VJEŽBE PISANJA ESEJA 79

Vježba 1.
Interpretativni esej na temelju ulomka iz romana *Otac Goriot* Honorea de Balzaca 80

Pomoćni tekstovi uz interpretativni esej na temelju ulomka iz romana *Otac Goriot* Honorea de Balzaca 92

Vježba 2.
Interpretativni esej na temelju ulomka iz djela *Suze sina razmetnoga* Ivana Gundulića 94

Pomoćni tekstovi uz interpretativni esej na temelju ulomka iz djela Ivana Gundulića *Suze sina razmetnoga* 106

Vježba 3.
Raspravljački esej na temelju romana *Zločin i kazna* F. M. Dostojevskog 108

Pomoćni tekstovi uz raspravljački esej na temelju ulomka iz romana *Zločin i kazna* F. M. Dostojevskog 120

Vježba 4.
Interpretativni esej na temelju ulomka iz novele *Baraka Pet Be* Miroslava Krleže 122

Pomoćni tekstovi uz interpretativni esej na temelju ulomka iz novele *Baraka Pet Be* Miroslava Krleže 134

Vježba 5.
Usporedno-raščlambeni esej na temelju ulomka iz romana *Otac Goriot* Honorea de Balzaca i
U registraturi Ante Kovačića 136

Pomoćni tekstovi uz roman *U registraturi* Ante Kovačića 148

9. NA KRAJU… 150

Literatura 150

O autoru 151

1. UVOD

Što je esej?

U zadnje se vrijeme sve više učenika i njihovih profesora pita što je zapravo esej. Svima je poznato da je esej „književnoznanstvena vrsta u kojoj se znanstveno izlaganje nekog životnog ili spoznajnog pitanja obrađuje književnoumjetničkim stilom i postupcima. Uobičajen je i hrvatski naziv ogled“[1]. I to je točno da točnije ne može biti. Ali što je s esejom na državnoj maturi, je li i on književnoznanstvena vrsta ili je ipak drugačiji od uobičajeno shvaćenog eseja?

Esej na državnoj maturi nešto je posve drugačije od uobičajeno shvaćenog eseja. Zašto? Pa eto, u književnoumjetničkom eseju pisac, esejist, slobodno se opredjeljuje za temu, odnosno po svojoj volji bira o čemu će i na koji način pisati. Isto tako književnoumjetnički esej nije ograničen brojem riječi ni vremenom u kojem ga esejist mora napisati. Što se tiče eseja koji se piše na državnoj maturi, on ima sva ta ograničenja i to s razlogom!

Zapravo, esej koji se piše na državnoj maturi je „ispitni esej“. To je tekst koji ima zadaću provjeriti znanje, vještinu i sposobnosti učenika. Posredno se tako može provjeravati znanje i predavačka vještina profesora. Esej na državnoj maturi je – ispit! Ako je nešto ispit, onda ima točno određena pravila postavljanja zadatka, baš kao što ima i točno određena pravila davanja odgovora, odnosno rješavanja tih zadataka. Upravo tome služe smjernice koje se navode u svakom zadatku za pisanje eseja. Treba ih jednostavno shvatiti kao – pitanja.

Naravno da je važno pokazati i svoju umješnost slobodnog razmišljanja, kreativnost u smislu stvaranja književnoumjetničkog teksta, ali ako pri tome ne pokažete znanje, nećete postići cilj kojem ste se nadali. Dakle, esej koji se piše na državnoj maturi zapravo je kreativan način odgovaranja na pitanja, odnosno kreativan način pokazivanja znanja. Prije svega u takvom tipu eseja treba podmiriti tzv. kvantifikacijske faktore (jer upravo njih treba ocijeniti), a učini li se to na cjelovit, zanimljiv i kreativan način, pokazuje se i sposobnost razmišljanja te vještina prenošenja vlastitih misli na tekst.Pa koji je onda cilj eseja na državnoj maturi? Cilj je stvoriti ispitni alat kojim će se moći standardizirano ispitati obrazovani pojedinac, njegovo znanje i poznavanje činjenica, njegovo razumijevanje problema iznesenog u tekstu (dakle, provjerava se zna li taj pojedinac razmišljati). Isto tako provjerit će se umije li se pojedinac izraziti na kreativan pa čak i originalan način.

Shvati li se ispitni esej na obrazloženi način, odmah se uviđa da treba postaviti drugačije prioritete prilikom samog učenja pisanja eseja. Zbog toga metoda „piši što želiš“ o određenoj temi odmah pada u vodu. Problem je u tome što smo iz anglosaksonske kulture uvezli esej kao način provjere znanja, ali nismo uvezli i metode, odnosno nitko nas nije učio „kako se to radi“. Naučiti kako se pišu školski eseji ipak je „cijela jedna mala znanost“ za koju bi trebalo ponuditi literaturu, predvidjeti satnicu u školi i provesti sustavnu izobrazbu nastavnika.

Ova knjiga usmjerena je upravo na rješavanje navedenih problema. Osmišljena je i napisana tako da i učenike i njihove profesore upozna s cjelovitim, jednostavnim, ali vrlo učinkovitim načinom pisanja ispitnih eseja. Korak po korak, od čitanja zadanog teksta i smjernica, prepoznavanja ključnih riječi, pisanja natuknica i koncepta vodi vas do krajnjeg cilja, a to je dobro napisan esej na državnoj maturi koji zadovoljava sve kriterije: od pokazivanja vlastitog znanja pa sve do vještine povezivanja dijelova i sagledavanja problematike eseja u cjelini. Siguran sam da će vam nakon što pročitate kratak teorijski dio, proučite primjere i napravite vježbe, postati posve jasno „što se točno od vas traži“.

Važnost vještine pisanja eseja

Vještina pisanja eseja jedna je od najvažnijih vještina ukoliko želite uspješno napisati školsku zadaću, domaći rad ili položiti državnu maturu. Na državnoj maturi esej donosi puno bodova pa mu zbog toga treba posvetiti veću pozornost. Kada savladate vještinu pisanja eseja, lakše ćete položiti državnu maturu, postići upis na željeni fakultet i baviti se u životu onime što želite.

Postoji više vrsta eseja, a generalno bi se mogli podijeliti u dvije skupine: znanstveni i školski esej. Znanstveni je esej znanstveno izlaganje nekog životnog ili spoznajnog pitanja književnoumjetničkim stilom i postupcima, dok se školski esej piše za ocjenu i služi poput svojevrsne provjere znanja. Naime, u školskome eseju važno je odgovoriti na neka pitanja te pri tome iskazati vlastito znanje i vještinu pisanja utemeljenu na određenim metodama.

1. Milivoj Solar: *Književni leksikon.* Matica hrvatska, Zagreb, 2007.; str. 109.

Knjiga nudi praktične i vrlo lako razumljive savjete koji su zapravo neprocjenjivi za poboljšanje vještine pisanja školskog eseja. Ovim ćete pristupom lako postići razumijevanje i pisanje bilo kojeg tipa školskog eseja, bilo da se radi o eseju koji možete napisati kod kuće kako biste izvršili školske obveze, bilo da je riječ o eseju koji morate napisati u točno zadanom vremenu kao što je školska zadaća, ispitivanje putem eseja ili esej na državnoj maturi.

Svi ljudi koji su izvrsni u onome što rade prije svega razumiju točno što se od njih traži i tada naprave upravo to. Zapravo, proizlazi da je uz ono što znadete o nekom književnom djelu jednako važno kao i znanje kojim to možete prikazati, odnosno napisati na najbolji mogući način. Svrha je eseja prije svega provjeriti znanje, dakle esej se može smatrati svojevrsnim ispitom pa je tako i svrha ove knjige da prilikom ispitivanja svoje znanje prikažete u najboljem mogućem svjetlu i ostvarite najbolju moguću ocjenu. Polaganje ispita zahtijeva znanje, ali i vještinu da se to znanje dobro prezentira, odnosno da se napiše što bolji esej.

Osim što trebate prikazati svoje znanje, trebate prikazati i ono što osobno mislite, jer je i to vrlo važno. Napredak se mjeri upravo originalnim mislima pojedinaca koje su postale priznate i prihvaćene kao neki općeprihvaćeni zakoni. Kada razvijete vlastitu originalnost, a to zaista može svatko od nas, neće vam više biti potrebno tražiti tuđe eseje na internetu i strahovati od toga da će ih netko prepoznati i optužiti vas za plagiranje, odnosno prepisivanje tuđih misli. Vještine koje se ovdje prikazuju ostaju trajno naslijeđe svakoga od nas da bismo uvijek mogli i znali napisati vlastiti, cjelovit, dobro strukturiran esej koji „pogađa“ temu u potpunosti.

Posve sigurno znam da se pisanje eseja može naučiti, i sâm sam naučio kako se pišu kada sam pisao prikaze knjiga, književne kritike i recenzije za razne časopise, a sve su to tipovi eseja. Do sada sam napisao više tisuća stranica. U početku nije bilo lako jer nisam imao ovakvu knjigu koja bi mi pomogla da naučim kako se pišu, ali kako sam pisao, učio sam „u hodu“ i svaki je moj esej bio bolji od prethodnog. Stoga sam sve ono što sam naučio sažeo u ovoj knjizi kako bih pomogao svima kojima u tome smislu treba pomoć. Bio sam ograničen na veličinu eseja otprilike 500 riječi po temi, slično kao što ste vi ograničeni u pisanju eseja na državnoj maturi. Danas mogu pisati eseje kakve god želim jer mi je upravo pisanje eseja omogućilo da radim posao koji sam oduvijek želio raditi.

Dakle, ova će vas knjiga naučiti kako se pišu eseji u nekoliko koraka. Jednom kad ovladate tom vještinom, sami ćete bolje misliti o sebi i ojačati vlastitu poziciju u budućem školovanju. Naime, bolje ćete pisati školske zadaće, s boljom ćete ocjenom proći na državnoj maturi, a to znači da ćete se i na željeni fakultet lakše upisati savladate li vještinu pisanja eseja. Pa, isplati li vam se naučiti kako se pišu eseji? ☺

Zapamtite

U svakome eseju ocjenjuje se:

- **čitanje i razumijevanje polaznih tekstova**
- **pismeno izražavanje**
- **pravilna uporaba jezika (pravopis, gramatika, stil…)**

… a da biste to mogli:

- **prepoznajte ključne sadržajne podatke i strukturu**
- **opišite problem prema smjernicama tekstova**
- **navedene tvrdnje potkrijepite citatom ili parafrazirajte (prepričajte neki izvor)**
- **pokažite da razumijete ono o čemu ste pisali te…**

… pravilnom uporabom jezika izrazite vlastito znanje i vlastite misli.

2. PLANIRANJE PISANJA ESEJA

Rekli smo da je esej književnoznanstvena vrsta koja se može ugrubo podijeliti na znanstveni i školski esej. Klasificiramo li ih dalje, uvidjet ćemo da postoji mnogo vrsta školskih eseja, ali prema načinu na koji su strukturirani, najčešće se dijele u tri skupine:

1. interpretativni esej
2. raspravljački esej
3. usporedno-raščlambeni esej.

O njima ćemo više govoriti u šestom poglavlju ove knjige, no važno je da već sad znadete da postoje različiti tipovi eseja zbog toga što ćete imati mogućnost odabira. Odabir tipa eseja vrlo je važan da biste znali kako ga treba sastaviti, odnosno strukturirati.

Što se strukturiranja tiče, za sve što se radi u životu, potrebno je imati dobar plan. Kažu da je dobar plan 50% uspjeha! Kada vas „stišće“ vrijeme prilikom pisanja eseja u školi, trebate se osloboditi svega onoga što vam oduzima vrijeme i usmjeriti se samo na ono najvažnije. Zašto se trebate usredotočiti i usmjeriti? Pa, budete li bili koncentrirani samo na ono što trebate napraviti, to će vam se najviše isplatiti. Svako je rasipanje koncentracije gubljenje vremena i trud uzalud.

Pa zar nije tako i u životu? U školi, primjerice, morate učiti puno predmeta, ali zapravo uvijek napredujete jedan po jedan predmet, jedno po jedno ispitivanje, jedan po jedan test. Zbog toga je potrebno biti usredotočen upravo na ono što vas se toga časa pita. Kada na studiju studenti kažu da imaju petnaest ispita do kraja godine, to zvuči zaista „strašno“, ali sve se zapravo svodi na to da svaki student pred sobom ima samo jedan ispit koji trenutno može položiti. I tako to ide: ispit po ispit, jedno po jedno i doći ćete do kraja. Uvijek se usredotočite na onu trenutnu zadaću, a da biste je uspješno riješili, nemojte gubiti vrijeme na razmišljanja o tome kako ćete položiti sve odjednom. To se ionako ne može.

Isto se događa i prilikom pisanja eseja. Usredotočite se na najvažnije smjernice (pitanja), potrošite nešto vremena da biste zaključili što se od vas traži i napišite nekoliko kratkih natuknica koje će vam pomoći da vam misli ne odlutaju u širinu.

Što se od vas traži da napišete u eseju?

Bez obzira o kakvom se tipu eseja radi, trebate se usredotočiti na točno određeni tip zadatka, odnosno pitanja u obliku smjernica koja su pred vas postavljena. **Nije važno što biste vi htjeli napisati, nego ono što se od vas traži da napišete!** Slobodno zaboravite sve sitnice i neke osobitosti koje o nekom predmetu znate, a svoju energiju usmjerite na odgovaranje na pitanje (smjernicu). Ne određujete vi koliko ste dobro „pogodili“ temu, nego vaši ispitivači. Zato dobro pročitajte što se od vas traži.

Što su smjernice i čemu služe?

Ponuđene su smjernice rečenice koje vas usmjeravaju prilikom pisanja eseja. Dakle, njihova je uloga da vam olakšaju sastavljanje. One vam sugeriraju nekoliko polaznih točaka za učinkovito čitanje i interpretiranje ponuđenoga teksta. Drugim riječima, smjernice vam skreću pozornost na neke značajke teksta koje vam mogu pomoći u razotkrivanju onoga što tekst govori. Vi, naravno, imate punu slobodu pisanje eseja usmjeriti drugačije i svoj esej proširiti ili produbiti ovisno o tome kako ste doživjeli i razumjeli tekst, ali **ako želite biti uspješni u točno određenom području koje vas se pita, najbolje je držati se smjernica**.

Kako se držati teme i odgovoriti na smjernice ili pitanja?

Svaki esej mora imati određenu temu, ali kako se držati teme kad je pred vama niz pitanja ili kako se to još naziva – smjernica iz kojih je vidljivo što se od vas traži? Temu eseja trebate jasno izraziti u uvodnome dijelu i na kraju, u zaključku, ali ona mora proizlaziti iz smjernica.

Evo kako: idealno bi bilo da na sve smjernice (pitanja) znate dati odgovor, ali ako ne znate, ne morate na sve odgovoriti, pogotovo ako uopće ne znate što biste napisali. Kod planiranja eseja, o čemu ćemo više govoriti malo kasnije, razmislite na koja pitanja možete dati jako dobar odgovor, na koja pitanja možete dati nekakav odgovor, a na koja ne možete odgovoriti uopće.

Uvodno poglavlje koje će odrediti temu eseja treba se temeljiti na smjernici na koju znadete najbolje dati odgovor. I razradbeni dio eseja započnite i završite s pitanjima na koja možete dati jako dobar odgovor. Ono što se nalazi „u sredini" eseja pod jakim je utjecajem početka i kraja pa tu možete nešto reći i o onome o čemu inače ne znate jako puno. U svakome slučaju, početku i kraju razradbenog dijela posvetite posebnu pozornost. Kratke natuknice koje ste napravili na početku pisanja eseja tu će vam jako pomoći.

U zaključku kratko ponovite što ste radili, pisali u eseju i zaključak povežite s uvodom. Na taj ćete način stvoriti osjećaj kod ocjenjivača da ste napisali cjelovit esej koji se drži teme, ali ste usput odgovorili i na što je više moguće smjernica (pitanja) te tako pokazali svoje znanje. Dakle, prije svega biste trebali znati nešto o tome o čemu ćete pisati u eseju. Smjernica ima dosta pa ćete sigurno znati odgovoriti na neke od njih. Ako ne znate odgovoriti na sve, odgovorite na one smjernice na koje možete. Esej može dobiti dobru (prolaznu) ocjenu ako ste odgovorili i na samo nekoliko smjernica, pod uvjetom da je vješto napisan.

Zapamtite
Na pitanja na koja najbolje znate dati odgovor odgovorite na početku i na kraju eseja.
Ta pitanja povežite tako da ostvarite dojam da ste se „držali teme".

Još jednom: kako doći do onoga što se od vas traži?

Jednostavno: koncentrirano i polako pročitajte pitanja. To najčešće nisu pitanja u klasičnom obliku s upitnikom na kraju, nego se u većini slučajeva radi o smjernicama koje trebate razumjeti kao pitanje. Dakle, smjernice shvatite kao pitanje i na njih dajte što je moguće bolji odgovor potkrijepljen podacima, citatima i parafrazama iz ponuđenog teksta. Mnogo učenika i studenata puno zna pa onda previde pitanje točno kako su ga ispitivači postavili i napišu sve što znaju, što treba i što ne treba. Vaše veliko znanje nije važno, **važno je samo ono što vas se pita**. Možete napisati apsolutno savršen esej o onome o čemu biste vi htjeli pisati, ali ukoliko ne odgovorite na pitanja, vaša ocjena neće ni izbliza biti tako dobra kao što biste mogli očekivati.

Zapamtite
Odgovorite samo na ono što vas se pita, a ne na neka druga pitanja.
Najvažnije je uočiti ono što je relevantno!

Primjer:

- Recimo da vam je postavljeno ovo pitanje:

Zašto spjev Judita velikog hrvatskog pisca Marka Marulića započinje invokacijom?

Što se od vas ovdje traži?

Prije svega koncentrirano pročitajte pitanje, a onda **podvucite tri ključne riječi ili pojma** u pitanju. Zašto? Pa na taj ćete način usmjeriti vlastitu koncentraciju na davanje točno određenog odgovora, a ne na nešto drugo.

<u>Zašto</u> spjev <u>Judita</u> velikog hrvatskog pisca Marka Marulića <u>započinje invokacijom</u>?

Promotrite riječi koje su podcrtane.

Time što ste podvukli *<u>Zašto</u>* usmjeravate se na davanje **objašnjenja** o Marulićevim motivima za uporabu invokacije.

Kada ste podvukli *<u>Judita</u>*, usmjerili ste se na **samo jedno** Marulićevo djelo koje vas se pita.

Kad ste podvukli *započinje invokacijom*, svoju ste pozornost usmjerili baš na invokaciju, **a ne na neki drugi postupak** koji je Marulić rabio prilikom pisanja *Judite*.

- Pogledajte sada primjer drugačijeg pitanja:

Koja je knjiga Maruliću poslužila kao predložak za pisanje Davidijade, njegova najopsežnijeg pjesničkog djela?

Što se od vas ovdje traži da napravite?
Što je vaša zadaća?
Kako možete odgovoriti upravo ono što vas se pita?

Prije svega **podvucite tri ključne riječi**.

Koja je knjiga Maruliću poslužila kao predložak za pisanje Davidijade, njegova najopsežnijeg pjesničkog djela?

Kad ste podvukli *knjiga*, usmjerili ste svoju pozornost na određenu knjigu, ***Bibliju***, a ne na neku drugu knjigu ili neki drugi utjecaj na Marulića.

Kad ste podvukli riječ *predložak*, svoju ste pozornost usmjerili na funkciju koju je *Biblija* imala u utjecaju na Marulića. Dakle, predložak znači da je on iz *Biblije* **preuzeo „predloženu" priču** o kralju Davidu i prema njoj napisao svoje pjesničko djelo.

Kad ste podcrtali *Davidijade*, svoju ste pozornost usmjerili **baš na Davidijadu**, a ne npr. na *Juditu* koja je isto tako nastala prema biblijskom predlošku. Dakle, vi trebate pisati o Davidijadi, a ne o *Juditi*!

- Promotrite sada ovo složeno pitanje:

Je li opravdano mišljenje o književnosti nekih hrvatskih preporodnih književnika (Vraz, Rakovac, Vukotinović) da književnost treba postati sama sebi svrhom te da se ne smije koristiti u smislu borbe za nacionalnu osviještenost Hrvata?

Što se od vas ovdje traži?
Koja su ključna područja na koja morate dati odgovor?
Hoće li vam pomoći da podcrtate samo pojedinu riječ da biste se mogli točno usmjeriti? Sada morate podvući nekoliko izraza i riječi koje su ključne. Podcrtajte najmanje tri ili četiri pojma.

Je li opravdano mišljenje o književnosti nekih hrvatskih preporodnih književnika (Vraz, Rakovac, Vukotinović) da književnost treba postati sama sebi svrhom te da se ne smije koristiti u smislu borbe za nacionalnu osviještenost Hrvata?

Ovdje ste morali podvući više riječi zbog toga što se zadatak sastoji od nekoliko pitanja.

Kada ste podvukli *Je li opravdano mišljenje o književnosti*, pozornost ste usmjerili na **književnost i na opravdanost** neke njezine uporabe.

Kada ste podvukli *(Vraz, Rakovac, Vukotinović)*, svoju ste pozornost usmjerili baš na **određene pisce** kojih se ta problematika tiče, a ne npr. na Gaja koji je mislio suprotno od njih.

Kada ste podvukli *sama sebi svrhom*, pozornost ste usmjerili na **način uporabe** književnosti – čemu ona točno služi.

Kada ste podvukli *borbe za nacionalnu osviještenost*, podvukli ste **suprotan pojam** prvome na koji se isto tako morate osvrnuti, ali mu ne morate pridati veliku pozornost, nego ga morate tek spomenuti.

Zapamtite
Prvo koncentrirano pročitate pitanje s razumijevanjem, a onda podvucite tri ili četiri ključne riječi ili pojma.

Vježba:

U sljedećim rečenicama podvucite ključne riječi ili pojmove koji će vas uputiti točno na ono što morate napraviti.

1. *Kojim se stilskim postupkom koristi Shakespeare u svojoj komediji San ivanjske noći da bi prikazao dvije paralelne stvarnosti?*

2. *Imaju li srednjoškolci pravo sudjelovati u planiranju svoga uplaćivanja u mirovinski fond?*

3. *Argumentirajte uporabu stiha osmerca i deseterca u Mažuranićevu epu Smrt Smail-age Čengića.*

4. *Objasnite bovarizam na primjeru ulomka iz romana Gospođa Bovary Gustavea Flauberta.*

5. *Zašto Shakespeareov Hamlet oklijeva osvetiti svoga oca?*

6. *Je li Ante Starčević osnivanjem Stranke prava ostvario najbolji mogući utjecaj na tadašnji hrvatski politički život?*

Rješenje:

1. *Kojim se stilskim postupkom koristi Shakespeare u svojoj komediji San ivanjske noći da bi prikazao dvije paralelne stvarnosti?*

2. *Imaju li srednjoškolci pravo sudjelovati u planiranju svoga uplaćivanja u mirovinski fond?*

3. *Argumentirajte uporabu stiha osmerca i deseterca u Mažuranićevu epu Smrt Smail-age Čengića.*

4. *Objasnite bovarizam na primjeru ulomka iz romana Gospođa Bovary Gustavea Flauberta.*

5. *Zašto Shakespeareov Hamlet oklijeva osvetiti svoga oca?*

6. *Je li Ante Starčević osnivanjem Stranke prava ostvario najbolji mogući utjecaj na tadašnji hrvatski politički život?*

3. PISANJE ESEJA

Osnovna kompozicija eseja (dijelovi i odlomci)

Svaki esej mora imati unaprijed isplaniranu kompoziciju – mora imati neke elemente i ti elementi moraju biti poredani na točno određeni način. Za pisca eseja to je neobično važno. Ukoliko imate u glavi kompoziciju eseja, bit će vam lako organizirati sadržaj i napisati ga tako da pokažete svoje znanje, svoje stavove i svoje umijeće pisanja.

To je jednako važno i za onoga tko će čitati vaš esej, dakle za ocjenjivača. Vrlo je važno da vaš esej bude lako razumljiv. Ukoliko vi sami ne razumijete što i gdje morate napisati, neće to razumjeti ni vaši ocjenjivači, a onda je pitanje kakvu ćete ocjenu dobiti. Znate li kako ćete organizirati svoj esej, već ste na pola puta do uspjeha. Olakšajte sebi pisanje, a ocjenjivačima čitanje jer to će vam se isplatiti!

Svaki esej treba imati cjelovitu kompoziciju, odnosno mora djelovati kao jedna cjelina premda je sastavljen od tri dijela. Naime, **tri su glavne cjeline eseja** i one moraju biti jasno **grafički i sadržajno** vidljive iz njegova čitanja. U smislu grafičkog označavanja prvu rečenicu svakog dijela eseja morate uvući za 1-2 centimetra, a u sadržajnome smislu trebate uobličiti cjelovit odgovor samo na određene smjernice. Dakle, vaš esej **mora imati**:

1. **uvodni dio**
2. **razradbeni dio**
3. **zaključni dio**.

Prvi i zadnji dio eseja ne trebaju biti dugi. Puno duži treba biti središnji, razradbeni dio eseja. Unatoč tome što je razradbeni dio najduži, uvodni dio i zaključak jednako su važni. Pripazite, ne budete li imali dobro grafički označena i sadržajno zaokružena tri dijela eseja, ocjenjivač će s pravom posumnjati u kompozicijsku ispravnost vašega eseja.

Dakle, esej mora imati jasno izraženu grafičku i sadržajnu **trodijelnu kompoziciju** (uvod, razrada, zaključak), ali može imati **više odlomaka**. Razradbeni je dio eseja najduži i „najteži“ pa ako ga želite lakše napisati te ako želite da vaš esej izgleda preglednije, možete razradbeni dio podijeliti u nekoliko odlomaka. Pri takvoj podjeli svaki odlomak treba biti jasno grafički označen (kao da je dio eseja) te treba biti sadržajno zaokružen, a to znači da se svaki od odlomaka u razradbenome dijelu može odnositi samo na jednu, ali i na više smjernica ako su sadržajno povezane. Svi primjeri eseja u ovome priručniku imaju tri cjeline (uvod, razrada, zaključak), ali im je razradbeni dio podijeljen na barem četiri odlomka da biste lakše uočili kompoziciju eseja te da biste ih lakše naučili pisati.

Što trebate znati na početku?

Prije svega biste trebali odrediti način na koji najlakše pišete eseje. Svatko od nas ima svoj način isto kao što ima i različite interese. Kad vam profesori zadaju da kod kuće napišete esej o nekoj temi, za njegovo pisanje imat ćete dovoljno vremena pa biste ga trebali iskoristiti da pomno, polako i postupno napravite strukturu eseja u nekoliko natuknica.

Kada imate okvirno zadanu temu, pozorno je pročitajte i podvucite **ključne riječi ili pojmove**. Kada ste ih podvukli, u nekoliko natuknica napišite „kratke odgovore“, odnosno ono o čemu ćete u eseju pisati. To će vam pomoći da napišete cjelovit esej koji će djelovati zaokruženo od početka pa do kraja. Pišite kratke fraze koje vam padnu na pamet, a vezane su uz temu eseja. Pišite sve što bi vam moglo zatrebati, kasnije ćete prekrižiti one rečenice koje vam neće odgovarati.

To je važno da biste razvili vlastitu originalnost. Često ljudi sasvim slučajno otkriju nešto samo zbog toga što ih je na to potaknula neka misao ili „blic-ideja“. Sve su ideje korisne, ali su samo neke važne za esej koji pišete. Na kraju odbacite sve koje vam se čine nepotrebne, prekrižite ih. Kada ste napravili natuknice (bilješke) i odredili koje su važne, trebate napraviti plan za pisanje eseja. Razmislite kako biste najbolje uporabili natuknice koje ste zapisali i složite ih po nekom redu. Evo kako ćete to učiniti:

Zapamtite
Svaki esej mora imati jasnu trodijelnu kompoziciju: grafički i sadržajno označen uvodni dio, grafički i sadržajno označenu razradu (u jednom ili nekoliko odlomaka) te grafički i sadržajno označen zaključni odlomak.

Zapamtite
Bez obzira koliko vremena imali, potrošite od 10 do 15 minuta na stvaranje plana za pisanje eseja.

1. Svrstajte natuknice u tri skupine:
   - jednu ili dvije natuknice odredite za uvodni dio
   - većinu natuknica odredite za razradbeni dio
   - jednu ili dvije natuknice odredite za zaključni dio.
2. Povežite natuknice tako da iz jedne natuknice proizlazi druga.
3. Svaku od natuknica shvatite kao „malu temu" i objasnite ih.

Navođenje citata

Citati služe tome da bi se na njihovu primjeru dokazala neka rečenica ili neka misao. Citirati možete na dva načina:

1. Primjer citiranja „rečenice":

Kako je naveo Vidrić u svojoj pjesmi Adieu: „Purpurna pomrčina / Moje je vjeđe prekrila / Od sunca, vjetra i vina".

2. Primjer citiranja dijela rečenice (sintagmatsko citiranje):

Tako Vidrić navodi da je „purpurna pomrčina" njegove oči prekrila.

Nakon navedenog citata važno je svaki citat ukratko objasniti u nastavku rečenice ili u jednoj novoj cijeloj rečenici. Citat se može objasniti i prije samog navođenja, ali je tad teže napraviti poveznicu prema sljedećoj rečenici ili odlomku.

Naslov eseja

Kako ćete napisati naslov eseja?

Ukoliko naslov nije zadan, sami možete odrediti naslov svoga eseja, naravno ukoliko se to od vas traži. Naslov je najbolje odrediti iz ključne riječi koja će biti u uvodnom odlomku i koja je povezana s temom eseja. To znači da napravite natuknicu od one smjernice koju ste odabrali da bude tema i da bude razrađena u uvodnom odlomku, a onda iz te natuknice „izvucite" naslov. Zapravo, naslovi najčešće govore što je tema eseja. Zbog toga ne moraju biti kratki, nego mogu biti i duži: toliko koliko je najmanje potrebno da se ukratko opiše tema.

Kako ćete napraviti strukturu eseja i napisati esej?

U zaključnom dijelu uvoda trebate još samo ponoviti što vas sve čeka prilikom pisanja eseja. Svaka će se od ovih točaka detaljno razrađivati u ovoj knjizi, ali da biste stekli uvid o čemu se radi, navode se koraci potrebni za pisanje dobrog eseja. Dakle, ovo će vam trebati za pisanje eseja:

Podcrtajte ključne riječi u smjernicama.
Od podcrtanih riječi napravite natuknice (ključne riječi kratko proširite vlastitim komentarom).
Stavite redne brojeve ispred natuknica na način da prvo odgovarate na smjernice koje najbolje znadete te jednu ili dvije ostavite za kraj razradbenog dijela eseja.
Napišite koncept eseja.
Pripazite da vam se odgovaranje na smjernice nadovezuje jedno na drugo, povežite ih međusobno.
Za središnji dio razradbene cjeline stavite natuknice sa smjernicama na koje slabije znadete dati odgovor.
U završnom dijelu razradbene cjeline opet odgovorite na jedno ili dva pitanja koja najbolje znate.
Smjernice na koje ne znate dati odgovor – precrtajte!

Zapamtite
Bez obzira koliko vremena imali, potrošite od 10 do 15 minuta na stvaranje plana za pisanje eseja.

4. ESEJ NA DRŽAVNOJ MATURI

Esej na državnoj maturi

Kada trebate napisati ispitni esej za točno određeno vrijeme (kao što je to npr. esej na državnoj maturi), trebate točno znati na koje ćete smjernice (pitanja) odgovarati. Naravno, nikad nemate baš puno vremena da na njih odgovorite. No, bez obzira koliko vremena imali, obavezno potrošite nekoliko minuta da biste isplanirali esej. To je puno bolje nego da odmah krenete odgovarati na postavljena pitanja. U ispitnom eseju važno je koliko ćete napisati, kao i kako ćete to napisati. Dakle, važna je kvantiteta, ali i kvaliteta.

Danas su eseji za državni maturu ograničeni od 350 do 600 riječi. Od 350 do 500 riječi biste trebali napisati na osnovnoj razini, a 400 do 600 riječi na višoj razini polaganja državne mature. To je u prosjeku u hrvatskome jeziku do 30 rečenica pa vam to može poslužiti kao okvir. Nikako nemojte napisati previše riječi zbog toga što će to negativno utjecati na ocjenu. Koliko ste napisali o nekoj smjernici, na primjer o petoj, uopće nije važno. Važno je koliko ste to kvalitetno napisali, odnosno koliko ste točno odgovorili na pitanje, koliko je vaše odgovaranje na jednu smjernicu povezano s odgovorima na druge smjernice, kako je esej stilski napisan i koliko ste sveukupno riječi napisali. Na neka ćete pitanja dati duži odgovor, a na neka kraći. Važno je da na što više pitanja odgovorite. Ako je ikako moguće – na sva!

Najčešće je esej određen s oko 10 smjernica (pitanja) na koja morate dati odgovor, ali ih može biti i više, čak do 15. Na neke ćete odgovoriti u 5 rečenica, a na neke u dvije. Važno je da ne prijeđete zadanu granicu broja riječi. Zato morate vrlo pažljivo pročitati upute za pisanje eseja. Kada pišete esej na državnoj maturi, uopće nije važno da ispunite sve predviđene stranice svojim odgovorima, pogotovo ne odgovorima koji se nisu tražili u uputama za pisanje eseja. Sve ono što napišete previše, ispitivači najvjerojatnije neće uzeti u obzir.

Što se vrednuje (ocjenjuje) na eseju za državnu maturu?

Ocjenjivači vrednuju nekoliko elemenata u svakome eseju pa prilikom izrade natuknica i pisanja eseja o tome treba voditi računa. U ovoj će se knjizi elementi za ocjenjivanje detaljno objasniti pa ih zato ovdje samo navodimo kako biste znali koji su i kako biste se kasnije lakše snalazili čitajući ovu knjigu. Dakle, prije svega se ocjenjuje čitanje i razumijevanje teksta. Da biste u ovome dijelu dobili dobru ocjenu, trebate napraviti sljedeće:

- napisati da znate o kojem se tipu teksta predloženog teksta, odnosno ulomka radi (pjesma, ulomak romana, članak, drama…)
- trebate dati do znanja da razumijete najvažnije podatke koji su u tekstu navedeni i da razumijete strukturu teksta
- opisati problematizaciju prema smjernicama koje su navedene
- tvrdnje potkrijepite citatima (ne smije biti previše citata, dovoljno će ih biti nekoliko)
- pokazati da razumijete o čemu se u tekstu radi.

Druga je važna stavka pismeno izražavanje. Pritom trebate paziti na sljedeće:

- esej treba oblikovati u tri dijela (uvodni dio, razradbeni dio, zaključni dio)
- tekst eseja putem poveznica trebate povezati u smislenu cjelinu
- trebate koristiti riječi i izraze koji se koriste prilikom analiza i interpretacija određenog tipa teksta (npr. struktura lirske pjesme, naracija, deskripcija, unutrašnji monolog…).

Važan je element pri pisanju eseja i **uporaba hrvatskoga jezika** na primjeren način. To znači da trebate:

- rečenice oblikovati jasno i točno (nemojte pisati preduge rečenice)
- strogo voditi računa o pravopisu (ako niste sigurni kako se neka riječ pravilno piše, zamijenite ju nekom drugom za koju ste sigurni kako se piše)
- pisati u skladu s hrvatskom gramatikom.

Što ne smijete napraviti na eseju koji pišete za državnu maturu!

Ovo je **VAŽNO**! Pogreške koje nikako ne smijete napraviti jer vas mogu diskvalificirati i dati vam neprolaznu ocjenu:

1. Ne smijete promašiti temu (nakon što ovdje naučite kako se pišu eseji, to vam se neće dogoditi)!
2. Ne smijete pisati nečitko!
3. Ne smijete napisati esej velikim tiskanim slovima!
4. Ne smijete biti nepristojni u izražavanju (niti na hrvatskom jeziku niti pri eventualnoj uporabi stranih riječi)!
5. Ne smijete se izravno obraćati ili pisati osobne poruke ocjenjivaču u bilo kojem dijelu eseja ni nakon njega (tipa: *Ovdje sam malo pogriješio pa ovo nemojte uzeti u obzir*…)!
6. Ne smijete pisati viceve ni pjesme (vi pišete esej za ocjenu – a ne neku zafrkanciju)!
7. Ne smijete crtati ili oslikavati ono o čemu pišete (ako ovo čitate, onda sigurno više niste u dječjem vrtiću)!
8. Ne smijete napisati više riječi od onoga što se od vas traži (ako piše 500, onda do 500, eventualno 510, ili 490 – bez obzira što je dopušteno prekoračiti broj riječi za 10 posto)!
9. Ne smijete križati ili prepravljati rečenice u čistopisu!

Prebrojavanje riječi

I na kraju ovoga dijela još nešto o točki 8 iz važnih napomena: prebrojavanju riječi. Posve je jasno da ispitni esej mora imati ograničen broj riječi, ali nije posve jasno kako prebrojiti sve te riječi. Odgovor postoji, samo ga nije uvijek lako prihvatiti. Ne možete napisati esej točno zadane dužine ako niste vježbali i ako ne poznajete vlastiti stil pisanja. Naime, budete li morali više puta prebrojavati riječi na državnoj maturi, tada je posve sigurno da niste dovoljno vježbali pisanje eseja.

Esej je vrsta ispita i za esej treba vježbati. Nitko se ne čudi zbirkama zadataka iz npr. matematike i fizike jer vježbanjem zadataka razvijate vlastite sposobnosti te povećavate mogućnost točnog rješavanja nekog novog zadatka. Jednako se tako trebamo ponašati i prema „zbirci zadataka za pisanje eseja" (poput npr. ove knjige). Zbog toga pišite eseje, skraćujte ih i produžujte sve dok ne steknete dojam o broju riječi koji ste napisali! Kad se uvježbate, uvijek ćete znati koliko vam riječi ima jedna stranica, odlomak itd. Nema boljeg načina!

Vježbanjem pisanja eseja, a ne stalnim prebrojavanjem, sami ćete razviti osjećaj za mjeru, odnosno za broj riječi. Prebrojavanje tijekom pisanja eseja nema smisla: uzima vrijeme, dekoncentrira vas i rijetko je kad posve točno! No kako biste bili sigurni koliko vam esej ima riječi, **riječi prebrojte tek na kraju pisanja koncepta**, kad ste sve već napisali i samo zato da biste provjerili broj riječi te po potrebi skratili ili produžili esej.

Jedino vježbanje pisanja eseja prije ispita, a ne prebrojavanje riječi tijekom pisanja, može osigurati pisanje eseja s odgovarajućim brojem riječi.

5. PISANJE ESEJA NA DRŽAVNOJ MATURI

Zašto esej treba pisati u odlomcima?

Pravilno i dobro korištenje odlomka od presudne je važnosti prilikom pisanja eseja. Odlomci odmah odražavaju strukturu eseja, čak kad ih se ni ne čita. U svakome slučaju, tekst podijeljen na odlomke izgleda urednije. Ako u eseju nema odlomaka, esej će sličiti tek gomili nabacanih rečenica. Rečenicama ćete dati smisao kad ih podijelite u neke skupine, odnosno pomoći ćete ocjenjivaču da lakše pročita i shvati vaš esej.

Dakle, odlomci vode i usmjeravaju ocjenjivača eseja, ali omogućavaju i vama kada pišete esej da vidite koliko ste o kojoj smjernici napisali te da budete koncentriraniji jer vas neće zbunjivati nagomilan i neorganiziran tekst. Svaki bi odlomak u idealnom slučaju trebao davati odgovor na jednu smjernicu, ali to je tek ponekad ostvarivo. Najčešće se u pojedinom odlomku odgovara na jednu ili dvije smjernice. Ukoliko u jednome odlomku odgovorite na više smjernica, tri, četiri, pet…, možete zbuniti ocjenjivača, a kada ga zbunite, on može postati nepovjerljiv prema vama kao stručnjaku u pisanju eseja.

Zato nemojte sve što je važno obraditi u samo jednom odlomku, nego uvijek odgovarajte stavku po stavku, smjernicu po smjernicu, odlomak po odlomak, ali pri tome svakako gledajte da u jednom odlomku odgovarate najviše na dvije smjernice. Na kraju još samo zapamtite, **ovo je važno!**, svaki odlomak mora biti odvojen od drugih odlomaka. Početak svakoga odlomka uvucite za 1-2 centimetra ili za širinu palca. **To nikako ne smijete zaboraviti!**

„Lupetanje“

Prije svega najvažnije je da izbjegnete „lupetanje“ na samome početku. Što je lupetanje? Pa svi znamo što je lupetanje: gomila riječi, fraza i rečenica koje zapravo ne znače ništa određeno. „Lupetanjem“ ništa konkretno ne govorite, radite nekakva neodređena uopćavanja ili donosite izjave koje se mogu primijeniti na dobar dio književnosti, ako ne i na svu. Zamislite ovu rečenicu: „Pred sobom imam književno djelo.“ „Zar ozbiljno?! A mi mislili čokoladu…“, pomislit će ocjenjivači.

- Pročitajte ovaj uvodni odlomak:

Ovo je vrlo važan predmet u kojemu ima mnogo različitih načina i pristupa tumačenja koja se u tome smislu mogu napraviti. Mnogi su stručnjaci puno toga rekli o toj problematici, ali do sada nije došlo do konkretnijih i većih pomaka u njezinom razumijevanju. Postoje argumenti koji tu problematiku osporavaju, ali postoje i oni drugi koji je afirmiraju. U svakom se slučaju radi o temi koja zaslužuje našu pozornost.

- … a sada ga prepričajte!

... Ne možete?! A zašto?! Što nije u redu s ovim uvodnim odlomkom? Pa, čini nam se – sve! Ovim odlomkom nije se reklo ništa ili gotovo ništa čemu bi trebalo posvetiti bilo kakvu pozornost. Ovaj je tekst previše općenit i neusmjeren ni na što i nikako mu se ne može pronaći svrha. Zapravo, ovaj odlomak nije vrijedan pisanja jer ne može donijeti ništa korisno – samo vam može nanijeti štetu u očima ocjenjivača. Ako ste napisali ovakav odlomak, uzalud ste utrošili 65 riječi!

- Dakle vi ne želite napisati nešto poput ovoga:

Ovo je pitanje zaokupilo mnoge povjesničare i teoretičare književnosti od vremena svoga postanka. Književna povijest nastaje u složenim okolnostima pa nas njezino tumačenje sučeljava s puno razloga za i protiv. Zbog toga je teško donijeti konačni sud pa treba odvagnuti književnopovijesne činjenice i pokušati doći do nekog suvislog zaključka.

Što god ovo bilo, ocjenjivačima se neće svidjeti. Ovdje se radi o čistom „lupetanju“ čija je svrha jedino reći nešto o znanju onoga tko ga je napisao. Svaki će ocjenjivač odmah zaključiti da ima posla s „teškom“ osobom koja je ovo napisala i da, nažalost, ovo ipak mora pročitati do kraja kad je već za to plaćen.

Zapamtite
Izbjegnite lupetanje pošto-poto!

Sastavljanje koncepta

Da biste napisali dobar esej, prije nego što ga napišete u konačnom obliku, potrebno je napisati koncept. Koncept se temelji na poredanim prema nekom smislu i proširenim natuknicama koje ste izveli iz smjernica te na nekim novim mislima koje će vam pasti na pamet prilikom pisanja. Vrlo je važno da kada pišete koncept **ostavljate red razmaka** između redaka koje ste napisali. To je potrebno zato da biste mogli lakše prepravljati i mijenjati koncept. Naime, koncept morate prepravljati zbog toga što ćete u njemu posve sigurno napisati više riječi od broja koji je dopušten u eseju pa ćete ga morati skraćivati. Prilikom skraćivanja sigurno ćete dosta toga morati precrtati, a to za sobom povlači odmah i to da ćete morati preformulirati neke rečenice. Ukoliko ne ostavite red razmaka, nećete moći pročitati ono što ste napisali i gubit ćete dragocjeno vrijeme na odgonetavanje vlastitog rukopisa.

Izrada natuknica

No dobro, sad kad ste izbjegli lupetanje na početku, što trebate napisati umjesto toga? Trebate se posvetiti smjernicama koje su navedene u uputama za pisanje eseja i iz njih napraviti natuknice. S obzirom da je vaš esej ograničen nekim zadanim brojem riječi, morate započeti nečim što je važno, ali to nipošto ne smije biti sve što biste htjeli reći. U razradbenome ćete dijelu eseja imati priliku objasniti sve ostalo, detaljno. Nemojte gubiti vrijeme na opširnost u prvome dijelu. Recite nešto posve određeno u prvoj rečenici, ustvrdite nešto važno i nastavite s uvodnim dijelom.

Pretpostavimo da jedna od smjernica izvedena iz romana *U registraturi* Ante Kovačića glasi:

> *- U Meceninu domu živjela je njegova štićenica, a zapravo ljubavnica, lijepa djevojka Laura. Objasni odnos Ivice i Laure koji se razvio u prvome dijelu romana.*

Prije svega trebate podvući ključne riječi:

> *U Meceninu domu živjela je njegova štićenica, a zapravo ljubavnica, lijepa djevojka Laura. Objasni odnos Ivice i Laure koji se razvio u prvom dijelu romana.*

Od podvučenih riječi napravite natuknicu:

> *objasniti odnos između Ivice i Laure u Meceninu domu*

Kako sada započeti uvodni odlomak koji će biti intrigantan i zanimljiv? Uporabite neke ključne riječi iz same smjernice (pitanja) i započnite prvu rečenicu.

> *U ovome eseju namjeravam iz konteksta romana U registraturi Ante Kovačića objasniti strastveni ljubavni odnos između Ivice Kičmanovića i Laure kao alegoriju društvenih odnosa.*

U ovoj se prvoj rečenici navodi temeljni smisao smjernice – ljubav između Ivice i Laure. Rečenica govori ocjenjivaču da vi poznajete građu, odnosno da ste pročitali roman i da znadete o čemu ćete pisati. Nadalje, upućujete na temeljni zaplet romana te si ujedno otvarate mogućnost da u razradbenom dijelu točno, u detalje opišete odnos između Ivice i Laure kao alegoriju društvenih odnosa između sela i grada. Ovaj uvod nipošto nije lupetanje zbog toga što je važan za cijeli roman *U registraturi* – vrlo je točan, usmjeren i intrigantan. Ocjenjivača će sigurno zanimati kako vi vidite „strastvenu ljubavnu vezu“ između Ivice i Laure, a na kraju upućuje da ćete ga dodatno informirati i o zapletima društvenih odnosa koji se nalaze u romanu.

Još nešto, nemojte nikad započinjati negativnim rečenicama ili polemičkim rečenicama tipa:

> *Ljubav Ivice i Laure već je od samog početka bila osuđena na propast.*

ili…

> *Je li ljubav Ivice i Laure imala šansu?*

Budite od početka pozitivni i ukažite na to da vi znate o čemu želite pisati, a ne da se dvoumite.

Vježba:

• Pred sobom imate ulomak iz pripovijesti Ksavera Šandora Gjalskog *Perillustris ac generosus Cintek*. Iz smjernica ispod ulomka napravite natuknice.
(U ovoj vježbi nije važno da znate odgovoriti na sve smjernice; bilo bi odlično da znate!, nego da iz smjernica napišete natuknicu.)

I ujedared u toj svijetloj gluši podigne se ondje na početku ceste silan oblak prašine, a onda se zaori uspavanim zrakom teški lomot kolija, najprvo nejasan kao grmljavina preko brda, onda sve razgovjetnije, da se najposlije i raspoznavala grlata i moćna vika kočijaša, gončina – koga li. Iz polja, sa poniknulih batava kukuruza, iz gajića odgovara jeka, pa nosi po dva puta istu buku. Od praha se nije moglo raspoznati kakova su kola i koliko ih je. Po uzvitlanoj prašini, po silnoj graji sudili smo: bit će ih sva sila i već se pobojavasmo, e će nam kirijaši pokvariti naš časoviti »buon retiro«. Istom kad se primaklo bliže, iziđe da je jedna jedincata prilika, duga na ljestve napravljena kola, kakova se uzimlju za sijeno. Nakrcana su bila visoko – visoko gajbama, vrećama, bačvama – eh tko bi znao, što li sve nije bilo na njima natovareno! Upregnuta bijahu pred njih tri konja, dva uporedo, a treći naprijed. Na najgornjoj gajbi ukočila se dva seljačka poderana momčića, a na prvom konju jahao je mator čovjek, koji je silno mahao i pucketao dugim bičem, pa kletvama sokolio konje. Taj jahalac izgledao je čudno. U prvi mah gotovo mi bude kao da se primiče kakova pojava iz nekih dalekih strana. Čisto sam se mišlju zaletio daleko nekud u Bokaru ili u Kivu. Glavu jahačevu pokrivala u silnoj onoj žezi kučma-kapa iz crna krzna, natjerana visoko u šilj. Kaputa nije imao na sebi, već muje zdepasto tijelo pokrivala razgaljena košulja pocrnjela od znoja i prašine. Osim toga imao je na sebi uske sive hlače iz debela sukna i narodnoga kroja. Na peticama visokih čizama, od prašine sasvim pobijeljelih, usađene su bile duge ostruge s ogromnim oštrim zvjezdicama. No – najčudnije bijaše što mu je uz bok visila duga i široka starinska sablja, zavješena o balčaku za prosti konopac, koji se opet vezao za debeli remen oko pasa.

1. Opišite Cinteka prema ponuđenom ulomku.
2. Protumačite pripovjedačev opis Cintekova dolaska.
3. Koje romantičarske elemente uočavate u ovom ulomku?
4. Pisac razvija svoje realističke opise s obzirom na određenog ruskoga pisca. Tko je taj ruski pisac?
5. Gjalski piše tako da prožima romantizam i realizam. Navedite primjer takvog prožimanja.
6. Što saznajete o Cinteku iz ponuđenog ulomka?
7. Koja pripovjedna tehnika dominira u ponuđenome ulomku?
8. Zašto se ulomak iz ove pripovijetke može smatrati sintezom cijele knjige pripovjedaka *Pod starim krovovima*?
9. Može li se na temelju ovoga ulomka ponešto zaključiti o psihološkoj karakterizaciji Cinteka?
10. Može li se na temelju ovoga ulomka ponešto zaključiti o socijalnoj karakterizaciji Cinteka?
11. Na što se u ovom ulomku stavlja težište?
12. Je li Cintek tipični predstavnik plemstva u hrvatskoj književnosti?

Što trebate napisati u prvom odlomku eseja?

Što se seja na državnoj maturi tiče, u prvom ulomku potrebno je smjestiti književno djelo i pisca u književnopovijesno razdoblje te odrediti temu eseja. To svakako morate učiniti u prvom odlomku! Smještanje u književnopovijesni kontekst osobito je važno kod interpretativnog i usporedno-raščlambenog eseja, dok kod raspravljačkog to nije uvijek moguće učiniti, osim ukoliko predloženi tekst i problem nisu preuzeti iz nekog književnog djela.

Zašto su prva rečenica i prvi odlomak toliko važni? Pa, sjetite se kada idete u knjižnicu posuditi neku knjigu ili čak i u videoteku posuditi neki film. U oba slučaja čitate ono što piše na „početku". Čitate prve retke knjige ili omot medija koji posuđujete. Svidi li vam se tih nekoliko rečenica koje ste pročitali, možda ćete pročitati cijelu knjigu. Ne svidi li vam se, jedino će vas nastavnica hrvatskoga jezika natjerati da je pročitate i to pod prijetnjom slabe ocjene iz lektire. Prvi utisak koji stječete o knjizi (ili filmu) može odrediti sve ostalo.

Dakle, čemu služi prvi odlomak? Prvim biste odlomkom trebali ostaviti dobar dojam na ocjenjivače zbog toga što ćete odmah na početku pokazati da vam je jasna kompozicija eseja i da znate samostalno odrediti temu.

Tako stvarate dobar prvi dojam, što može utjecati na cijeli esej. Uostalom, nećete već na početku otežavati posao ocjenjivačima zbog toga što oni nemaju vremena ni volje odgonetavati „što ste vi to mislili“ – vi to morate učiniti jasno i zanimljivo. Zato je pisanju uvodnog odlomka potrebno posvetiti možda malo više vremena nego drugim odlomcima.

Koliko uvodni odlomak treba biti dugačak?

Općenito vrijedi mišljenje da uvod treba imati četiri ili pet rečenica. U uvodnome odlomku odmah trebate početi odgovarati na postavljeno pitanje, odnosno morate odmah početi upućivati na temu eseja. Isto tako iz uvodnoga se dijela treba vidjeti koji ćete vi stav zauzeti u ostatku eseja. Ne morate odgovoriti na temu odmah u početku, nego samo započnite upućivati na nju. U razradbenom ćete dijelu sve točno objasniti i uporabit ćete svoje umijeće pisanja.

Nastavit ćemo s romanom *U registraturi*.

- Pročitajte sljedeći ulomak.

Ante Kovačić je pisac hrvatskoga realizma, a možda je najpoznatiji po svome romanu U registraturi. U ovome eseju namjeravam iz konteksta tog romana objasniti strastveni ljubavni odnos između Ivice Kičmanovića i Laure kao alegoriju društvenih odnosa. Ivica, koji potječe sa sela, prema gradskim ljudima gaji samo prezir, ali se u Lauru zaljubio unatoč tome što ona potječe iz grada. Iz odnosa Laure prema Ivici može se zaključiti da između ta dva društvena sloja postoje velike razlike. Kao što se Laura odnosila prema Ivici, tako se građanstvo odnosilo prema seljacima, iskorištavajući ih i družeći se s njima samo kad im je to bilo u interesu.

Prisjetimo se nakratko natuknice:

- objasniti odnos između Ivice i Laure u Meceninu domu…

Dakle, ovim se uvodom odgovara na postavljeno pitanje (smjernicu), postiže se intrigantnost, zanimljivost te se pokazuje određeno znanje o romanu *U registraturi*. S druge strane, u ovome je uvodu izrečena zanimljiva misao da se društveni odnos građana i seljaka može promatrati kroz prizmu ljubavnog odnosa Laure i Ivice. Naime, vrlo se konkretno iznijela („originalna“) tvrdnja koja će se u ostatku eseja detaljno obraditi.

Iz uvoda se već sad jasno vidi struktura eseja koja se može temeljiti na nekoliko usporedbi ljubavnog i socijalnog odnosa popraćena s nekoliko konkretnih citata (ako su dostupni).

Korisne početne fraze:

U ovome eseju namjeravam…
U ovome će se eseju raspravljati o…
Ovaj će se esej usredotočiti na…
U namjeri da povedem raspravu o…, analizirat ću…
Cilj je ovoga eseja…

Jedan od mogućih početaka uz uporabu neke od navedenih fraza može biti:

U namjeri da povedem raspravu o društvenim odnosima između grada i sela, analizirat ću ljubavni odnos Ivice Kičmanovića i Laure. Ivica potječe sa sela, ali razvija ljubavni odnos s Laurom koja potječe iz grada. Premda Ivica prezire gradske ljude, iskreno se zaljubljuje. Laura iskorištava njegovu zaljubljenost jednako kao što građani razvijaju prijateljstvo sa seljacima samo kada je to u njihovu interesu, u svim drugim slučajevima samo ih bezočno iskorištavaju. Upravo takav odnos iskorištavatelja i iskorištavanog razvijaju Ivica i Laura na početku romana U registraturi Ante Kovačića.

Zapamtite
Usredotočite se na temu eseja koju zaključujete iz smjernica navedenih uz esej.

Vježba:

- Napišite nekoliko uvodnih odlomaka obzirom na smjernice koje su navedene.

Iz odnosa žene prema poziciji muža u tradicionalnoj obitelji objasnite suvremenu problematiku u *Nori* Henrika Ibsena.

Zašto su u *Odiseji* karakteri bogova oslikani kao tipovi s konkretnim ljudskim osobinama?

Obrazložite odnos Danteove *Božanstvene komedije* prema *Bibliji* i prema Crkvi.

Još nekoliko uvodnih odlomka

- Razmotrite ovu smjernicu:

Objasni čemu služe prepletanja zbilje i fikcije u romanu Bistri vitez Don Quijote od Manche.

Prvo treba podvući ključne riječi:

Objasni čemu služe prepletanja zbilje i fikcije u romanu Bistri vitez Don Quijote od Manche.

Podvučene ključne riječi su *Objasni, prepletanja zbilje i fikcije, Bistri vitez Don Quijote od Manche.* Riječi treba podvući prije nego što se naprave natuknice.

Natuknica može biti:

- prepletanja zbilje i fikcije u Don Quijoteu služe da bi se objasnila parodija i komičnost

Sada se treba odmah usmjeriti na temu kako bi ocjenjivač odmah i lako shvatio da ste u potpunosti razumjeli što se od vas traži. Zbog toga treba napisati zanimljivu i intrigantnu prvu rečenicu.

U ovome će se eseju raspravljati o prepletanju fikcije i zbilje kroz odnos prema parodiji u romanu Bistri vitez Don Quijote od Manche.

Dakle, ova rečenica usmjerava esej izravno prema zadatku (prepletanje zbilje i fikcije) i usmjerava se na određeno djelo, a to je roman *Bistri vitez Don Quijote od Manche.* Rečenica je posve jasna i nedvosmislena. Istovremeno se pokazuje znanje iz teorije književnosti uporabom riječi parodija kao posebnog načina oblikovanja književnog djela.
Druga rečenica glasi:

Fikcija i zbilja u tome se romanu prepleću na različite načine odražavajući komičnost ljudskih postupaka.

Druga rečenica prema svome smislu slijedi prvu s time da se u njoj pokazuje još više znanja i usto se određuje pristup eseja književnom djelu: parodija će se objašnjavati preko komičnosti.

Treća rečenica glasi:

Komičnost se postiže uporabom parodije, odnosno preoblikovanjem nekog poznatog književnog djela na šaljiv ili podrugljiv način.

Treća je rečenica povezana s obje prethodne rečenice te uvodi novi pojam, parodija, čime se pokazuje dodatno znanje i zrelost u pristupu temi.

Četvrta rečenica glasi:

> *Cervantes je napisao parodiju na srednjovjekovne romane, a glavni junak, Don Quijote nenadmašni je primjer komičnog junaka u renesansnoj književnosti.*

Četvrta je rečenica svojevrsna sinteza cijeloga uvoda. Ovakav uvod omogućava da se u daljnjem tekstu vrlo jednostavno na nekoliko primjera objasni što se to parodira u romanu *Bistri vitez Don Quijote od Manche* (lik viteza, konj, sluga) i zašto je to komično, odnosno zašto izaziva smijeh.

- Promotrite sada ovu smjernicu:

> *Zašto se u Boccacciovoj zbirci novela Decameron uglavnom pojavljuju dva pojedinca na kojima se temelji događanje u pojedinoj noveli?*

Prvo treba podvući ključne riječi:

> *Zašto se u Boccaccievoj zbirci novela Decameron uglavnom pojavljuju dva pojedinca na kojima se temelji događanje u pojedinoj noveli?*

Podvučene riječi su: *Zašto*, *Decameron*, *pojavljuju dva pojedinca*, *u pojedinoj noveli*.

Iz podvučenih riječi sada treba napraviti natuknicu i proširiti je vlastitim znanjem:

> *- dva se pojedinca pojavljuju zbog lakšeg i kraćeg opisivanja renesansnog čovjeka (lukavost, razum, snalažljivost)*

Zatim treba napisati prvu rečenicu koja odmah uvodi u temu:

> *Cilj je ovoga eseja objasniti zašto se u zbirci novela Decameron Giovannija Boccaccia pojavljuju samo jedan ili najviše dva pojedinca kao glavni likovi.*

Ova je rečenica posve jasna i upućuje da će se govoriti o tome zašto Boccaccio koristi malo likova u svojim novelama.

Druga se rečenica nadovezuje na prvu i objašnjava kakav je to pojedinac:

> *Pojedinac u Decameronu sam upravlja svojim postupcima i odlukama, a vrline koje takav pojedinac ima su lukavost, zdrav razum i snalažljivost.*

U drugoj je rečenici naglašena složenost opisa svakoga od tih pojedinaca i neke njihove temeljne karakteristike. Ujedno se tu pokazuje znanje o Boccacciu i o njegovoj zbirci novela.

Treća rečenica glasi:

> *Svi su pojedinci u Decameronu dosljedni u svojim postupcima te su temeljito i originalno opisani.*

Treća rečenica nadopunjuje drugu i govori o načinu na koji je Boccaccio opisao svoje likove. Opet se pokazuje znanje o noveli kao o novoj i originalnoj književnoj vrsti.

Četvrta rečenica glasi:

> *Zbog toga se svaka novela u Decameronu temelji na jednom ili dva lika, na jednom događaju i na zaključku da bi se u noveli kao kratkoj književnoj proznoj vrsti postigla zaokruženost i cjelovitost.*

Četvrta je rečenica sinteza cijeloga uvoda te otvara mogućnost da se na nekoliko jednostavnih primjera pokaže da Boccaccio zaista koristi samo jednog ili dva glavna junaka. Isto se tako na primjeru jedne novele može kratko prepričati sadržaj i komentarima ukazati na što se točno misli kad se kaže da je Boccacciova novela cjelovita i zaokružena (radnja je opisana od početka pa do kraja i ništa važno nije nepoznato).

- Razmislite o sljedećoj smjernici:

> *Obrazloži važnost prologa u Držićevu djelu Dundo Maroje i kako se prolog odnosi na renesansni svjetonazor.*

Podvucite ključne riječi.

<u>Obrazloži</u> važnost <u>prologa</u> u Držićevu djelu <u>Dundo Maroje</u> i kako se prolog odnosi na <u>renesansni svjetonazor</u>.

Razmislite, napišite natuknicu i proširite je vlastitim znanjem.

> *- prolog u komediji Dundo Maroje otkriva pogled na svijet kroz suprotstavljanje ljudskih osobina (ljudi nahvao – ljudi nazbilj)*

Sada napišite prvu rečenicu.

> *Ovaj će se esej usredotočiti na kontrastiranje u prologu Držićeve komedije Dundo Maroje, što je vrlo važno za razumijevanje toga književnog djela.*

U prvoj ste rečenici direktno rekli o čemu ćete pisati – o kontrastiranju u prologu te ste pridali važnost prologu i pokazali da o tome nešto znate.

Sada napišite drugu rečenicu.

> *U prologu se otkrivaju Držićevi nazori kao i način pjesničkog stvaranja (poetika) njegova vremena.*

U drugoj ste rečenici još više pokazali da baratate terminologijom i da poznajete pojmove kao što je npr. poetika.

Sada napišite treću rečenicu.

> *Još je možda važnije da se u prologu uz pomoć kontrastiranja odražava renesansno shvaćanje života i svijeta.*

U trećoj rečenici usmjeravate kontrastiranje prema opisu života i svijeta, što će ujedno biti i vaša tema.

Sada napišite četvrtu rečenicu.

> *Držić kontrastira (suprotstavlja) ljudske osobine i kaže da postoje dvije vrste ljudi: ljudi „nazbilj“ i ljudi „nahvao“, a prikazuju se kroz odnos rastrošnosti i škrtosti, razboritosti i nepromišljenosti, pohlepe i skromnosti te hedonizma i umjerenosti.*

Četvrta je rečenica sinteza svega do sada rečenog u uvodu, uvodi pojmove ljudi „nazbilj“ i ljudi „nahvao“ te tako omogućava daljnji nastavak pisanja eseja kroz objašnjavanje kakvi su to ljudi nahvao, a kakvi su to ljudi nazbilj.

A sada na kraju ovoga poglavlja pogledajte ovaj primjer:

> *Objasni svijest o apsurdu na primjeru romana Mučnina Jeana-Paula Sartrea.*

Uvodno poglavlje:

> *Mučnina je roman poznatoga francuskog književnika Jeana-Paula Sartrea koji je odbio primiti Nobelovu nagradu. To je filozofski roman, a može se nazvati još i roman esej. Tema romana je besmislenost ljudskog postojanja. Roman je napisan kao dnevnik Antionea Roquentina koji u gradu Bouvilleu piše biografiju markiza de Rollebonu pa je zbog toga puno vremena provodio istražujući u knjižnici. Radnja romana gotovo da i ne postoji, a započinje kada Roquentin prvi put osjeti mučninu. Roman završava kada Roquentin napušta grad u nadi da će se uz pomoć umjetnosti osloboditi mučnine. Iz zapisa se može vidjeti kako je Roquentin vodio pustolovni život, susreo se sa Samoukom koji je odlučio pročitati sve knjige u knjižnici te kako ga je ljubavni odnos s Anom naveo na pomisao da je apsurdno da čovjek „bačen u svijet" mora sam odlučiti što će postati. S obzirom da „egzistencija prethodi esenciji", uopće nije važno što odabere, nego je samo važno da se doživi u svojoj punini, simbolički – da se riješi mučnine.*

1. Je li ovo dobro napisan uvodni odlomak?
2. Odgovara li početak na pitanje koje se može zaključiti iz smjernice?
3. Je li zanimljivo započet?
4. Je li problem istaknut već u samome početku?
5. Je li ovaj uvodni dio sažet?
6. Proizlaze li rečenice jedna iz druge?
7. Otvara li ovaj uvodni dio mogućnost da se u daljnjem pisanju usredotočimo na samo jedan temeljni problem?

Ako ste na sva ova pitanja odgovorili NE, shvatili ste bit pisanja uvodnoga dijela u eseju. ☺

Komentar odlomka:

Ovaj je odlomak napisan dobrim stilom, donosi puno podataka i odgovorio je na pitanje, **ali to nije esej**. U njemu je pokazano da onaj koji ga je pisao zna puno o Sartreu i o njegovu romanu *Mučnina* te o Sartreovoj filozofiji, ali takav je tip teksta namijenjen nekoj enciklopediji. Vi ne želite pisati enciklopediju nego esej jer dobivate ocjenu iz eseja, a ne iz enciklopedijskoga članka.

Što nije dobro u ovome uvodniku? Što se izgubilo?

Pa, izgubljene su dvije vrlo važne stvari: vrijeme i broj riječi. Iskorišteno je barem 15 minuta da bi ga se napisalo i više od četvrtine dopuštenoga broja riječi. Osim toga, na kraju su se otvorila dva važna pitanja na koja sada treba dati odgovor, a puno je teže odgovarati na dva, nego na jedno važno pitanje. Dakle, ovakav uvodnik nije sažet, započet je na preopširan način, problem je istaknut tek na kraju, rečenice ne proizlaze uvijek jedna iz druge… Sve u svemu, loš početak eseja od 400 do 600 riječi!

Razradbeni dio eseja

Recimo da ste napisali dobar uvodni dio u kojemu ste jasno i sažeto rekli ono o čemu ćete pisati i da ste zainteresirali ocjenjivača da vaš esej pročita do kraja pažljivo i sa zanimanjem. Dakle, vi ste kod ocjenjivača razvili određena pozitivna očekivanja zbog toga što mu je sve jasno i vidi kamo ga želite u svome eseju dovesti. No sada je pred vama još teža zadaća: morate opravdati taj početak, odnosno morate pokazati da ste dobri u pisanju eseja od početka do kraja jer sigurno ne želite „razočarati" ocjenjivača.

Trebate nastaviti od onoga s čime ste uvodnik završili. Zapravo ocjenu ćete dobiti upravo iz ovoga središnjega dijela eseja pa prema tome ovome dijelu treba posvetiti najveću pozornost. Možete napisati savršen uvodni i zaključni dio, ali ako podbacite u središnjem dijelu, vaša ocjena neće biti tako dobra kao što biste očekivali.

Razradbeni dio eseja najduži je dio eseja pa je logično da će se i sam sastojati od nekoliko odlomaka. Dakle, razradbeni dio nije jedan odlomak, nego ih treba biti više, najmanje tri, a najbolje pet. Naravno, možete napisati razradbeni dio i s manje i s više odlomaka, ali zapamtite – tri odlomka u razradbenom dijelu trebala bi biti minimum. Ukoliko vam razradbeni dio ima manje od tri odlomka, stvarate dojam nepreglednosti pa vam esej počinje ličiti na test u kojem dajete suhoparne odgovore, a ukoliko ima previše odlomaka, stvarate dojam nepovezanosti.

Ključne riječi koje služe povezivanju rečenica i odlomka

Ključne riječi su riječi koje ističu neki smisao, prenose neki smisao ili povezuju prema nekom smislu. U eseju je važna njihova funkcija prenošenja smisla i povezivanja prema nekom smislu.

• Promotrite ove primjere:

- Esej je književnoznanstvena ***vrsta****. To je* ***vrsta*** *koja neku znanstvenu spoznaju obrazlaže na književan način.*

- Postoje mnoge ***vrste*** *književnosti. Esej je književnoznanstvena* ***vrsta****.*

U prvom je primjeru ključna riječ *vrsta*, a rečenice su povezane značenjem: obje govore o eseju pa druga rečenica **objašnjava** prvu. U drugom primjeru *vrsta* je opet ključna riječ, ali ovaj put rečenice nisu povezane prema istom značenju zbog toga što prva rečenica govori o književnoznanstvenim vrstama, a druga o eseju. Na taj način druga rečenica sadržajem **dopunjuje** prvu. Unatoč tome, u oba primjera rečenice su međusobno dobro povezane *prema nekom smislu*. Da ne ulazimo u dublje teoretiziranje, dovoljno je znati da ključne riječi treba koristiti kako bi se povezale rečenice i odlomci prema nekom smislu. Čak nije ni važno da to budu riječi istog broja, deklinacije ili konjugacije, nego da imaju isti korijen, odnosno temeljno značenje riječi. Uporabom ključnih riječi kao poveznica tekst djeluje povezanije i bolje napisan.

Svaki odlomak ima određenu ključnu riječ koja ga cijelog objašnjava, najčešće je to jedna, ali mogu biti i dvije ili čak i tri ključne riječi, pogotovo ako je odlomak duži. Osim što svaki odlomak ima ključnu riječ i svaka rečenica ima ključnu riječ. Ključne su riječi važne zbog toga što se preko njih može nadovezivati rečenica na rečenicu, odlomak na odlomak, a da se ne izgubi osjećaj povezanosti.

• Pogledajte ovaj duži odlomak.

Krleža je svoje mnoge tekstove dopunjavao, dorađivao i mijenjao, a prerade su osobito česte u dramama. Dorađivao je gotovo sve tekstove, a među važnijim promjenama su promjene naslova drame Cristoval Colon u Kristofor Kolumbo. Osim što je mijenjao naslove, Krleža je mijenjao i drame u tekstualnom smislu. Dramu Galicija je znatno preradio i 1934. objavio pod naslovom U logoru pa, premda je Krleža tu dramu smatrao preradom Galicije, književni je povjesničari uglavnom smatraju potpuno novim djelom. Možda je to razlog zašto ju je 1977. objavio u novoj varijanti, ali opet pod naslovom Galicija. Razlog zbog kojeg je često mijenjao drame, kako tvrde krležolozi, uglavnom proizlazi iz njegova osobnog nezadovoljstva tekstovima i njihovom recepcijom zbog toga što Krleža kasnije želi slijediti poetiku ekspresionizma.

• Odgovorite sad na nekoliko pitanja:

Koja je ključna riječ za cijeli odlomak?
Koju je najvažniju promjenu Krleža napravio u svojim dramama?
Je li mijenjao samo tekst ili i naslove?
Može li se po Krležinu zahvatu na pojedinoj drami smatrati da je napisao posve novu dramu?

Dakle, u ovome je odlomku ključna riječ **mijenjao** (promjena). Ovaj cijeli odlomak od 120 riječi u samo pet rečenica govori o tome kako je Krleža mijenjao svoje tekstove s posebnim osvrtom na drame. To je ključ koji otključava značenje cijelog odlomka. Dobro je da se ključna riječ ili ključni pojam nalazi već u prvoj rečenici zbog toga što se na taj način signalizira čitatelju, ocjenjivaču, o čemu taj odlomak govori. Što se više takvih signala dade, to će esej djelovati povezaniji.

Pogledajte sada samo prvu rečenicu i usporedite je s drugom:

> *Krleža je svoje mnoge tekstove dopunjavao, dorađivao i mijenjao, a prerade su osobito česte u dramama.*
>
> *Dorađivao je gotovo sve tekstove, a među važnijim promjenama su promjene naslova drame Cristoval Colon u Kristofor Kolumbo.*

U prvoj je rečenici ključna riječ za povezivanje s drugom rečenicom riječ **dorađivati**. Ona povezuje smisao dviju rečenica, s time da drugoj rečenici posve slobodno omogućava da uvede pojašnjenja i neke nove pojmove, kao npr. povijesne činjenice (u ovome slučaju iz povijesti književnosti).

Sada drugu rečenicu usporedite s trećom.

> *Osim što je mijenjao naslove, Krleža je mijenjao i drame u tekstualnom smislu.*

U trećoj je rečenici ključna riječ za povezivanje s drugom riječ **naslov**. Uvođenjem povijesnih činjenica sada se može pokazati i teorijsko znanje u smislu tumačenja tih činjenica i upućivanja na to kako su nastale. Konkretno, u ovome se odlomku govori o tome što je Krleža još mijenjao.

Sada treću rečenicu usporedite s četvrtom.

> *Dramu Galicija je znatno preradio i objavio pod naslovom U logoru pa, premda je Krleža tu dramu smatrao preradom Galicije, književni je povjesničari uglavnom smatraju potpuno novim djelom.*

Uočavate li ključnu riječ preko koje su obje rečenice povezane? To je riječ **drama**.

Četvrta je rečenica i s petom rečenicom povezana preko ključne riječi, **drama**. Ta riječ otvara mjesto rečenici koja dodatno uvodi neke nove povijesne činjenice. Time se opet pokazuje znanje i vještina pisanja.

Sada četvrtu usporedite s petom, zaključnom rečenicom.

> *Razlog zbog kojeg je često mijenjao drame, kako tvrde krležolozi, uglavnom proizlazi iz njegova osobnog nezadovoljstva tekstovima i njihovom recepcijom zbog toga što Krleža kasnije želi slijediti poetiku ekspresionizma.*

Dakle, zadnja je rečenica svojevrstan zaključak odlomka koji govori o razlozima zbog kojih je Krleža uvodio promjene u svoje drame. Ključna riječ koja povezuje četvrtu i petu rečenicu opet je riječ **drama**. No u zaključku se ujedno uporabom **nove ključne riječi** stvara mogućnost za odgovaranje na novu smjernicu, odnosno odgovaranje na novo pitanje.

Novo pitanje, odnosno odgovor na novu smjernicu treba zauzimati novi odlomak. Dobro je da to ne bude bilo koja smjernica, nego da bude prema nekom smislu, odnosno preko neke ključne riječi povezana sa sljedećim odlomkom. Tako na primjer prva rečenica sljedećeg odlomka može glasiti:

> *Poetiku ekspresionizma Krleža razvija uvodeći elemente suvremene europske drame u hrvatsku književnost.*

Promotrite sada ovu rečenicu – prvu rečenicu sljedećeg odlomka. Koju ste ključnu riječ prepoznali kao poveznicu?

Prepoznali ste ključnu riječ **ekspresionizam**. Tako sljedeći odlomak može konkretizirati kako Krleža slijedi poetiku ekspresionizma itd. Naravno, mogla je to biti i neka druga riječ, ali tada bi i novi odlomak trebao govoriti o nečemu s čime je ta riječ prema nekom smislu povezana. Ne morate uvijek koristiti ključne riječi na taj način, za to je potrebno razviti vještinu, ali koristite ih kada god možete, a da se pri tome sve ne svede na puko prenošenje ključnih riječi iz rečenice u rečenicu, iz odlomka u odlomak, a bez nekog opravdanog razloga i smisla.

Važno je zapamtiti da je, ukoliko želite postići taj efekt nadovezivanja, prilikom planiranja eseja potrebno rasporediti natuknice tim redoslijedom da se nadovezuju jedna na drugu putem poveznica, a poveznice neka budu ključne riječi. Zato je važno na početku, dok ste još „svježi“, napraviti dobar plan eseja.

Još nekoliko primjera razradbenih odlomka

- Polako pročitajte ovaj odlomak koji bi trebao pripadati interpretativnom tipu eseja. (Uz smjernice za takav tip eseja trebali bi doći i odlomci teksta koji se podvrgavaju interpretaciji.)

U ovome se odlomku govori o tome da se Janko Polić Kamov može smatrati pretečom avangarde na svjetskoj razini.

> *Prema mišljenju nekih američkih književnih znanstvenika pojava Kamovljeva opusa smatra se najvećim književnim otkrićem devedesetih godina dvadesetog stoljeća. U Kamovljevim pjesmama vidljivo je novo shvaćanje tradicionalnih vrijednosti koje je uvela avangarda. Tradicionalni se oblici i sadržaji dovode u nove odnose kroz avangardno negiranje sklada i Kamovljeva pisanja o kriznim psihološkim stanjima poput očaja, bezizlaznosti i besperspektivnosti. Jedan je od prvih u svijetu koji je počeo pisati na takav način, što dokazuje činjenica da su mnoga Kamovljeva djela zastupljena u brojnim svjetskim antologijama avangardne književnosti.*

Prva je rečenica ključna za cijeli odlomak zbog toga što govori o Kamovljevoj originalnosti. Ključna riječ za prvu, drugu i treću rečenicu jest riječ **Kamovljev**.
Promotrite sada prvu rečenicu i zaključite preko koje je ključne riječi povezana s drugom rečenicom.

> *Prema mišljenju nekih američkih književnih znanstvenika pojava Kamovljeva opusa smatra se najvećim književnim otkrićem devedesetih godina dvadesetog stoljeća.*

Promotrite drugu rečenicu.

> *U Kamovljevim pjesmama vidljivo je novo shvaćanje tradicionalnih vrijednosti koje je uvela avangarda.*

Uviđate povezanost preko ključne riječi **Kamovljev**?

Druga i treća rečenica govore po čemu je Kamov poseban i koja su obilježja njegova avangardnog pjesništva, a povezane su riječju **tradicija**.

> *Tradicionalni se oblici i sadržaji dovode u nove odnose što se vidi kroz avangardno negiranje sklada i Kamovljeva pisanja o kriznim psihološkim stanjima poput očaja, bezizlaznosti i besperspektivnosti.*

Promotrite sada četvrtu rečenicu.

> *Jedan je od prvih u svijetu koji je počeo pisati na takav način, što dokazuje činjenica da su mnoga Kamovljeva djela zastupljena u brojnim svjetskim antologijama avangardne književnosti.*

Četvrta rečenica zatvara i zaokružuje odlomak. S trećom je rečenicom povezana pomoću ključne riječi **avangarda**. Osim toga, četvrta rečenica omogućava daljnje nadovezivanje sljedećeg odlomka s npr. osvrtom na neke osobitosti avangardnog pisanja, ili omogućava da se navedene tvrdnje dokažu nekim konkretnim primjerom. Tako ključna riječ, odnosno ključni izraz za povezivanje sa sljedećim odlomkom, može biti **avangardne književnosti**.

Zbog toga sljedeći odlomak može započeti ovom rečenicom:

> *Kamovljeva avangardna književnost je posebna i po cinizmu koji se koristi za predstavljanje psiholoških stanja suvremenog čovjeka i građanskog društva u cjelini kao što to govori stih iz Pjesme nad pjesmama: „Ljubim krik iz očiju tvojih i ljubim krik iz grudiju tvojih“, jer se ovdje ne misli da on zaista voli taj krik, nego se samo prikazuje kao da ga voli.*

Tema toga novoga odlomka (odnosno ključna riječ za cijeli odlomak) jest Kamovljev **cinizam**. I samo tako nastavite dalje…

Još malo vježbe!

• Pročitajte sada ovaj odlomak koji pripada raspravljačkome tipu eseja.

Odlomak govori o tome da je danas u školama sve manje djece i da su roditelji sve više angažirani oko njihova školovanja.

Prije dvadeset godina vrata učionice su dijelila svijet na utjecaje koje vrše roditelji i utjecaje koje vrše učitelji i nastavnici, danas to više nije tako. Nekad je među svima vladalo određeno povjerenje pa tako nije dolazilo do međusobnih utjecaja i miješanja roditelja u posao nastavnika ili obratno. Danas je situacija posve drugačija. Zbog sve veće konkurencije pri upisu na fakultete, kao i konkurencije pri dobivanju radnih mjesta, roditelji su sve uključeniji u obrazovanje svoje djece. Uz sve navedeno, jedan je od razloga koji potiče roditeljsku uključenost u proces obrazovanja i negativna demografska slika, odnosno sve je manji broj djece pa je sve veći pritisak na svako pojedino dijete da ostvari što bolje rezultate u školi.

U prvoj je rečenici jasno istaknuta ključna riječ **utjecaj**. Svrha je ključne riječi *utjecaj* s obzirom na cijeli odlomak da u odlomku bude detaljno obrazložena.
Druga rečenica govori kako je školovanje izgledalo nekada, a kako izgleda danas. Koje su ključne riječi povezale obje rečenice? Pa riječi **roditelji** i **nastavnici**.
Treća rečenica stvara obrat. Takve rečenice često nisu povezane ključnim riječima.
Četvrta rečenica navodi razloge sve veće uključenosti roditelja u proces obrazovanja djece. Kojom je ključnom riječi povezana s prethodnim rečenicama? To je riječ **roditelji**.
Peta rečenica uporabom fraze **Uz sve navedeno** zaokružuje odlomak te se ključnom riječi povezuje s četvrtom rečenicom. Koja je to riječ koja povezuje četvrtu i petu rečenicu? Sad bez pomoći! To je opet riječ r_ _ _ _ _ _ i! Shvatili ste! ☺
Peta rečenica isto tako uvodi novu ključnu riječ kao ključnu za sljedeći odlomak, to je riječ **demografski**, te uvodi mogućnost novog odlomka u kojem će se pisati primjerice o demografskoj slici društva.

Takva demografska slika produkt je ratnih zbivanja u kojima se Hrvatska izborila za svoju samostalnost, ali treba imati na umu da je već i prije rata stopa nataliteta počela padati.

Uočite još i riječ **takva** na početku rečenice, primjećujete da je ona ovdje izvrsna poveznica između dvaju odlomaka i omogućava njihovo skladno razumijevanje kao dvaju različitih dijelova jedne cjeline. O takvim ćemo riječima nešto više reći malo kasnije.

• Promotrite sad još jedan drugačiji odlomak koji pripada tipu eseja koji se naziva usporedna raščlamba.

Ono što može biti i fantastično i magično u Duhovima u kući Živka Činga i Tajnom životopisu Kamila Lugarića Gorana Tribusona jest naglašeno poticanje nedoumica i sumnja u čitatelja. Naime, obje priče govore o tome kako se dogodilo nešto zaista sumnjivo i neobično: U Duhovima u kući dogodio se sudar sa svijetom duhova, a u Tajnom životopisu Kamila Lugarića na početku se navodi kako je pao plavi snijeg te da sve stvari postoje u duhovnom simultanitetu. S druge strane se u obje priče razvija magični ugođaj i motiv smrti. Taj je motiv opisan kao proces magičnog događanja, s time da je razlika u pričama vidljiva jedino kao razlika u intenzitetu čaranja.

Prva rečenica odmah jasno naglašava ključne pojmove koji se mogu izreći natuknicom:

- poticanje nedoumica i sumnji kao oznaka fantastičnog.

U drugoj se rečenici navodi što stvara magični ugođaj u svakoj priči posebno.
U trećoj se rečenici uvodi zajednički čimbenik magičnog ugođaja, smrt, ali se radi i obrat.
Četvrta je rečenica svojevrstan rezime i otvara mogućnost novog nadograđivanja drugog odlomka bilo na ključni pojam **proces magičnog događanja** ili na ključnu riječ intenzitet čaranja. Na vama je da izaberete ako ste odlučili napisati ostatak teksta. ☺

Zapamtite
Svaki zasebni odlomak vašega eseja mora imati cjelovitu strukturu. Ključna riječ otvara mogućnosti objašnjenja u ostatku odlomka. Završna rečenica u odlomku daje određeni zaključak i ujedno donosi novu ključnu riječ na koju će se nadovezati sljedeći odlomak.

Vježba:

Napisali ste uvodne odlomke uz ove smjernice:

1 . Kojim se stilskim postupkom koristi Shakespeare u svojoj komediji San ivanjske noći da bi prikazao dvije paralelne stvarnosti?

2. Imaju li srednjoškolci pravo sudjelovati u planiranju svoga uplaćivanja u mirovinski fond?

3. Argumentirajte uporabu stiha osmerca i deseterca u Mažuranićevu epu Smrt Smail-age Čengića.

4. Objasnite bovarizam na primjeru ulomka iz romana Gospođa Bovary Gustavea Flauberta.

5. Zašto Shakespeareov Hamlet oklijeva osvetiti svoga oca?

6. Je li Ante Starčević osnivanjem stranke prava ostvario najbolji mogući utjecaj na tadašnji hrvatski politički život?

Napišite sada jedan razradbeni odlomak koji se nadovezuje na uvodni odlomak.

Međusobna povezanost odlomaka

Kada pišete esej, morate učiniti sve da se esej lako čita i da se jasno može vidjeti razvoj vaših misli u njemu. Dakle, esej mora „teći“, ne smije biti zastoja, prekida misli ni nepotrebnih digresija. Ocjenjivač vašeg eseja mora jasno vidjeti tijek vaših misli kroz ono što ste napisali. Zbog toga vaš esej treba biti bez prekida, povezanih odlomaka i cjelovit tako da se svaki odlomak nadovezuje na prethodni preko neke ključne riječi ili ključnog pojma.

Da biste pomogli ocjenjivaču, dobro je koristiti i poveznice: riječi i fraze koje povezuju kako biste signalizirali da s jednoga područja prelazite na drugo. Takve su fraze ocjenjivaču od velike pomoći. Na temelju njih će steći dojam da vaš esej prati temu, da je cjelovit i logičan. Pravilnom uporabom poveznica razvija se osjećaj postupnosti prilikom čitanja. Ono što ocjenjivači ne žele čitati jest esej koji nema preglednu i logičnu strukturu, gdje odlomci skaču s jedne smjernice na drugu bez ikakve međusobne povezanosti, kao da se radi o odgovorima na pitanja u običnom testu. Poveznice će stvoriti dojam reda i organizacije u vašem eseju.

Dobre poveznice su riječi:

Zapravo…
Zbog toga…
Naime…
Konačno…
Tako…
Štoviše, postoji i mogućnost drugačijeg pristupa…
Nadalje…
Nasuprot tome…
Navedeno upućuje na…
S druge strane…
Bez obzira na…
Uzimajući u obzir takvo tumačenje…
Isto tako…
Uza sve navedeno…

• Promotrite poveznice na ovom primjeru:

Vjerojatno je malo dobrih primjera za označavanje početka umjetničke bajke kao što je to u bajci Pinokio Carla Collodija. ***Naime****, ta bajka počinje riječima:*
„Bješe jednom...
– Jedan kralj – reći će smjesta moji mali čitatelji.
Ne djeco, pogriješili ste. Bijaše jednom komad drva.“

Collodi se ovdje prebacuje s očekivane bajke na neočekivanu uvodeći cjepanicu kao lik te se na taj način njegova umjetnička bajka razlikuje od narodnih bajki.

Zapravo *i umjetničke i narodne bajke uvijek počinju formulom koja ih predstavlja kao bajku, a to je najčešće bio jednom jedan: kralj, mladić, mačak ili bila jednom jedna kraljevna itd. Svaki je od tih pojmova znak koji između ostaloga znači da pred sobom imamo bajku. U Collodijevu slučaju pred čitateljem se nalazi neki novi, „neobičan“ znak – komad drveta, koje će tek trebati postati lutak.*

Uzimajući u obzir *takvo postajanje likova, bajka može početi živjeti na sebi svojstven način te na kraju iznjedriti pouku, odnosno pridodati dugonosog lutka kao vrijednost koja u sebi sadrži novo značenje, a to je da ne treba lagati. Naravno, psihološka, mitološka ili koja druga interpretacija može učiniti „čuda“ od bajki, ali to sad ovdje nije najvažnije. Najvažnije je uočiti da je Collodi uspio od običnog komada drveta stvoriti lik za razliku od narodne bajke u kojoj to tako nije moguće napraviti bez obzira kako bajka počinje.*

Zbog toga *narodnoj bajci trebamo pristupiti na drugačiji način. Ona ne trpi takve „novotarije“ jer njoj ne treba novo značenje: ona želi biti odmah prepoznata kao narodna bajka. Čitatelji narodnih bajki ne trebaju takvo stvaranje likova zbog toga što će ih to zbuniti. Novotarija tipa Pinokia jednostavno neće biti prepoznata kao vrijednost zbog toga što u narodnoj bajci vladaju drugačiji odnosi između pripovjedača i čitatelja.*

Tako *u hrvatskoj narodnoj književnosti imamo mnoštvo bajkovitih priča koje uvijek počinju formulama, ali niti jedan početak nije niti izbliza sličan Collodijevom. To je ujedno najveća razlika između umjetničke i narodne bajke. Unatoč tome što one nisu posve originalne, uvijek nam vraćaju lijepe uspomene na naše djetinjstvo kada nismo bili posve sigurni trebamo li vjerovati bajkama ili ne.*

Poveznice se moraju koristiti pravilno i s mjerom. Ne smiju se koristiti često, nego samo onda kada se dvije misli ne mogu povezati pomoću ključne riječi. Osobito je dobro koristiti poveznice na početku odlomka. Proanalizirat ćemo ovaj kratki esej o bajci i vidjeti na kojim su mjestima poveznice uporabljene.

Prva se koristila poveznica **naime**. U uvodnom odlomku poveznica *naime* koristi se za povezivanje citata s ostatkom odlomka. Drugi odlomak počinje poveznicom **zapravo**. Ta poveznica nagovještava da će biti objašnjena razlika između umjetničke i narodne bajke. Treći odlomak počinje poveznicom **uzimajući u obzir**. Tom se poveznicom sumira sve što je do tada rečeno te se otvara mogućnost dodatne interpretacije, ali i nekog suprotnog argumentiranja. Četvrti odlomak počinje poveznicom **zbog toga**. Ovdje korištena poveznica zapravo insinuira da slijedi nekakav zaključak, što i slijedi: radi se o zaključivanju razradbenog dijela eseja. Peti odlomak počinje poveznicom **tako**. To je vrlo kratka poveznica koja može nagovijestiti zaključak.

Zapamtite
Koristite poveznice kako biste ocjenjivaču olakšali čitanje i razumijevanje.

Ključne riječi koje povezuju početak i kraj odlomka

Prilikom pisanja eseja u svakome je odlomku vrlo važno da na kraju naglasite najvažniju misao koju ste izložili. Dakle, to treba biti jedna misao koja s jedne strane zaključuje, a s druge otvara mogućnost za novi odlomak.

- Promotrite ovaj primjer:

U Ovidijevim Metamorfozama mnoge se epizode odlikuju dramskom napetošću, a mitske su situacije opisane s velikim književnim umijećem, vrlo slikovito i konkretno. Umijeće se najbolje vidi prema dotjeranim stihovima i pjesničkim figurama. Ovidijev je stil uvjerljiv i kada se naglašava tragični patos i kada se opisuju ljudski osjećaji. Zbog toga su Metamorfoze utjecale na cjelokupnu europsku književnost.

Što ste uočili na početku, a što na kraju ovoga odlomka?

U prvoj su rečenici ključni pojmovi (riječi) **dramska napetost** i **književno umijeće**. Druga rečenica navodi prema čemu vidimo da je Ovidije dobar pisac. Treća rečenica nadopunjava drugu i daje dokaz, a četvrta govori da su zbog svoje kvalitete ti stihovi utjecali na europsku književnost. No primijetite da su početak i kraj povezani ključnom riječi **Metamorfoze**. I to je jedan od načina unutarnjeg povezivanja odlomka.

Sada se može nastaviti pisati sljedeći odlomak o utjecaju *Metamorfoza* na nekog europskog književnika, npr. na Shakespearea, ili na Brnu Karnarutića, hrvatskog književnika koji isto tako pripada europskoj književnosti.

- Promotrite sljedeći primjer:

Tehnologija elektroničkih računala će sve više utjecati na medicinsko obrazovanje pa će se sve više rabiti hiperrealistični simulatori pacijenata što će otvoriti mnoga etička pitanja. Virtualni pacijent nije isto što i stvarni čovjek. Ono što možemo isprobavati na računalnom programu možda nećemo moći primjenjivati na stvarnim pacijentima. Zbog toga se ne može govoriti o budućnosti zdravstvene zaštite i medicine bez uvažavanja etičkih načela, kako na osobnom, tako i na profesionalnom planu. Tehnologija će i dalje dovoditi do medicinskih revolucija pa ćemo se i mi zateći na rubu razdoblja u kojem će društvo biti prisiljeno donositi razne odluke o onome što jest, a što nije etički prihvatljivo u medicini.

Što ste uočili?
Koja ključna riječ povezuje prvu i zadnju rečenicu odlomka?

U prvoj se rečenici kao ključna riječ nameće izraz **tehnologija elektroničkih računala**. Druga rečenica objašnjava prvu. Treća rečenica ističe problem koji se može vidjeti iz prethodne dvije rečenice. Četvrta rečenica donosi rješenje, a peta daje zaključak i navodi da će se taj problem morati rješavati na društvenoj razini, a s prvom je rečenicom povezana putem ključne riječi **tehnologija**.

Sljedeći odlomak može započeti odlukama koje društvo donosi kako bi zaštitilo stvarnog pacijenta, a ključna riječ za povezivanje može biti riječ **društvo**.

Zapamtite
Zaključna rečenica mora zaokružiti smisao odlomka i treba omogućiti nadovezivanje novog odlomka. Nadovezivanje se radi tako da se ključna riječ iz prethodnog odlomka spomene u prvoj rečenici sljedećeg odlomka.

Zaključni odlomak

Zaključni je odlomak jednako važan kao i početni, uvodni odlomak. Uvodni odlomak stvara prvi dojam o vašem eseju. Završi odlomak trebao bi se vrlo kratko vratiti na početak i stvoriti završni dojam, a nakon njega ocjenjivač donosi svoju ocjenu. Posve je jasno da je u tome trenutku dobro da ocjenjivač bude pod najjačom impresijom ili argumentom koji ste u eseju iznijeli. Premda će na kraju ocjenjivač vaš esej ocijeniti u cijelosti, vrlo je važno da i kraj bude u skladu sa svim dojmovima do kojih je došao.

Funkcija je zaključnog odlomka da zaokruži smisao cijeloga eseja na odgovarajući način. Sada bi trebalo donijeti neki sud, vrednovati sve što ste naveli kako bi se dobio konačni dojam. Dobro se kratko osvrnuti na dokaze i argumente koje ste naveli u razradbenom dijelu eseja. Dakle, u zaključku navodite najvažnije dokaze koji podupiru temu o kojoj ste pisali. Pri tome je vrlo važno da ne prepričate ono što ste pisali, nego da naglasite ono najvažnije i da navedete određene dokaze koje ste pronašli u predlošku teksta ili dokaze kojih se sjećate iz nekog književnog djela. Dobro je razviti određenu osjećajnost koju ocjenjivač može lako uočiti, no to ne smije biti nikakva patetična misao, nego mora odražavati vaš emocionalni stav prema temi.

Još je bolje ako u zadnjoj rečenici navedete neku novu misao nad kojom će se ocjenjivač moći malo zamisliti i vidjeti da vi znate više nego što se od vas traži i da biste mogli pisati još na tu temu, ali eto, stigli ste do kraja…

- Promotrite ovaj završni odlomak:

> *Na kraju je važno istaknuti da se cijeli ciklus U traganju za izgubljenim vremenom odlikuje originalnim stilom koji je jedinstven i prepoznatljiv u svih sedam romana. Posebnu pozornost treba usmjeriti na detaljne opise stvarnih situacija iz kojih se puno saznaje o psihološkoj karakterizaciji glavnoga lika. To može biti opis crkvenog tornja ili opis stanja koje je prouzročio kolačić madelaine. Konačno, svi se opisi mogu shvatiti kao dio jednoga opisa koji ima zadaću opisati postupno sazrijevanje bolesnog dječaka i pratiti njegov razvoj sve do samosvjesnog umjetnika koji pokušava pisanjem vratiti nekoć izgubljeno vrijeme.*

Što ste uočili u ovome završnom odlomku?

Prva rečenica daje zaključak i ističe ono što je najvažnije, ključnu riječ **originalni stil**. Druga se rečenica nadovezuje na prvu, proširuje ju te ističe isto što je posebno važno, a to su opisi. U trećoj se rečenici navode neki dokazi tih opisa. Četvrta rečenica kaže čemu ti opisi služe, a peta daje konačni zaključak: pisanjem vratiti izgubljeno vrijeme. Emocionalna komponenta vidi se u izrazu *bolesnog dječaka*, od kojeg je nastao samosvjesni umjetnik, a pokazano je da znate nešto i o Proustovoj autobiografiji.

- Promotrite sad ovaj završni odlomak:

> *Ovdje iznesena teorija drame i dramske analize zapravo je uvod u daljnje istraživanje dramske književnosti. Susreli smo se s dva problema: problem prikazivanja analitičkog aspekta dramskoga djela, a drugi je problem što takvu analizu nije moguće provesti do kraja. Time se otvara novo područje odnosa između tipologije strukture te analize i interpretacije drame. Zbog toga ovdje zaključujemo da su prikazani modeli za analizu samo privremeni i da se tek njihovom primjenom u konkretnim analizama drama može doći do boljih rješenja.*

Zašto je ovaj zaključni odlomak dobar?

Opet se u prvoj rečenici zaključuje i navodi se ključna riječ, a to je **uvod** u daljnje istraživanje drame. U drugoj se rečenici navode primjeri problema s kojima smo se susretali prilikom analize drame. Treća rečenica kaže da se na taj način otvara novo područje, a četvrta da unatoč tome ipak nećemo još dugo doći do konačnog cilja – konkretnog načina na koji treba analizirati dramu.

• Proanalizirajte sad ovaj zaključni odlomak:

Nove su ideje i tehnologije uvijek nailazile na otpor. Štoviše, što je ideja bila snažnija, to je otpor bio veći. Tako, na primjer, kad se pojavio mobitel, mnogi su se bunili protiv njega i navodili razne negativnosti: da zrači, da se ljudi osjećaju neslobodni, da je to preskupo i neisplativo. Danas je situacija potpuno drugačija: gotovo svi imaju mobitel i puno im je olakšao život, ali mnogi ipak trpe zbog navedenih negativnosti. Tako se može zaključiti da nam je svima potrebna ravnoteža između prošlosti, sadašnjosti i budućnosti, između starih i novih tehnologija, jer kad nam nova tehnologija omogući nešto bolje u sadašnjosti, trebamo učiti iz prošlosti i shvatiti da tehnologiju treba pravilno koristiti kako bismo od nje u budućnosti dobivali samo najbolje.

Koja je ključna riječ ovog odlomka?

U prvoj se rečenici naglašava ključni izraz (riječ), a to je **otpor prema novim tehnologijama**. Druga rečenica naglašava prvu i stvara preduvjete za primjer. Primjer je mobitel i razlozi koji se navode protiv njegove uporabe te razlozi koji potiču njegovu uporabu. Četvrta rečenica daje zaključak – treba učiti iz prošlosti i pametno koristiti nove tehnologije kako bi nam u budućnosti bilo lakše. Ta rečenica otkriva i novu misao, a to je odnos prema tehnologiji budućnosti. Završava uporabom riječi **najbolje** koja u sebi nosi vrlo pozitivan emocionalni naboj.

Korisni izrazi i fraze za zaključni odlomak

U završnom odlomku treba naglasiti da je kraj i da ste vi htjeli da baš tu i bude kraj. U tome će vam smislu pomoći sljedeći izrazi i fraze:

Konačno…
Kao što sam pokazao…
Kao što sam argumentirala…
Zbog toga…
Navedeni dokazi navode na zaključak…
S obzirom na sve dokaze…
Tako se može zaključiti…

Zapamtite
Svaki esej mora imati zaključni odlomak koji se na samom kraju poziva na početak te naglašava najvažnije misli.

Vježba:

Napišite zaključne odlomke na esejima koje ste dobili kao zadatak u uvodnom i razradbenom dijelu eseja. Prisjetite se:

1. *Kojim se stilskim postupkom koristi Shakespeare u svojoj komediji San ivanjske noći da bi prikazao dvije paralelne stvarnosti?*
2. *Imaju li srednjoškolci pravo sudjelovati u planiranju svoga uplaćivanja u mirovinski fond?*
3. *Argumentirajte uporabu stiha osmerca i deseterca u Mažuranićevom epu Smrt Smail-age Čengića.*
4. *Objasnite bovarizam na primjeru ulomka iz romana Gospođa Baovary Gustavea Flauberta.*
5. *Zašto Shakespeareov Hamlet oklijeva osvetiti svoga oca?*
6. *Je li Ante Starčević osnivanjem stranke prava ostvario najbolji mogući utjecaj na tadašnji hrvatski politički život?*

Sažetak svega što ste ovdje naučili o tome kako se pišu eseji

- Vaš esej mora imati početak, središnji dio i kraj. Upravo tim redom i nikako drugačije.
- Iz natuknice za uvodni odlomak napišite naslov (ukoliko se to od vas traži).
- U uvodnom odlomku odmah morate postaviti temu eseja te smjestiti pisca i djelo u razdoblje, ukoliko je to moguće. Nemojte nipošto „lupetati" da biste samo ispunili početne retke.
- Na početku recite bitno i nemojte ulaziti u objašnjavanje toga što ste rekli, tome služi razradbeni ili središnji dio eseja. Važno je da usmjerite pozornost ocjenjivača na temu i da mu bude jasno što vi tom temom želite postići. Ocjenjivač bi trebao steći dojam da vi imate o čemu pisati i trebate kod njega potaknuti znatiželju da vidi kako ste to i napisali.
- Nadalje, vaš esej treba biti dobro strukturiran, što znači da svaki odlomak treba biti na svome mjestu i da se odlomci moraju nadovezivati jedan na drugi.
- U razradbenom dijelu nemojte stvoriti dojam da samo odgovarate na pitanja koja su sugerirana u smjernicama, nego trebate stvoriti dojam cjelovitosti eseja.
- Uvijek se oslanjajte na ključne riječi prilikom povezivanja. To znači da ključnu riječ iz jednog odlomka uporabite u drugom odlomku.
- Koristite poveznice (riječi i fraze koje služe povezivanju).
- Svaku smjernicu koju ste uzeli u obzir za razmatranje detaljno razradite.
- Neka vam odlomci imaju četiri ili pet rečenica srednje dužine. Može biti i šest rečenica, ali nije dobro da ih bude više od šest.
- U zaključnom odlomku povežite početak i kraj te završite nekom mišlju ili rečenicom nad kojom će se ocjenjivač dodatno zamisliti.
- Završite esej u pozitivnom tonu i naglasite neku novu ili vama važnu misao.

6. TRI TIPA ESEJA

Rekli smo da postoje tri najčešća tipa eseja koji se ocjenjuju u školi. To su: interpretativni esej, raspravljački esej i usporedno-raščlambeni esej. Jeste li se ikada zapitali koji vam tip eseja najviše odgovara?

Prilikom pisanja eseja najvjerojatnije ćete moći izabrati jedan od tri moguća tipa premda su, primjerice sada na državnoj maturi, ponuđena samo dva tipa. No kako se nikada točno ne zna koji će tipovi eseja biti ponuđeni, iz pisanja barem dvaju tipova eseja trebali biste postati stručnjak. Pažljivo pročitajte obilježja svakog od njih i vidite u kojem ste tipu eseja najbolji.

Interpretativni tip eseja

Interpretativni je esej najčešći tip eseja koji se koristi za provjeru znanja i isticanje vlastitog mišljenja, stoga mu je ovdje pridana nešto veća pozornost u odnosu na druge tipove eseja. Sastavlja se i piše prema određenom predlošku (ulomku teksta, pjesmi, eseju i sl.). Za takav je tip eseja potrebno znati kako se tekst interpretira. Na početku uvijek treba ukratko smjestiti autora i književno djelo u književnopovijesno razdoblje.

Uvijek je dobro iskazivati vlastiti stav, ali u ovom tipu eseja treba se držati dokaza više nego vlastitog stava. Ne možete reći da je vaš stav da je npr. pjesma u prozi – sonet. Pjesma u prozi je pjesma u prozi i to je činjenica. Ne možete zauzeti „stav“ da je to sonet. To ne možete osporavati. Ukoliko to osporite, pokazujete neznanje. Možete reći da vam se pjesma svidjela i da u vama pobuđuje nježne osjećaje, ali to vas vrlo brzo može odvesti u patetiku i „lupetanje“.

Interpretativni se tip eseja može pisati i bez velikog znanja o predloženom tekstu, ali tada se treba strogo držati metodičkih naputaka koji služe tome da informiraju o naslovu, autoru i drugim važnim karakteristikama ponuđenog teksta. Ako se radi o ulomku, uz njega mogu po potrebi stajati i neke kontekstualne napomene kojima se ponuđenomu ulomku upotpunjuje smisao.

Uz predloške (ulomke tekstova ili cijele tekstove) za interpretativne eseje obično dolaze i smjernice, odnosno preoblikovana pitanja na koja onaj tko piše esej treba dati odgovore. Iz smjernica treba napraviti natuknice. Važno je zapamtiti da smjernice nisu poredane prema nekom redu pa se na njih u tome smislu ne možete osloniti. Isto tako, na njih ne trebate odgovarati mehanički, kao na nekom testu. Na temelju smjernica trebate napraviti tekst koji ne smije djelovati kao da odgovarate na pitanja.

Na kraju treba reći da smjernice ne sugeriraju strukturu školskoga eseja, nego tu strukturu treba osmisliti svatko sam za sebe.

Korisni izrazi i fraze koje biste trebali razumjeti i koristiti

Prilikom pisanja eseja trebate pokazati vlastito znanje, ali i sposobnost prikazivanja vlastitog znanja. Posebni se oblici komunikacije temelje na metajeziku, odnosno na posebnoj uporabi jezika koja omogućava da se lakše i jednoznačno komunicira o nekom problemu. To su zapravo ključne riječi koje proizlaze iz teorije književnosti. Svaki tip eseja zahtijeva uporabu takvih izraza. Naravno, ne trebate koristiti sve riječi i izraze navedene u nastavku ovoga teksta, ali s obzirom na smjernice, neke morate koristiti. Kako biste znali o čemu se radi, navedene izraze možete pronaći u svojim srednjoškolskim udžbenicima i leksikonima književnosti pa naučite što znače.

U nastavku će se knjige uz svaki tip eseja predložiti riječi i izrazi koje biste trebali razumjeti i koristiti, barem neke od njih, u eseju koji pišete. Započet ćemo interpretativnim tipom eseja te ćemo navesti izraze koje biste svakako trebali koristiti prilikom analize i interpretacije. Kako bi se stvar učinila još jednostavnijom, izrazi će biti raspoređeni prema književnim rodovima da biste ih lakše zapamtili.

Korisni izrazi uz interpretaciju poezije

Analiza (raščlamba)
Cezura
Dijalekt (dijalektalna)
Epska poezija
Figure (metafora, metonimija, asonanca, aliteracija…)
Funkcija
Govor
Interpretacija
Izraz
Književni postupak
Književni pravac
Kompozicija
Konotacija
Kontekst
Lirika
Lirska poezija
Lirsko-epska poezija
Lirski subjekt
Motiv
Motivacija
Oblik
Pjesnički jezik
Pjesnički ritam
Pjesnička slika
Rima
Ritmička cjelina
Semiotički
Sintagma
Sinteza
Stih
Stil (stilistika)
Strofa
Tema
Teorija književnosti
Unutrašnja kompozicija
Uzvišeno
Versifikacija
Značenje
Značenjska cjelina
Znak
Zvukovna cjelina

Korisni izrazi uz interpretaciju epike

Analiza (raščlamba)
Deskripcija
Digresija
Dijalekt (dijalektalna)
Dijalog
Događaj
Epizoda
Epska tehnika
Fabula
Glavna radnja
Interpretacija
Izraz
Karakterizacija (likova)
Književni postupak
Književni pravac
Komparacija, komparativno
Kompozicija
Konotacija
Kontekst
Lik
Monolog
Motiv
Motivacija
Naracija
Naratologija
Oblik
Obrat
Ponavljanje
Pripovjedač (narator)
Pripovjedačka tehnika
Psihološka karakterizacija
Retardacija
Retrospekcija
Sadržaj
Sinteza
Siže
Stil (stilistika)
Struja svijesti
Tema
Tematski sloj
Unutrašnja kompozicija
Unutrašnji monolog
Značenje
Žanr

Korisni izrazi uz interpretaciju drame

Analiza (raščlamba)
Digresija
Dijalog
Događaj
Drama
Drama (dramsko)
Dramska kompozicija
Dramska radnja
Dramska situacija
Ekspozicija
Govor
Interpretacija
Karakter
Karakterizacija (lica ili likova)
Klimaks
Komedija
Kompozicija
Lica (likovi)
Monolog
Motiv
Napetost
Obrat (peripetija)
Replika
Stih
Sukob
Tema
Tragedija
Unutrašnja kompozicija
Značenje

Korisni izrazi uz interpretaciju diskurzivnih oblika teksta

Analiza (raščlamba)
Autor
Diskurs
Diskurzivni oblici
Epizoda
Esej (esejistički)
Funkcija
Interpretacija
Izraz
Jezik
Kompozicija
Konotacija
Kontekst
Motiv
Oblik
Pripovjedač (narator)
Sadržaj
Tema
Tematski sloj
Značenje

Raspravljački tip eseja

Raspravljački esej obrađuje teme koje se odnose na našu društvenu stvarnost (u školskim ga se zadaćnicama često krivo naziva „slobodna tema“). U ovome tipu eseja do teme se dolazi tako da je u zadatku ponuđen tekst ili pitanje (smjernica) koje propituje neki problem iz svijeta i života. Najčešće je ponuđeno samo jedno od toga, ili smjernica ili tekst. Važno je da u tome eseju izrazite i argumentirate (potkrijepite dokazima) vlastiti stav ili stav neke relevantne osobe na tome području. Ako izričete misli drugih, morate ih posebno dobro argumentirati kako biste uvjerili ocjenjivača da ste vi s njima upoznati i da ste promislili o njima.

Predložene teme uopće se ne moraju ticati književnosti, ali se mogu odnositi na čitanje, odnos prema književnosti i umjetnosti uopće. Od ovakvoga se eseja ne očekuje da dade jedinstveni i konačni odgovor, nego da argumentirate jednu ili nekoliko mogućnosti. Time se pokazuje znanje i osobno iskustvo kulture. Naravno, najbolje je propitivati samo dvije mogućnosti bez nekog ulaženja u polemiku sa samim sobom jer bi vas i to vrlo lako moglo dovesti do „lupetanja“.

Za ovaj se tip eseja dobro prisjetiti pročitane literature, lektire, filmova, časopisa i pokazati sposobnost analiziranja i zaključivanja s obzirom na temu. Možda za raspravljački tip eseja nije potrebno toliko veliko znanje kao za interpretativni esej, jer se temelji na osobnoj procjeni i ocjeni nekog problema, ali zato stil mora biti vrhunski.

Ako je u zadatku ponuđen tekst, treba ga polako i s razumijevanjem pročitati. Ako su ponuđene smjernice, i njih treba prvo pročitati, a potom iz njih napraviti natuknice. Može se dogoditi da dobijete i tekst i smjernice. Onda treba prvo pročitati tekst pa smjernice, tim redom te potom napraviti natuknice.

Korisni izrazi uz raspravljački tip eseja

Osim riječi i izraza koji se koriste prilikom govora i pisanja o nekom tipu teksta, postoje i izrazi koji se koriste u raspravi. Dakle, uz već naučene izraze koristite još neke kako biste istaknuli da se radi o raspravljačkom eseju.

Argument
Argumentacija
Dokaz
Izvođenje
Konotacija
Kontekst
Kontrastiranje
Osobni stav
Pozadina
Propitivanje
Prvi plan
Rasprava
Suprotnost
Suprotstavljanje
Zaključivanje

Usporedno-raščlambeni tip eseja

U usporedno-raščlambenom eseju ponuđena su najmanje dva teksta koje povezuje neko obilježje (tema, problem, glavni motiv, književna vrsta, stilska epoha itd.). U ovakvom je tipu eseja važno smjestiti ukratko pisce i djela u književnopovijesno razdoblje jer je to važno za usporedbu. Isto tako treba izraziti osobni stav, ali ga trebate i dokazati na primjerima.

Možete uspoređivati samo ono što se može uspoređivati prema nekoj sličnosti. Možete uočiti i razlike, i to je vrsta uspoređivanja. Zbog toga je za usporedno-raščlambeni tip eseja potrebno imati određeno predznanje, osobito o načinima uspoređivanja dvaju ili više tekstova, teksta i slike ili sl.

Prije svega treba polako i temeljito pročitati ponuđene tekstove (ili proučiti slike) i smjernice te uočiti usporednice: uočiti sličnosti i razlike ponuđenih tekstova, i to sve odmah zapisati. Nakon što ste uočili što se sve treba uspoređivati s obzirom na smjernice, napravite plan kojim ćete to redom napisati. Uvijek uspoređujte po grupama. Primjerice, kada uspoređujete stih, napravite usporedbu stiha do kraja i nemojte je prekidati npr. usporedbama motiva. Prvo stih, a onda motivi ili nešto drugo. Jedno po jedno.

U ovakvome tipu eseja uz predloženi tekst obično budu navedeni neki podaci o kontekstu, naslovu, autoru. Ti podaci služe da bi se ponuđenim tekstovima upotpunio smisao (pogotovo ako se radi o ulomcima).

Konačno treba reći da je u ovom tipu eseja nešto teže razviti posve povezanu strukturu jer ono što se uspoređuje proizlazi iz dvaju ili više tekstova. Zbog toga ne treba uspoređivati previše elemenata, samo onoliko koliko je navedeno u smjernicama ili manje, jer bi za takvu usporedbu trebalo puno više riječi (nego što je to npr. propisanih 350 do 600 riječi na državnoj maturi, odnosno ovisno o tome je li riječ o osnovnoj ili višoj razini).

Korisni izrazi uz usporedno-raščlambeni tip eseja

Ovaj tip eseja ima neke specifične riječi i izraze koji upućuju da se radi baš o tome tipu. Ovdje su navedeni neki od najpotrebnijih, odnosno onih izraza i riječi koji se najviše koriste.

Dokazivanje
Izvođenje
Kontrastiranje
Postupno (postupnost)
Različitost
Razlikovanje
Sličnost
Suprotstavljanje
Usporedba (komparacija)
Uspostavljanje veze
Zaključak (zaključivanje)

Naravno, ako trebate napraviti usporednu raščlambu dvaju književnih tekstova, nemojte zaboraviti da pritom trebate koristiti i riječi i izraze koje smo naveli uz interpretativni tip eseja (ovisno o književnome rodu).

7. PRIMJERI NAPISANIH ESEJA I NJIHOVA ANALIZA

Interpretativni esej

Interpretacija pjesme

Pred sobom imate interpretativni tip eseja. Prije samog eseja navedena je pjesma *Ljubav* A. B. Šimića te su navedene smjernice za njezinu interpretaciju.

• Pozorno i polako pročitajte pjesmu.

LJUBAV

Zgasnuli smo žutu lampu

Plavi plašt je pao oko tvoga tijela
Vani šume oblaci i stabla
Vani lete bijela teška krila

Moje tijelo ispruženo podno tvojih nogu

Moje ruke svijaju se žude mole

Draga, neka tvoje teške kose
kroz noć zavijore, zavijore

Kroz noć,
kose moje drage duboko šumore
kao more

• Sada koncentrirano pročitajte smjernice za pisanje eseja, a onda još jednom pročitajte pjesmu.

- Kako se zove prva Šimićeva ekspresionistička zbirka?
- Interpretirajte simboliku mora u Šimićevoj pjesmi *Ljubav*.
- Koja je razlika u grafičkom izgledu i poretku Šimićevih stihova u odnosu prema klasično shvaćenom vezanom stihu?
- Objasnite poredanost Šimićevih stihova u određene skupine.
- Koji su elementi izraza najviše pridonijeli oslikavanju ekspresionističkog ugođaja pjesme?
- Šimić je prvi u Hrvatskoj počeo pisati slobodnim stihom. Kako objašnjavate razloge uporabe slobodnog stiha u pjesništvu? Objasnite na primjerima.

• Pročitajte sada pozorno ovaj esej napisan na temelju predloška i smjernica te uočite njegovu strukturu.

Stilska analiza i interpretacija Šimićeve pjesme Ljubav

Kako biste uvidjeli strukturu eseja, na lijevoj se stranici nalazi napisani esej te oznake za pojedini odlomak, a na desnoj se stranici nalazi detaljna analiza. Oznake odlomaka s lijeve strane eseja ne pripadaju eseju, nego služe tome da biste mogli lakše uspoređivati, analizirati i učiti kako treba pisati esej. Takve oznake nipošto nemojte stavljati u esej koji ćete sami pisati, nego je dovoljno da prvu rečenicu svakog odlomka uvučete za otprilike 1 centimetar!

Uvodni odlomak

U ovome će eseju Šimićeva ekspresionistička pjesma Ljubav, napisana u slobodnome stihu, biti podvrgnuta stilskoj analizi i interpretaciji. Šimić je tu pjesmu u slobodnome stihu napisao u razdoblju hrvatske avangardne književnosti. Uporabom slobodnog stiha želio je naglasiti izražajnost pojedinih riječi u pjesmi, a ritam i figure pjesničkog izraza podvrgnuti značenjima. Zbirka Preobražena prva je Šimićeva pjesnička zbirka te je to ujedno i prva hrvatska ekspresionistička zbirka pjesama napisana takvim stihom. Šimić slobodni stih smatra suvremenim načinom izražavanja modernog društva.

Prvi razradbeni odlomak

Naime, slobodni stih je vrsta stiha koji nema točno određen broj slogova u stihu te stihovi nisu povezani u točno određene strofe s jednakim brojem stihova. Tako se pjesma Ljubav sastoji od jedanaest nejednakih stihova, od kojih je deveti stih najkraći. Najkraći stih glasi: „Kroz noć“, i ima samo dva sloga, a najduži, peti stih po redu, glasi: „Moje tijelo ispruženo podno tvojih nogu“. Stihovi su poredani na osobit način.

Drugi razradbeni odlomak

Osobitost redanja stihova prije svega je uočljiva prema njihovu grafičkom rasporedu. Naime, stihovi su centrirani, odnosno nisu poravnani prema početku stiha. Nadalje, što se kompozicije tiče, stihovi su povezani u svojevrsne strofe ili je možda bolje reći u skupine. To povezivanje je isto tako osebujno zbog što je prvi stih sam, tri sljedeća stiha su međusobno povezana, onda se dva stiha opet odvajaju, a nakon njih slijede dvije skupine od kojih svaka ima po tri stiha.

Treći razradbeni odlomak

Prvi je stih odvojen od ostatka pjesme, odnosno od ostalih stihova, kako bi se naglasio ekspresionistički početak pjesme. Kada lirski subjekt u pjesmi kaže: „Zgasnuli smo žutu lampu“, to je ekspresionistička oznaka da ono što će se odigravati, odigravat će se u tamnomodrom mraku. To pojašnjava sljedeći stih: „Plavi plašt je pao oko tvoga tijela“, što upravo naglašava boju tamne modrine. Osim plave, spominje se i bijela boja u stihu: „Vani lete teška bijela krila“, čime se postiže kontrast prema tami i ekspresionistička napetost pjesme.

Četvrti razradbeni odlomak

Uz boju u pjesmi je možda još više naglašena zvukovna cjelina koju možemo osjetiti kao određeno šuštanje. U stihu: „Vani šume oblaci i stabla“, naglašava se upravo šuštanje, kao i u predzadnjem stihu: „Kose moje drage duboko šumore“. Šuštanje je kao zvuk vrlo zanimljivo zbog toga što se i u njemu radi o određenom kontrastu: šuštanje je zapravo šum, slučajni zvuk, ali se u ovoj pjesmi ostvaruje kao namjerna onomatopeja da bi što vjernije dočarala taman noćni ugođaj. Uporabom boje, zvuka i kontrasta Šimić uokviruje središnji dio pjesme.

Peti razradbeni odlomak

Zapravo sredina pjesme donosi doživljaj tjelesne ljubavi. Navode se motivi tijela, nogu, ruku i naglašavaju u međusobno odvojenim stihovima. Tjelesnost se proteže i na sljedeću skupinu stihova te se pojačava motivom kose. Pogotovo se naglašava motiv kose koja vijori: „Draga, neka tvoje teške kose / kroz noć zavijore, zavijore“, zbog toga što pjesnik tako izražava oslobođenu ljepotu svoje drage. To je sloboda u tami velika kao more, dakle gotovo beskonačna. Upravo uporabom motiva mora i dubokog šumora kose Šimić uspijeva razviti i osjećaj „dubine“ kose njegove drage, što je pravi ekspresionistički način izražavanja: široko prostranstvo mora i osjećaj dubine kao osjećaj sveobuhvatnosti.

Analiza eseja *Stilska analiza i interpretacija Šimićeve pjesme Ljubav*

Kao što ste mogli vidjeti, ovaj zadatak za pisanje eseja ima pjesmu i šest smjernica. Zapravo smjernica ima i više zbog toga što se u nekim smjernicama nalaze dva pitanja ili zadatka koje morate obaviti. Tako npr. zadnja smjernica u sebi sadrži čak tri pitanja. Na smjernice se nije odgovaralo po redu kako su napisane, nego je napravljen plan eseja i odgovarano je tako da su smjernice po sličnosti međusobno povezane u grupe. Odgovoreno je na svih šest smjernica, odnosno na jedanaest pitanja.

- Sada polako i vrlo pažljivo pročitajte ovu analizu eseja.

Uvodni odlomak

1. U prvoj se rečenici određuje tema eseja (analiza i interpretacija) te se Šimića smješta u književnopovijesni kontekst.
2. Druga rečenica objašnjava dio prve rečenice o slobodnome stihu.
3. Treća i četvrta rečenica nadovezuju se na drugu, proširuju je i objašnjavaju.
4. Peta rečenica zaključuje odlomak i uvodi ključnu riječ kao poveznicu za sljedeći odlomak (koristi se izraz *slobodni stih*).

Prvi razradbeni odlomak

1. Prva rečenica govori da će se odlomak baviti slobodnim stihom te koristi ključnu riječ (koristi se izraz *slobodni stih*) da bi se povezala s prethodnim odlomkom. Koristi se i poveznica *naime*.
2. Druga rečenica objašnjava prvu.
3. Treća rečenica navodi koji je stih najkraći, a koji najduži (citat).
4. Četvrta rečenica daje zaključak i uvodi ključnu riječ kao poveznicu za sljedeći odlomak (koristi se riječ *osobit*).

Drugi razradbeni odlomak

1. Prva rečenica određuje ono o čemu će odlomak govoriti (o osobitosti redanja stihova) i koristi ključnu riječ da bi se povezala s prethodnim odlomkom (koristi se riječ *osobitost*).
2. Druga rečenica objašnjava prvu i kaže da se osobitost vidi i prema centriranosti stihova.
3. Treća rečenica donosi još više informacija i govori o grupiranosti stihova.
4. Četvrta rečenica daje zaključak odlomka te donosi još neka objašnjenja. Uvodi ključnu riječ kao poveznicu za sljedeći odlomak (koristi se riječ *odvajaju*).

Treći razradbeni odlomak

1. Prva rečenica određuje temu odlomka (ekspresionističko odvajanje). Poveznicom se povezuje s prethodnim odlomkom (koristi se riječ *odvojen*).
2. Druga rečenica navodi primjere i dokazuje prvu (citat).
3. Treća rečenica donosi dokaze za drugu rečenicu (citat).
4. Četvrta rečenica donosi još dokaza (citata) te daje zaključak. Uvodi ključnu riječ kao poveznicu za sljedeći odlomak (koristi se riječ *boja*).

Četvrti razradbeni odlomak

1. Prva rečenica određuje temu odlomka (zvuk). Poveznicom se povezuje s prethodnim odlomkom (koristi se riječ *boju*).
2. Druga rečenica dokazuje prvu (citat).
3. Treća rečenica objašnjava drugu.
4. Četvrta rečenica daje zaključak i uvodi ključnu riječ kao poveznicu za sljedeći odlomak (koristi se izraz *središnji dio pjesme*).

Peti razradbeni odlomak

1. Prva rečenica određuje temu odlomka (tjelesna ljubav) i povezuje ga s prethodnim (koristi se izraz sredina pjesme i poveznica *zapravo*).
2. Druga rečenica objašnjava prvu.
3. Treća rečenica objašnjava drugu rečenicu.
4. Četvrta rečenica dokazuje treću (citat).
5. Peta rečenica objašnjava četvrtu (beskonačna ljepota drage).
6. Šesta rečenica daje zaključak i uvodi ključnu riječ kao poveznicu za sljedeći odlomak (koristi se riječ *ekspresionistički*).

Zaključni odlomak

U zaključku se može reći da je pjesma Ljubav zaista ekspresionistička pjesma. Uporabom slobodnog stiha Šimić je ostvario ekspresivan izraz, odnosno zvučanje riječi i njihov raspored u stihu ostvaruju vrlo izražajan ritam. Snažan ritam, nadalje, naglašava određene izraze riječi, a sve to potpomaže što ekspresivnijem izražavanju značenja. Upravo su značenja pjesništva ono najbolje do čega mi kao čitatelji možemo doći pa kada zavirimo u bilo koju Šimićevu pjesmu, uvijek obogaćujemo i vlastiti život dubokim značenjima maestralih Šimićevih stihova.

(Ovaj esej ima 557 riječi.)

Koliko ste smjernica uočili u ovom eseju?
Je li pjesma analizirana i interpretirana prema nekom redu koji proizlazi iz same pjesme?
Navedite ključne riječi koje su služile kao poveznice između odlomaka!
Na koji su način napisani citati?
Zašto peti razradbeni odlomak ima šest rečenica?

Zaključni odlomak

1. Prva rečenica koristi izraz *U zaključku* čime jasno daje do znanja da se radi o zadnjem odlomku i ključnom se riječi povezuje s prethodnim odlomkom (koristi se izraz *ekspresionistička pjesma*).
2. Druga rečenica objašnjava uvod (dio o slobodnom stihu).
3. Treća rečenica nadograđuje se na drugu.
4. Četvrta rečenica daje definitivni zaključak (koristi se riječ *upravo*) te uvodi novu misao – trebalo bi čitati još Šimićevih pjesama koje bi nam tada obogatile život.

Interpretacija pripovjednog teksta

Pred sobom imate interpretativni tip eseja. Prije samoga eseja naveden je ulomak iz Kafkine pripovijesti *Preobrazba* te su potom navedene smjernice za njegovu interpretaciju.

• Pozorno i polako pročitajte ulomak romana.

Teška Gregorova rana, od koje je patio više od mjesec dana – jabuka je, kako se nitko nije usudio da je odstrani – ostala zarivena u tijelo kao vidljiva uspomena – čak je i oca kanda podsjetila da je Gregor, usprkos svom sadašnjem tužnom i gadnom obliku, član obitelji, s kojom se ne smije postupati kao s neprijateljem, već da obiteljska dužnost zahtijeva da se odvratnost prema njemu uguši i da mu je trpjeti i samo trpjeti.

I premda je sada Gregor zbog svoje rane zauvijek izgubio mnogo od svoje pokretljivosti te mu je, povremeno, trebalo, kao starom invalidu nekoliko beskonačnih dugih minuta da prijeđe preko sobe – na puzanje uvis više nije mogao niti pomisliti – on je za to pogoršanje svojega stanja dobio, kako je mislio, posve dovoljnu naknadu time što su sada svečeri uvijek otvarali vrata sobe za dnevni boravak – koju je već sat-dva prije toga oštro promatrao – te je ležeći u mraku svoje sobe, a nevidljiv iz susjedne sobe, mogao vidjeti čitavu obitelj za osvijetljenim stolom i, tako reći sa sveopćim odobrenjem, slušati što govore, što je, dakle, bilo potpuno drugačije negoli prije.

Razumije se da to više nisu bili oni živahni razgovori od nekoć, na koje je Gregor u malim hotelskim sobama pomišljao s izvjesnom čežnjom, kada bi se, posustao, morao svaliti u postelju. Sada bi obično svi bili vrlo tihi. Otac bi ubrzo nakon večeri zaspao u svom naslonjaču; majka i sestra bi jedna drugu opominjale da budu tihe; majka je, duboko sagnuta nad svjetiljkom, šivala fino rublje za neki dućan s pomodnom odjećom, sestra, koja je primila mjesto prodavačice, učila je navečer stenografiju i francuski da bi jednom, možda, dobila bolje namještenje. Ponekad bi se otac probudio i, kao da uopće nije svjestan da je drijemao, rekao majci: „Kako dugo večeras opet šiješ!“ te bi odmah ponovno zaspao, dok bi se majka i sestra jedna drugoj umorno smiješile.

• Sada koncentrirano pročitajte smjernice za interpretaciju te još jednom pročitajte ulomak.

- Smjestite ulomak u kontekst pripovijesti te u književnopovijesno razdoblje.
- Odredite tematiku ulomka.
- Objasnite preobrazbu u smislu duhovne i karakterne metamorfoze obitelji.
- Kakav je odnos Gregor nakon preobrazbe razvijao s ukućanima?
- Nakon iznošenja namještaja Gregor je htio pomoći majci koja se skoro onesvijestila kada ga je vidjela te se tako zatekao u dnevnom boravku. Tko je potom zazvonio na vrata?
- Zašto je motiv jabuke važan u književnosti? Odredite njegovu simboliku u romanu.
- Koja se promjena dogodila nakon incidenta s jabukom?

• Pročitajte sada pozorno ovaj esej.

Simbolika motiva preobrazbe u Kafkinoj pripovijesti Preobrazba

Kako biste uvidjeli strukturu eseja, na lijevoj se stranici nalazi napisani esej te oznake za pojedini odlomak, a na desnoj se stranici nalazi detaljna analiza. Oznake odlomaka s lijeve strane eseja ne pripadaju eseju, nego služe tome da biste mogli lakše uspoređivati, analizirati i učiti kako treba pisati esej. Takve oznake nipošto nemojte stavljati u esej koji ćete sami pisati, nego je dovoljno da prvu rečenicu svakog odlomka uvučete za otprilike 1 centimetar!

Uvodni odlomak

Pripovijest Preobrazba Franza Kafke nastala je 1915. godine u razdoblju avangarde u europskim književnostima. Govori o preobražaju Gregora Samse u kukca te o promjeni koju je ta preobrazba potaknula u odnosu njegove obitelji prema njemu, što je ujedno i tema ovoga eseja. Prije preobrazbe Gregor je smatran korisnim članom obitelji, ali nakon preobrazbe sve se mijenja. Prije svega se promijenio odnos oca prema njemu da bi potom i odnos sestre i majke isto tako postao drugačiji, hladniji i puno otuđeniji, što postaje dobro vidljivo na početku zadnje četvrtine pripovijesti te u navedenom ulomku.

Prvi razradbeni odlomak

Naime, kada su majka i sestra Greta u zadnjoj četvrtini romana htjele iznijeti namještaj iz Gregorove sobe, majka je prvi puta vidjela Gregora kao kukca i zbog toga se skoro onesvijestila. Gregor joj je htio pomoći i zatekao se u dnevnoj sobi u koju inače nije smio zalaziti. Tada se s posla kući vratio otac i zatekao Gregora te je postao ljutit zbog toga. Pokušao je zgaziti Gregora, ali kako nije mogao jer mu je Gregor stalno izmicao, počeo ga je gađati jabukama.

Drugi razradbeni odlomak

Simbol jabuke ima određena značenja, a jedno od tih značenja se može izreći i kao „jabuka razdora". Motiv je poznat još iz antičke književnosti kada je Paris trebao dati zlatnu jabuku najljepšoj između Here, Atene i Afrodite. Afrodita mu je obećala za ženu prelijepu Helenu te se Paris odlučuje njoj dati jabuku. Tim je činom uvrijedio Heru i Atenu koje su potom, za osvetu, učinile Parisa i Helenu neposrednim uzročnicima Trojanskog rata. Od tog je časa jabuka postala simbolom zavade, često korišten u književnosti.

Treći razradbeni odlomak

Zapravo, simbol jabuke vrlo je važan za ovaj roman zbog toga što je ona potvrdila razdor između oca i sina, ali i Gregora i cijelog svijeta. Nakon što je otac bacao jabuke na sina, Gregor je postao povučen i počeo je promatrati svoju obitelj u drugome svjetlu, sa strahom i sve većom otuđenošću. Tek pred samu smrt svoje se obitelji počeo prisjećati s ganućem i ljubavlju. Naime, jabuka je bila neposredni materijalni povod njegove smrti jer se jedna zabila u njegovo tijelo, a kako je nije mogao izvaditi iz svojih leđa, trunula je u njemu i prouzročila upalu od koje je umro. Simbolika jabuke koja trune u njemu zapravo upućuje na pomisao da je on umro, strulio, od tuge i osamljenosti zbog toga što je njegova nemoćna pojava izazivala gađenje te je bio napušten od svih.

Četvrti razradbeni odlomak

Preobrazba Gregorova ujedno označava i preobrazbu njegove obitelji, odnosno preobrazbu u ponašanju cijeloga društva prema onima koji nisu jednako sposobni preuzeti na sebe zadaće poput normalnih ljudi. Zapravo Kafkina pripovijest govori o pojedincu koji se promijenio prije svega sam u sebi te je zbog te promjene postao neprihvaćen i stranac svima oko njega. Kako se nije mogao vratiti u prvobitno stanje, njegova egzistencija postaje manje vrijednom u njegovim očima. Upravo je to uzrok mijenjanja stava obitelji pa i međuljudskih odnosa u cjelini, što sve vodi prema nestajanju egzistencije slabog pojedinca.

Zaključni odlomak

U zaključku se može reći kako je Kafka svojom pripovijesti Preobrazba pokrenuo čitav niz pitanja o međuljudskim odnosima. Bizarna preobrazba čovjeka u kukca prekrasna je i vrlo tužna alegorija o svima koji zbog vlastitog duhovnog ili fizičkog nedostatka moraju živjeti na samom rubu egzistencije, odbačeni od svih. Možda je najteže kada te odbaci vlastita obitelj koju voliš i za koju želiš živjeti, a nekima je možda najteže kada ih odbaci i prezre vlastiti otac. Je li nastanak Preobrazbe potaknut Kafkinim životom, odgovor se možda može potražiti u još jednom Kafkinom djelu vrlo simboličnog naslova: Pismo ocu.

(Ovaj esej ima 597 riječi.)

Je li u eseju odgovoreno na sve smjernice?
Je li se na smjernice odgovaralo po redu?
U koju su se svrhu koristili navodi iz fabule pripovijesti?
Na koji je način ulomak uveden u kontekst pripovijesti?

Analiza eseja *Simbolika motiva preobrazbe u Kafkinoj pripovijesti Preobrazba*

Ovaj zadatak za pisanje eseja sadrži ulomak iz pripovijesti i sedam smjernica. Smjernica ima i više zbog toga što se u nekim smjernicama zapravo nalaze dva pitanja ili zadatka koje morate obaviti. Na smjernice se nije odgovaralo po redu kako su napisane, nego je napravljen plan eseja i odgovarano je tako da su smjernice međusobno povezane. Odgovoreno je na svih sedam smjernica.

- Sada polako i vrlo pažljivo pročitajte ovu analizu i usporedite je s interpretativnim esejom!

Uvodni odlomak

1. Prva rečenica smješta pisca i djelo u književnopovijesni kontekst.
2. Druga rečenica objašnjava prvu te određuje i temu eseja.
3. Treća rečenica objašnjava posljedice te preobrazbe.
4. Četvrta rečenica daje zaključak te uporabom ključne riječi radi poveznicu prema sljedećem odlomku (koristi se izraz *zadnje četvrtine pripovijesti*).

Prvi razradbeni odlomak

1. U prvoj se rečenici izriče tema odlomka (gađenje prema Gregoru). Uporabom ključne riječi radi se poveznica s prethodnim odlomkom (koristi se izraz *u zadnjoj četvrtini pripovijesti*). Na početku rečenice nalazi se još i poveznica *naime*.
2. U drugoj se rečenici objašnjava kontekst u kojem je majka pokazala kako doživljava Gregora.
3. Treća rečenica objašnjava kontekst pojavljivanja oca.
4. Četvrta rečenica govori o odnosu oca prema Gregoru te uporabom ključne riječi radi poveznicu prema sljedećem odlomku (koristi se riječ *jabukama*).

Drugi razradbeni odlomak

1. Prva rečenica drugog razradbenog odlomka određuje temu odlomka (simbolika jabuke) i koristi ključnu riječ kao poveznicu s prethodnim odlomkom (koristi se riječ *jabuka*).
2. Druga rečenica objašnjava odakle je poznat taj motiv u književnosti.
3. Treća rečenica dopunjuje drugu.
4. Četvrta rečenica nadopunjuje treću.
5. Peta rečenica zaključuje te uporabom ključne riječi radi poveznicu prema sljedećem odlomku (koriste se riječi *jabuka* i *simbolom*).

Treći razradbeni odlomak

1. Prva rečenica govori da će tema odlomka biti simbol jabuke u pripovijesti *Preobrazba*. Uporabom ključne riječi povezuje se s prethodnim odlomkom (koristi se izraz *simbol jabuke*). U prvoj se rečenici koristi i poveznica *naime.*
2. Druga rečenica objašnjava pojavljivanje motiva jabuke u pripovijesti.
3. Treća rečenica objašnjava drugu.
4. Četvrta rečenica objašnjava treću.
5. Peta rečenica daje zaključak te uporabom ključne riječi radi poveznicu prema sljedećem odlomku (koristi se riječ *obitelj*).

Četvrti razradbeni odlomak

1. Prva rečenica postavlja novu temu odlomka (preobrazba Gregora i njegove obitelji).
2. Druga rečenica nadopunjuje prvu.
3. Treća rečenica objašnjava drugu.
4. Četvrta rečenica daje zaključak te uporabom ključne riječi radi poveznicu prema sljedećem odlomku (koristi se izraz *međuljudskih odnosa*).

Zaključni odlomak

1. U prvoj se rečenici jasno izrazom *u zaključku* daje do znanja da se radi o zaključnom odlomku. Radi se poveznica prema prethodnom odlomku (koristi se izraz *međuljudskim odnosima*).
2. Druga rečenica objašnjava prvu.
3. Treća rečenica nadopunjuje i proširuje drugu.
4. Četvrta rečenica stanje otuđenosti povezuje s Kafkom te ujedno otvara pitanje nad kojim se treba zamisliti: što je to u Kafkinu djelu *Pismo ocu*?

Interpretacija drame

Pred sobom imate interpretativni tip eseja. Prije samoga eseja naveden je ulomak iz Držićeve komedije *Novela od Stanca* te su navedene smjernice za njezinu interpretaciju.

- Pozorno i polako pročitajte predložak komedije.

Marin Držić: ***Novela od Stanca***

Sedmi prizor

STANAC; MASKARI obučeni kao vile, MASKARI obučeni kao seljaci

MASKAR
Tko zove ovamo?
VILA
Vile su ljuvene!
Hodi da igramo kon vode studene.
MASKAR
Vi li ste, gospoje, vodene diklice,
kim se ruže goje na bil vrat i lice?
Mnogo smo žudili da bismo kad s vami
tanačac vodili slavnim gospođami.
VILA
Uhit' se s tizim ti a ti s tim! S ovim ja
kolo ću voditi.
STANAC
Ja li bih na odmet tja?
VILA
Ti nas ćeš gledati, ter nam ćeš rit paka
ki će bolje igrati od ovih junaka.
STANAC
Da bude, gospoje! Istom se spomeni
od potrjebe moje vaš ures ljuveni.
MASKAR
Sviri, glumče veseljače,
udri er nam srce uzavri;
pod nogami nije nam drače,
a imamo krila u igri.
Ovdi tanac vode, pak vile govore:
VILA
Gizdavi Vlašići, pita'te koju stvar!
Hrabreni mladići, bit vam će svaki dar.
MASKAR
Da biste činili da se ne staramo,
toj bismo sad ktili, žudimo toj samo;
er je teška staros, ne može skakati,
a laka je mlados, sve bi ktjela igrati.
Volio bih mrtav bit neg kad vi igrate
da ja budem sidit kako i ti uza te.
STANAC
Sokoli se! Takoj neće vele iziti
da ću i ja ovakoj lotar star siditi.
Sad, vile, ako ikad, Stanca pomozite,
učin'te da sam mlad, – Stancu se umolite!
MASKAR
Gospoje, prvo nas, pak njega oprav'te.
STANAC
Došao sam priđe vas – tej riječi ostav'te!
VILA
Junaci, mučite! Svih ćemo smiriti;
dolu svi sjedite! – Uz ove sjedi ti.
STANAC
Da bude, diklice, na vašu zapovijed,
moje violice! Nut, što sam veoma sijed!
VILA
Odsada n'jedan vas nemoj progovorit, –
progovorivši ončas jezik će izgubit!
I lijepo sluša'te što vam mi velimo.
MASKAR
Što zapovijedate, da vam pogodimo!
VILA
Kad mi rečemo: "Stanče, progovori!"
i svih zazovemo, tad usta otvori.
VILA
Kriposti zvizda svih zovemo na pomoć,
svitlosti od kojih diči se mrkla noć.
VILA
Zovemo i cvitja i bilja ostala,
dragoga prolitja ki su čâs i hvala.
VILA
Odzdala i odzgara sve moći molimo
da Stanca od stara mlada učinimo.
VILA
Nu mi da' sjemo mâs, da Stancu najprvo
učinim svijetao obraz, i da' mi toj drvo.

Ovdi STANCA omrče i svežu mu ruke i bradu mu ostrigu govoreći:
Da bi se pomladio i da bi mnogo lit
drag i mlad Mioni bio; i pođ da si čestit.

Uto mu kozle i što je u bisacijeh dvignu iza njih ostali i ostave mu dinara što ta pratež valja i otidu tja. Uto se on od varke osvijesti i skoči za njimi vikajući.

STANAC
Kozle mi! Bog te ubio! Je li tko? Pomaga'!
Prem ti sam luđak bio! Nije ovo bez vraga!
Bijedan se pomladio, - ostrigoše bradu!
Haram'je tko bi mnio da su u ovomem gradu?!
Kozle mi uhiti! Je li tko? Drži ga!
A, brate, čuješ ti? Poteci, stigni ga!
SVRHA

- Pozorno pročitajte ove smjernice.

- Termin farsa u Hrvatskoj je vjerojatno prvi uporabio Mihovil Kombol u svojoj *Povijesti hrvatske književnosti*. Što je farsa i koja su joj temeljna obilježja?
- Kako *Novelu od Stanca* objašnjavate kao farsu?
- Smjestite Držića i *Novelu od Stanca* u književnopovijesno razdoblje.
- *Novela od Stanca* je Držićeva komedija napisana u stihu. Objasnite o kojem se stihu radi i je li doslovno korišten.
- Poklade su vrijedan izvor za proučavanje narodne umjetnosti pa tako i pjesništva. Objasnite prema čemu se u *Noveli od Stanca* vidi pokladni ugođaj.
- Kakav je govor u Držićevoj *Noveli od Stanca*?
- Navedite elemente koji pridonose komičnosti *Novele od Stanca*.
- Objasnite pojam predstava u predstavi.

• Pročitajte sada pažljivo ovaj esej napisan na temelju predloška i smjernica te uočite njegovu strukturu.

Držićeva Novela od Stanca kao pokladna farsa

Kako biste uvidjeli strukturu eseja, na lijevoj se stranici nalazi napisani esej te oznake za pojedini odlomak, a na desnoj se stranici nalazi detaljna analiza. Oznake odlomaka s lijeve strane eseja ne pripadaju eseju, nego služe tome da biste mogli lakše uspoređivati, analizirati i učiti kako treba pisati esej. Takve oznake nipošto nemojte stavljati u esej koji ćete sami pisati, nego je dovoljno da prvu rečenicu svakog odlomka uvučete za otprilike 1 centimetar!

Uvodni odlomak

Novela od Stanca prva je Držićeva komedija, a možemo je preciznije odrediti kao pokladnu farsu s elementima pastorale, što je ujedno i tema ovoga eseja. Napisana je 1550. godine povodom vjenčanja mladog dubrovačkog plemića Martolice Džamanjića. Za razliku od kasnijih Držićevih renesansnih komedija, pisana je u stihu pa je po tome posve osebujno književno djelo. Farsa se postiže radnjom i sukobom utemeljenom na pokladnoj tematici u kojoj razuzdani i obijesni dubrovački mladići čine „novelu“ nad prostodušnim i naivnim hercegovačkim seljakom Stancem.

Prvi razradbeni odlomak

Naziv „novela“ u naslovu djela znači šala, smicalica te time upućuje na samu radnju djela, a ne na kratku proznu vrstu koju se danas u klasifikaciji književnosti naziva novelom. Zapravo se radi o farsi. Premda je farsa nastala već u vrijeme srednjega vijeka kao dodatak u stankama crkvenih prikazanja, tek je u dvadesetom stoljeću klasificirana kao vrsta komedije koja podrugljivo govori o suvremenom građanskom životu. Za farsu je karakteristična kratkoća i mali broj lica, pa tako i za Novelu od Stanca.

Drugi razradbeni odlomak

Naime, Držićeva komedija ima samo jedan čin sastavljen od sedam prizora. Prizori se brzo izmjenjuju zahvaljujući govoru u kratkim replikama. Sastoji se od 316 dvostrukorimovanih dvanaesteraca, a jezikom je prilagođena svakodnevnom dubrovačkom govoru onoga doba. Dvostrukorimovani dvanaesterac Držić koristi dosljedno premda ima i kraćih stihova poput osmeraca: „Sviri, glumče veseljače“, i deveteraca: „udri er nam srce uzavri; / pod nogami nije nam drače, / a imamo krila u igri“, kako bi se stvorio ugođaj običnog govora u pjesmama koje pjeva narod i karnevala u kojemu je sve izmiješano.

Treći razradbeni odlomak

Pokladni se ugođaj vidi prema radnji komedije koja kaže da se maskirana dubrovačka mladež u karnevalskoj noći poigrala sa starim i naivnim seljakom Stancem. Mladićima Mihu i Vlahu palo je napamet da mu „učine novelu“, a pridružuje im se i njihov prijatelj Dživo Pešica. Dživo obmane Stanca da je bogati trgovac koji je kao starac došao u Dubrovnik, ali su ga vile pomladile. Stanac mu naivno povjeruje i dade se zavezati pa mu oni odsijeku bradu i namažu mu lice bojom, a nakon toga pobjegnu. Sedmi prizor najbolje otkriva njihovu obmanu i Stančevu naivnost.

Četvrti razradbeni odlomak

U prizoru se pojavljuju samo tri lica: Maskar, Vila i Stanac, što je jedna od karakteristika farse. Maskar (maska), još jedan član družine, želi namagarčiti Stanca te se tobože gura prije Stanca ne bi li se prije pomladio. Tom je obmanom u obmani, odnosno predstavom u predstavi otklonjena svaka sumnja u prijevaru te je domišljato ostvaren temeljni preduvjet za realizaciju farse: bezuvjetno povjerenje Stanca. Sam se čin prijevare odvija vrlo brzo, kao što je i Stanac vrlo brzo shvatio da je namagarčen, ali družine više nije bilo kao niti kozlića i sira koji je donio u Dubrovnik na prodaju. S obzirom da se radi o komediji, Stancu nije učinjena materijalna šteta, novčano mu je nadoknađen gubitak kozlića i sira, tako da je jedina počinjena šteta činjenica da su se grubo narugali njegovoj prostodušnosti i naivnosti, što je temeljna odlika farse.

Zaključni odlomak

Dakle, na kraju možemo zaključiti da se temeljna odlika farse u komediji Novela od Stanca Marina Držića gradi na obijesti i lukavosti mladića te lakovjernosti i lakomosti Stanca. Farsa se ruga Stančevoj ludosti, gluposti zapravo koju i sam shvaća na kraju te kaže: „Kozle mi! Bog te ubio! Je li tko? Pomaga'! / Prem ti sam luđak bio! Nije ovo bez vraga!“. Čak i na kraju, kada je prevaren, a nije imao nikakvog gubitka, i dalje diže larmu privlačeći na sebe pozornost i podsmjeh. Sve su to elementi farse izrečene svakidašnjim dubrovačkim govorom te dvostrukorimovanim dvanaestercem, stihom koji je Marko Marulić svojom Juditom prvi uveo u hrvatsku književnost.

(Ovaj esej ima 591 riječ.)

Na koji su način autor i djelo stavljeni u književnopovijesni kontekst?
Koja je svrha korištenja citata u ovome eseju?
Navedite sve poveznice koje su se koristile u eseju.
Koliko esej ima odlomaka?

Analiza eseja *Držićeva Novela od Stanca kao pokladna farsa*

Zadatak za pisanje eseja sadrži ulomak drame i osam smjernica. Smjernica ima i više zbog toga što se u nekim smjernicama zapravo nalaze dva pitanja ili zadatka koje morate obaviti. Na smjernice se nije odgovaralo po redu kako su napisane, nego je napravljen plan eseja i odgovarano je tako da su smjernice međusobno povezane. Odgovoreno je na svih osam smjernica.

- Sada polako i vrlo pažljivo pročitajte ovu analizu i usporedite je s ovim interpretativnim esejom!

Uvodni odlomak

1. U prvoj se rečenici određuje tema eseja: *Novela od Stanca kao farsa*.
2. Druga rečenica daje književnopovijesni kontekst.
3. Treća rečenica nadopunjava drugu (smješta komediju u razdoblje renesanse) te govori o osebujnosti komedije.
4. Četvrta rečenica zaključuje odlomak i uvodi ključnu riječ kao poveznicu za sljedeći odlomak (koristi se riječ *novela*).

Prvi razradbeni odlomak

1. Prva rečenica govori da će se odlomak baviti objašnjavanjem značenja riječi *novela*. Ključnom riječi povezana je s prethodnim odlomkom (koristi se riječ *novela*).
2. Druga rečenica nadopunjuje prvu i kaže da je to zapravo farsa, a ne novela.
3. Treća rečenica objašnjava drugu.
4. Četvrta rečenica daje zaključak i ujedno pomoću ključne riječi (koristi se riječ *kratkoća*) radi poveznicu prema sljedećem odlomku.

Drugi razradbeni odlomak

1. Prva rečenica određuje ono o čemu će odlomak govoriti i koristi ključnu riječ da bi se povezala s prethodnim odlomkom (koristi se riječ *kratka*).
2. Druga rečenica nadopunjuje prvu.
3. Treća rečenica donosi još više podataka.
4. Četvrta rečenica daje svojevrstan zaključak odlomka te donosi još neka objašnjenja o stihu. Ključnom riječi radi se poveznica prema sljedećem odlomku (koristi se riječ *karnevala*).

Treći razradbeni odlomak

1. Prva rečenica određuje temu odlomka. Povezuje se s prethodnim odlomkom (koristi se riječ *karnevalskoj*).
2. Druga rečenica objašnjava prvu i kratko prepričava radnju.
3. Treća rečenica nadopunjava drugu.
4. Četvrta rečenica nadopunjava treću.
5. Peta rečenica daje zaključak i razvija novu poveznicu (koristi se izraz *Stančevu*).

Četvrti razradbeni odlomak

1. Prva rečenica određuje temu odlomka (određivanje karakteristika farse) te se uporabom ključne riječi (koristi se riječ *Stanac*) povezuje s prethodnim odlomkom.
2. Druga rečenica uvodi neka dodatna pojašnjenja na razini radnje.
3. Treća rečenica objašnjava drugu i određuje preduvjet farse.
4. Četvrta rečenica uvodi još neka dodatna pojašnjenja na razini radnje.
5. Peta rečenica daje zaključak i ključnom se riječi povezuje sa sljedećim odlomkom (koristi se izraz *temeljna odlika*).

Zaključni odlomak

1. Prva rečenica jasno govori da je ovaj odlomak zaključni jer se koristi izraz *dakle, na kraju*. Ključnom je riječi povezana s prethodnim odlomkom (koristi se izraz *temeljna odlika*) te je povezana i s uvodnim odlomkom.
2. Druga rečenica zaključuje što je farsa i navodi primjere, dokaze (citati).
3. Treća se rečenica na nju nadograđuje i proširuje ju.
4. Četvrta rečenica daje zaključak te uvodi novu misao: Marulić je prvi u Hrvatskoj pisao dvostrukorimovanim dvanaestercem.

Interpretacija članka

Ovdje je naveden primjer interpretativnog eseja. Na početku eseja pažljivo pročitajte ulomak Šenoina članka *Naša književnost*, a onda polako i koncentrirano pročitajte smjernice.

- Polako i pozorno pročitajte ovaj članak.

August Šenoa: Naša književnost

Zaista će se svaki pošten Hrvat veoma smutiti vidjevši kakva nam je u taj par naša književnost. Ma kako bio velik rodoljub, bio kako velik optimista, to se neće smjeti oteti istini, da nam knjiga od rijetkih iznimaka čami u mlitavilu i mrtvilu, da gotovo sve što se dan danas u Hrvata piše nije od velike cijene za društvenu emancipaciju našega naroda. Koji je tomu razlog. Ima razloga kojim mi krivi nismo, pa ih se tako lako othrvati ne možemo, nu imade i takovi, koji u nami stoje, da se časomice na nemalu štetu našeg društvenoga i družnoga života povraćaju. Prvih se nećemo ticati, jer svatko ih znade, no govorit nam je dvije tri o drugih. Glavni naš grijeh, koji nam se dosljedno u svojoj povijesti našega naroda javlja, jest vječita nestalnost. Ima tu časova, gdje narod listom planuo, najčišćim i najplemenitijim žarom uskipio i velelijepa djela počinio, kojim ćeš katkad u inih naroda zaman ravna tražiti. Nu imade pri tako sjajnih zgodah i crnih časova, gdje sve spada u mrtvilo, gdje prvašnjemu ushitu niti traga ne ima, gdje će i plemeniti rodoljubi ovu nemarnost sveopću gorkim posmijehom pratiti, dok koja silna inicijativa sav narod opet do plamena ne uspori. To valja u politici, u družnom životu, to valja za naše narodne zavode, najpače za našu knjigu. Mi znademo do koje živosti, do kolike radinosti znamenitiji događaji ilirske dobe naše uznesoše, kako su nove misli sav naš život, sve naše odnošaje probijale, kako se je tu pisalo na takmu; nu mi znamo kakvi smo bili kad nas je iznenada tuđa, donekle Hrvatom nova nevolja prikvačila, kako su se svi zlatni sanci o crnoj istini raspršili, kako se je sve sleglo i obumiralo, kako je silna četa pisaca ilirskih spala na šaku ljudi, pa kako je opet tuđinstvo nemilice među nami haračilo. Kako smo godine 1860. uskipili i navalice na rad se dali, kako je suha donle knjiga počela lijepo listati, toga ne treba natanko spominjati; kako je ovo vrijeme po nas jalovo, i po knjigu neplodno, to svatko znade. Ovo nesretno kolebanje biva istinabog sve slabije, misli sve jasnije, jer nas zle godine boljoj pameti nukaju, nu prestalo nije, nit će prestati, dok ne prestane drugih nevolja. Stoga boluje naš narodni život, stoga i boluje knjiga naša, koja bi narodu imala mezimicom biti. Naš život donekle ne biješe nalik sjajnoj zvijezdi koja tvrdo s neba sjaje, nego zvijezdi bludnici, koja tek katkad se sjajna oku javlja; naša knjiga donekle nije probila sve žice našega naroda, i družni mu život redala i odgajala, već je izim političkih listova bila tek preživanjem samih pisaca. Stoga joj i ne ima tvrda korijena, stoga može čovjek lahko razumjeti sve one pozivnice – jadikovice naših beletrističkih listova, gdje općinstvu podvikuju: „Pomagaj, jer inače propadoh!“

Reče mi možebiti tkogod da sam pesimista, da sve crno vidim. Nu to je lahko odgovorit. Uzmi u ruke popis svih knjiga što su lanjske godine ugledale bijeli svijet, pa će ti se brzo lice smrknuti srijed onoga praznila naše književnosti. Jedan samo pojav probudit će u tebi radost; mada i ne bude bilo godine 1864. nikome druge hrvatske knjige tiskane do te jedinice, hrvatska književnost imala bi se tim dičiti! Ta knjiga je naš vrli „Književnik“! Slavni pokojnik Vuk Karadžić, probrav prvi svezak „Književnika“ čestitao je Hrvatom što su tako daleko dospjeli. Mnogi su već i otprije snovali i redali strogo znanstveno gradivo; nu tako lijepo, tako ozbiljno ne pojavi se znanost Hrvatom u hrvatskom ruhu nikada prije! Stoga možemo reći da je „Književnik“ početkom složna znanstvena rada u Hrvata, a mi mu želimo od srca da dugo potraje, jer on nije samo učitelj narodu, već i ljut stražar proti nametničtvu diletantizma koj je osobito in historicis i philologicis donekle cvao bujnom koprivom!

Nu ljutito bi se čovjek prevario kad bi mislio da je to, da se sada otmemo lijepoj literaturi, dosta onoj struci koja do malo iznimaka sačinjavala donekle našu književnost.

Već otprije spomenuh da nam knjiga ne djeluje na naš socijalni život kako bi trebalo. Ja mislim da je upravo u svem našem razvitku i pokretu socijalni momenat najvažniji. Dok nam ne bude seljak obraženiji, dok se duh narodni ne uvriježi ne samo u svakom gradu, u svakom uredu i u svakoj školi, već upravo i u obitelji, koja je pravi temelj i narodnoga i državnog života, dotle nema ni razgovora krjepku, složnu narodnomu životu!

Zadaća, osnažit i utvrdit narodni život, ide upravo popularnu, poučnu i zabavnu struku književnosti.

Strogo znanstvena struka ne djeluje nikada tako neposredno, tako intenzivno na sve socijalne krugove, ona ostaje vazda manje više svojinom strukovnjaka i znanstvenjaka; da se i širje općinstvo ponešto dirne, tomu se hoće upravo visoke civilizacije, koje dakako u nas još ne ima.

Osobito su znamenite ove struke u onih naroda koji su nakani stvoriti samostalnu civilizaciju, da sačuvaju svoj individualitet protiv tuđemu uplivu. Kod takovih naroda mora da je književnost tendenciozna. Najsjajniji nam je u tom primjerom književnost poljska.

Svi tjemenjaci poljski, kao Mickiewicz, Krasinski, Kraszewski, Slowácki, Zaleski itd. pisali su i u pjesmah i u prozi tendenciozno, a treba li dokazivati, koliko ti ljudi tim blagotvorno djelovahu na poljski narod? I najmanja knjižica, pisana za poljsku djecu, odiše poljskim duhom, budi poljsku dušu!

Takve tendencioznosti treba osobiti u nas.

Da si još nismo uredili kuće kako treba, da naš pokret stoji na slabih noguh, osobito kad pomislimo na gotovo bezprimjernu nemarnost našega općinstva naprema našoj knjizi i novinstvu hrvatskomu, poznate su stvari. Razvraćenost i nestalnost naših okolnosti imade istinabog svoj razlog u naglom, nenaravskom probudu našem, ali pokraj svega toga dalo bi se ponešto bolje raditi, nego što se žalibože sada radi, o čem govorit ćemo drugi put. Rad književni u nas izim strukovnjačke znanstvene radnje morao bi udariti dvojim putem. Prvo bi naši pisci morali gledat da se popularnimi spisi privlači u kolo čitajućeg općinstva naš, u tom obziru, toli zanemareni puk. U puku stoji prava sila naroda, on je od svega naroda najviše spojen sa zemljom, a bude li u njega obrazovanja i samosvijesti, ni sve sile svijeta neće narod krenuti s puta kojim udariti mora; zaman su sve tuđe spletke, zaman svi vanjski pokušaji, da navuku narod na svoje – on stoji tvrdo kao dub, jer je u dubu silan korijen, a taj korijen je puk!

• Pročitajte pažljivo ove smjernice.

- Argumentirajte Šenoino shvaćanje zadaća književnosti koje je iznio u svome članku *Naša književnost* (objavljeno u listu *Glasonoša* 1865. godine).
- Na koje negativnosti u hrvatskoj književnosti Šenoa upućuje?
- Na što Šenoa misli kada kaže da književnost treba biti zabavna?
- Šenoa je pronalazio uzore drugim slavenskim književnostima i htio njihova obilježja prenijeti na hrvatsku književnost.
- Na što Šenoa misli kada kaže da književnost treba biti nacionalna?
- Na što Šenoa misli kada kaže da književnost treba biti didaktična?
- Književnost prema Šenoi treba biti i socijalna. Objasnite na što je Šenoa mislio.

• Pročitajte sada pažljivo ovaj esej i uočite njegovu strukturu.

Šenoino shvaćanje zadaće književnosti

Kako biste uvidjeli strukturu eseja, na lijevoj se stranici nalazi napisani esej te oznake za pojedini odlomak, a na desnoj se stranici nalazi detaljna analiza. Oznake odlomaka s lijeve strane eseja ne pripadaju eseju, nego služe tome da biste mogli lakše uspoređivati, analizirati i učiti kako treba pisati esej. Takve oznake nipošto nemojte stavljati u esej koji ćete sami pisati, nego je dovoljno da prvu rečenicu svakog odlomka uvučete za otprilike 1 centimetar!

Uvodni odlomak

August Šenoa je prvi hrvatski književnik koji je nakon hrvatskog preporoda, u razdoblju protorealizma, shvatio zadaće hrvatske književnosti. U članku Naša književnost objavljenom 1865. prvi je puta iznio svoje teze. Naglasio je da hrvatska književnost treba biti: nacionalna (govoriti o nacionalnim i povijesnim temama), socijalna (govoriti o suvremenom životu i problemima), didaktična (mora biti moralno-etička) i zabavna (mora privući čitalačku publiku). Interpretacija ovih četiriju zadaća književnosti, kako ih vidi Šenoa, bit će temom eseja.

Prvi razradbeni odlomak

Uvođenjem zadaća, Šenoa pokušava u hrvatsku književnost uvesti određeni red. Shvatio je da su novi naraštaji hrvatskih pisaca „vječito nestašni", odnosno ne ponašaju se dosljedno. Nedosljednost se osobito dobro vidi prema tome što se u nekim razdobljima hrvatske povijesti i književnosti pišu zaista velika književna djela da bi se u drugim razdobljima sve pretvorilo u mrtvilo bez trunke prijašnjega ushita. Zbog toga navodi primjere iz drugih književnosti za koje smatra da su uvele red.

Drugi razradbeni odlomak

Naime, navodi primjere iz poljske književnosti zato što poljski pisci (Mickiewicz, Krasinski, Slowacki i Zaleski) pišu tendenciozno. To znači da pišu za poljski narod i brinu se da svaka i najmanja knjižica odiše poljskim duhom. Kao suprotnost navodi stav hrvatskih pisaca koji pisanje za narod doživljavaju kao manje vrijedan literarni rad. Još kaže da hrvatski pisci pišu tako zbog toga što im nedostaje metodičnost te ne znaju koje su zadaće književnosti. Kako bi u hrvatsku književnost uveo duh sličan poljskomu, usredotočio se na davanje zadaća koje bi pomogle hrvatskim piscima ispraviti pogreške.

Treći razradbeni odlomak

Prva zadaća kaže da književnost treba biti nacionalna. To znači da mora govoriti o nacionalnim i povijesnim temama i buditi neku vrstu nacionalnog ponosa i svijesti. Osim toga, takva književnost treba biti pisana narodnim jezikom kako bi ju mogao razumjeti svatko pismen, a time bi se širio i krug čitatelja. Na taj bi način i niži društveni slojevi mogli čitati knjige na hrvatskom jeziku, čime je napravio poveznicu prema sljedećoj, socijalnoj zadaći književnosti.

Četvrti razradbeni odlomak

Dakle, osim što je nacionalna, za književnost je iznimno bitno da bude socijalna. To ne znači samo da se bavi socijalnom tematikom, već da mora govoriti, ali i biti sastavni dio suvremenog života. Povezivanje književnosti sa suvremenošću omogućava književnosti da se bavi aktualnim društvenim problemima. Stoga književnost mora imati poveznice sa suvremenošću jer bez toga gubi smisao.

Peti razradbeni odlomak

U smislu suvremenosti Šenoa ističe da se poruke trebaju iznositi na razumljiv, ali i moralan način te to smatra dobrim didaktičkim potezom. Takva će književnost bez poteškoća poučiti sve društvene slojeve bitnim znanjima vezanim uz hrvatsku povijest, kulturu, znanost ili moral. Navodi da književnost treba zauzimati dobre etičke stavove koji su na korist svima pa zbog toga treba afirmirati pozitivne junake, isticati njihovu pravednost i zauzimati oštar stav prema nepravdi i nemoralu. I na kraju, iza didaktičke zadaće književnosti, govori o tome zašto književnost treba biti zabavna.

Analiza eseja *Šenoino shvaćanje zadaće književnosti*

Zadatak za pisanje eseja sastoji se od cijelog članka i sedam smjernica. Na smjernice se nije odgovaralo po redu kako su napisane, nego je napravljen plan eseja i odgovarano je tako da su smjernice međusobno povezane. Odgovoreno je na svih sedam smjernica.

- Sada polako i vrlo pažljivo pročitajte ovu analizu i usporedite je s ovim interpretativnim esejom!

Uvodni odlomak

1. Prva rečenica prvoga odlomka stavlja autora u književnopovijesni kontekst, određuje temu, a to su zadaće hrvatske književnosti kako ih vidi August Šenoa.
2. Druga rečenica govori gdje su te zadaće objavljene, čime se proširuje prva rečenica i prikazuje dodatno znanje.
3. Treća rečenica uvodnog odlomka nabraja Šenoine zadaće književnosti.
4. Četvrta i zadnja rečenica prvoga odlomka zaključuje odlomak (koristi se izraz – *zbog toga*), uvodi se ključna riječ (koristi se riječ *zadaća*) kako bi se napravila poveznica sa sljedećim odlomkom. Naglašava se da su upravo te zadaće tema i da će se u eseju govoriti upravo o njima, čime se zaključuje uvodni odlomak.

Prvi razradbeni odlomak

1. Prva rečenica otvara temu (motivi koji su potaknuli Šenou na pisanje članka). Ključnom se riječi povezuje s prethodnim odlomkom (koristi se riječ *zadaća*).
2. Druga rečenica govori o neredu u hrvatskoj književnosti.
3. Treća je nadopunjava.
4. Četvrta i završna rečenica daje zaključak te povezuje uporabom ključnih riječi kraj prvog odlomka s početkom drugog (koristi se riječ *primjere*).

Drugi razradbeni odlomak

1. U prvoj se rečenici odmah objašnjava zadnja rečenica iz prvog odlomka poveznicom *naime* i određuje se tema odlomka. Koristi se ključna riječ radi povezivanja (koristi se riječ *primjere*).
2. Druga rečenica navodi što je dobro napravljeno u poljskoj književnosti.
3. Treća rečenica tome suprotstavlja ono što je loše u hrvatskoj književnosti.
4. Četvrta rečenica nadopunjava treću.
5. Peta rečenica daje zaključak (koristi se riječ *kako*, u inverznoj rečenici) i ključnim riječima otvara poveznicu za sljedeći odlomak (koristi se riječ *zadaća*).

Treći razradbeni odlomak

1. U uvodnoj se rečenici određuje tema odlomka (prva zadaća književnosti) i povezuje se s prethodnim odlomkom (koristi se riječ *zadaća*).
2. Druga rečenica objašnjava koja su obilježja te zadaće.
3. Treća je rečenica nadopunjava.
4. Četvrta rečenica daje zaključak (koristi se izraz *na taj bi način*) i preko ključnih riječi radi poveznicu sa sljedećim odlomkom (koristi se riječ *socijalnoj*).

Četvrti razradbeni odlomak

1. Odmah na početku prva rečenica koristi ključnu riječ s kraja trećeg odlomka (koristi se riječ *socijalno*) te kaže da će se govoriti o drugoj Šenoinoj zadaći književnosti.
2. Druga rečenica objašnjava na što se točno misli u prvoj rečenici.
3. Treća je rečenica nadopunjava.
4. Četvrta rečenica zaključuje (koristi se riječ *dakle*) i povezuje se s početkom sljedećeg odlomka (koristi se riječ *suvremenošću*).

Peti razradbeni odlomak

1. Prva rečenica koristi ključnu riječ iz zadnje rečenice četvrtog odlomka (koristi se riječ *suvremenost*) te navodi novu zadaću književnosti kao temu odlomka.
2. Druga rečenica objašnjava prvu.
3. Treća rečenica nadograđuje drugu rečenicu.
4. Četvrta rečenica daje zaključak (koristi se izraz *i na kraju*) te stvara poveznicu sa sljedećim odlomkom uz uporabu ključne riječi (koristi se riječ *zabavna*).

Šesti razradbeni odlomak

Kad kaže da književnost treba biti zabavna, misli na to da se ne mora slijepo držati stručnosti i ozbiljnosti književne forme. Kaže da je takva književnost previše ukočena. Da bi se izbjegla ukočenost, treba težiti intrigantnosti kako bi ne samo privukla čitatelje, već i zadržala njihovu pažnju do samog kraja. Jer dobar tekst jednako može potaknuti i dirnuti grofa kao i seljaka.

Zaključni odlomak

U zaključku se može naglasiti Šenoin stav da je za književnost vrlo važno postavljanje pravila, odnosno određivanje zadaća prema kojima književnost treba nastajati. Neka Šenoina pravila, postavljena prije 150 godina, vrijede i danas. Najbolji je pokazatelj toga upravo njegova književnost koja postiže svoj cilj – ona je nacionalna, socijalna, didaktična i uza sve to zanimljiva. I što je možda najvažnije – Šenoa se još uvijek čita.

(Ovaj esej ima 587 riječi.)

Je li ovo dobro napisan esej, koji je vaš prvi dojam?
Zašto je ovo interpretativni, a ne raspravljački esej?
Jeste li bez poteškoća uočili njegovu strukturu?
Što ste uočili najjasnije?

Šesti razradbeni odlomak

1. U prvoj rečenici radi poveznicu s prethodnim odlomkom uporabom ključne riječi (koristi se riječ *zabavna*) te određuje temu odlomka.
2. Druga rečenica nadograđuje prvu.
3. Treća je rečenica objašnjava.
4. Četvrta rečenica daje zaključak.

Zaključni odlomak

1. Prva rečenica odmah kaže da se radi o zaključku (koristi se izraz *u zaključku*) i preko ključne riječi (koristi se riječ *zadaća*) povezuje se s početkom eseja, odnosno s prvim odlomkom.
2. U drugoj se rečenici iznosi stav da su Šenoine zadaće ispravne.
3. Treća rečenica ponavlja koje su to zadaće.
4. Četvrta rečenica zaključuje i iznosi novu tvrdnju (*Šenoa se još uvijek čita*).

Raspravljački esej

Raspravljački esej na temelju općekulturalnog teksta

• Pročitajte pažljivo ovaj ulomak.

Važan razlog za uspjeh kviza „Milijunaš“ zacijelo je u tome što ova emisija radikalno raskida sa svakim umišljajem o obrazovanosti. Jedno pored drugih nalaze se sva moguća područja znanja i života, pitanje o liku iz Goetheova Fausta ima istu vrijednost kao i pitanje o najnovijoj vezi neke hollywoodske zvjezdice, ne mogu i ne smiju postojati nikakve hijerarhije, a nijednom kandidatu ne bi palo na um odbaciti neko pitanje s napomenom da se to ne mora znati.

Način na koji se znanje prezentira u slijedu pitanja iz najrazličitijih područja, čini se, doduše potpuno nesuvislim i slučajnim. Od zemljopisa do skulpture, od književnosti do botanike, od kemije do filmske glazbe, od kulinarskog umijeća do opere, od poslovice do povijesti: sve je moguće. Kontigencija, slučajnost odabira jedino je što drži na okupu mnoštvo informacija i značenja koja se propisuju u brzom slijedu; generator slučaja igra presudnu ulogu, očigledno je važna samo procjena stupnja teškoće što ga pridaje pitanjima ljudsko djelo.

Iz ovog se kviza može iščitati što je preostalo od nekoć zahtijevanog, a kasnije inkriminiranog općeg obrazovanja: sve može biti obrazovanje, ali obrazovanje već odavno nije sve. Više nema privilegiranih disciplina i područja znanja, nigdje se više ne ispituje kanon, ali ni specijalisti nemaju u toj igri nikakvu šansu, a u pravilu uz malo sreće najdalje dospijevaju generalisti. Rastući stupanj težine pitanja ne ravna se tada ni prema sve kompleksnijim činjenicama, ali ni prema onome što se prije povezivalo visokim obrazovnim nivoom, nego prema egzotičnosti i neobičnosti područja i pojmova.

Otkako je ovaj kviz doživio toliki uspjeh, suvremeni učitelji više ne priređuju suhoparne ispitne razgovore kako bi saznali koliko su njihovi učenici doista razumjeli gradivo, nego organiziraju igre pogađanja po uzoru na taj kviz koje se onda bez otpora prihvaćaju. Tako ne samo učenje nego i provjeravanje doista postaje zabavno, a na mala vrata medijskog događaja u nastavu ponovno dospijeva odavno omraženo ispitivanje u kojemu podaci, činjenice i značenja stoje bez odnosa.

Što se, dakle, zbilja mora znati? Pa i ako znamo gdje i kako trebamo potražiti znanje, uvijek će samo znanje iz leksikona moći biti ono čime se može raspolagati u vanjskom obliku. Tamo gdje se radi o smislu, o značenju, o suodnosima i razumijevanju takvo će znanje dalje pomoći samo onda ako se zna više od staza u opcijama tražilica.

No možda je manje ipak više. Možda je dovoljno, želimo li biti obrazovani u praktičnom smislu, da jednostavno znamo kako ljudi u potrazi za prednostima u pravilu nepovjerljivo vrebaju jedni druge ta da je natjecateljsko društvo ovaj vučji stav uzveličalo kao proslavljeno načelo. Bilo kako bilo: tko god na velikom kvizu na pitanje o autoru rečenice koja je čovjeka proglasila čovjekovim vukom (homo homini lupus) ispravno bira između Plauta, Hobbesa, Schopenhauera i Freuda, postat će milijunaš!

Tekst je sastavljen prema knjizi Konrada Paula Liessmanna:
Teorija neobrazovanosti, Jesenski i Turk, Zagreb, 2008.

• Sad pažljivo i polako pročitajte smjernice

- Kviz „Milijunaš“ raskida sa svakim umišljajem da smo obrazovani. Iznesite svoj stav o tome.
- Ima li smisla nasumično prezentiranje znanja?
- Može li se takva popularnost kviza tumačiti nedostatkom općeg obrazovanja?
- Je li važnije znati ono što je teže i zahtjevnije zaključiti, nego ono što je egzotično?
- Odredite vrijednost znanja iz leksikona i usporedite ga sa znanjem koje se može steći uporabom interneta.
- Prepoznajete li koji emocionalni stav autor članka zauzima na početku zadnjeg odlomka predloženog teksta.
- Je li stvarno „pametan“ tko pogodi autora izreke *homo homini lupus*? Iznesite svoje razmišljanje.

• Sada pročitajte esej.

Pokazuje li se stvarno znanje na kvizu „Milijunaš“

Kako biste uvidjeli strukturu eseja, na lijevoj se stranici nalazi napisani esej te oznake za pojedini odlomak, a na desnoj se stranici nalazi detaljna analiza. Oznake odlomaka s lijeve strane eseja ne pripadaju eseju, nego služe tome da biste mogli lakše uspoređivati, analizirati i učiti kako treba pisati esej. Takve oznake nipošto nemojte stavljati u esej koji ćete sami pisati, nego je dovoljno da prvu rečenicu svakog odlomka uvučete za otprilike 1 centimetar!

Uvodni odlomak

Tema je ovoga eseja osvrnuti se na kvalitetu znanja koje se pokazuje na kvizu „Milijunaš“ te ujedno propitati ima li takvo znanje smisla u sustavu obrazovanja. „Milijunaš“ je postao vrlo popularan kviz zbog toga što raskida sa svakim umišljajem da smo obrazovani. Pitanja se postavljaju nasumično iz različitih područja života i stvarno sve, ali baš sve može postati pitanje. No sada se možemo zapitati: tko su stručnjaci za odgovaranje na ta pitanja?

Prvi razradbeni odlomak

Zapravo najbolji stručnjak će biti onaj koji ima mogućnost pamćenja velikog broja podataka. Onaj tko je u stanju naučiti „telefonski imenik“ napamet. To i ne bi bilo toliko loše da se u takvom znanju mogu uspostaviti poveznice, relacije i uzročno-posljedične veze te kad bi jedna činjenica služila da dokaže, potvrdi ili poboljša drugu. Nažalost, u „Milijunašu“ to nije slučaj jer sva pitanja jednako vrijede i ne proizlaze jedno iz drugoga, nego samo sreća određuje hoće li se onaj kojega se ispituje pokazati kao stručnjak.

Drugi razradbeni odlomak

Svima je jasno da sva pitanja ne mogu jednako vrijediti. Temeljni je razlog za takva uopćavanja nedostatak općeg obrazovanja. U školama nismo naučili „dovoljno“, nego samo ona znanja koja su korisna i koja se mogu prenositi i nadograđivati pa se sada divimo „ljudima-telefonskim imenicima“ koji su jednostavno popamtili više čitajući na internetu ili gledajući televiziju. S obzirom da se mi na „Milijunašu“ divimo takvome znanju koje nije stečeno formalnim obrazovanjem, nego je stečeno nesustavnim gomilanjem podataka, očito je da je sve postalo obrazovanje, što ne može biti istina.

Treći razradbeni odlomak

Naime, važniji bi trebali biti podaci i činjenice do kojih je bilo teško doći. Podaci koji su plod istraživanja, višegodišnjeg rada i želje da se unaprijedi društvo. Uopće nisu jednaki odgovori na pitanja tipa: koji je virus opasniji – onaj „obični“ ili virus svinjske gripe, a drugo pitanje može glasiti koja je papiga opasnija, ara ili ona koja se zove „tigrica“. U „Milijunašu“ bolje prolaze pitanja o papigama, a ona zaista važna jedva da se i spominju.

Četvrti razradbeni odlomak

Podatke treba objašnjavati i međusobno povezivati. Znanje iz leksikona i s interneta, premda prednost ipak dajem leksikonima, samo je prva stepenica. Te podatke treba iskoristiti u nekom konkretnom i korisnom smislu, a ne samo naučiti ih da bi se bilo „pametniji“ od drugih. Nije loše biti pametniji u nekom smislenom natjecanju, ali ako smo „pametni“ u tome što znamo gomilu bespotrebnih činjenica, nije li tad i naše znanje bespotrebno, a ne pametno: to nas uči zdravorazumsko zaključivanje.

Peti razradbeni odlomak

Natjecateljski duh je dobar kada se natjecanje provodi u područjima koja na neki način mogu unaprijediti društvo. Npr. dobro se natjecati iz matematike, ali je li se dobro natjecati u naoružavanju? Dakle, i natjecateljstvo treba kanalizirati u smislu društveno korisnog napora i razvijanju korisnih znanja. Sve je ostalo bespotrebno trošenje vremena.

Zaključni odlomak

Na kraju jedino što se može izvući iz ovih redaka jest pomalo ironično pitanje: je li važnije da znamo tko je izrekao čuvenu krilaticu homo homini lupus ili je važnije kad znamo što ona znači? Pa važno je i jedno i drugo, ali je posve sigurno važnije da znamo što ona znači. Naime, ne budemo li drugim ljudima vuci, bit ćemo i sami sretniji. Dakle, za sreću i suživot važno je znati da nije dobro biti vuk drugima jer samo jedan dan kada ste pomogli nekome zato što nešto korisno znate, učinili ste svijet boljim, a tko ne bi htio živjeti u boljem svijetu.

(Ovaj esej ima 552 riječi.)

Jeste li uočili raspravljački karakter ovoga eseja?
Koji su navodi u eseju predmet rasprave?
Biste li mogli izbaciti neki od odlomaka u eseju, a da ne narušite njegovu strukturu?

Analiza eseja *Pokazuje li se stvarno znanje na kvizu „Milijunaš“*

Zadatak za pisanje eseja sastoji se od ulomka stručnog teksta i sedam smjernica. Odgovoreno je na sve smjernice.

- Sada polako i vrlo pažljivo pročitajte ovu analizu i usporedite je s ovim raspravljačkim esejom!

Uvodni odlomak

1. Prva rečenica uvodi temu i koristi ključne riječi (koristi se izraz *kvalitetu znanja koje se pokazuje na kvizu „Milijunaš“*).
2. Druga rečenica nadopunjava prvu.
3. Treća rečenica nadopunjava drugu.
4. Četvrta rečenica potiče raspravu postavljanjem pitanja. Poveznica sa sljedećim odlomkom jest ključna riječ (koristi se riječ *stručnjak*). Odlomak završava pitanjem, što upućuje na raspravljački tip eseja.

Prvi razradbeni odlomak

1. Prva rečenica uvodi temu odlomka i odgovara na pitanje tko se smatra stručnjakom u „Milijunašu“. S prvim je odlomkom povezana uporabom ključne riječi (koristi se riječ *stručnjak*). Ovdje se iznosi osobni stav.
2. Druga rečenica nadopunjava prvu.
3. Treća rečenica potiče raspravu.
4. Četvrta rečenica daje odgovor i zaključak te stvara poveznicu prema sljedećem odlomku (koristi se izraz *pitanja jednako vrijede*).

Drugi razradbeni odlomak

1. Prva rečenica otvara temu odlomka. S prethodnom je rečenicom povezana s pomoću ključne riječi (koristi se izraz *pitanja ne mogu jednako* vrijediti).
2. Druga rečenica obrazlaže prvu.
3. Treća rečenica objašnjava drugu.
4. Četvrta rečenica daje zaključak i stvara poveznicu prema sljedećem odlomku (koristi se riječ *podataka*).

Treći razradbeni odlomak

1. Prva rečenica otvara temu odlomka, objašnjava prethodni (poveznica *naime*) i povezuje se s prethodnim odlomkom (koristi se riječ *podaci*).
2. Druga rečenica objašnjava prvu.
3. Treća rečenica objašnjava razliku.
4. Četvrta rečenica zaključuje i radi poveznicu prema sljedećem odlomku (koristi se riječ *papigama*).

Četvrti razradbeni odlomak

1. Prva rečenica govori o čemu će biti riječ u odlomku. Poveznica (koristi se riječ *papigama*) služi povezivanju s prethodnim odlomkom.
2. Druga rečenica nadopunjava prvu.
3. Treća rečenica nadopunjava drugu.
4. Četvrta rečenica zaključuje i radi poveznicu prema sljedećem odlomku (koristi se riječ *natjecanju*).

Peti razradbeni odlomak

1. Prva rečenica otvara temu odlomka. Uporabom riječi *natjecanje* povezala se s prethodnim odlomkom.
2. Druga rečenica objašnjava prvu i postavlja novo pitanje.
3. Treća rečenica daje odgovor.
4. Četvrta zaključuje.

Zaključni odlomak

1. Prva rečenica počinje izrazom *na kraju* i nagovještava da je to zaključni odlomak. Ujedno postavlja pitanje.
2. Druga rečenica daje odgovor.
3. Treća rečenica pojašnjava drugu i dokazuje sve navedeno.
4. Četvrta rečenica daje zaključak i završava novom mišlju, zapravo retoričkim pitanjem – *a tko ne bi htio živjeti u boljem svijetu.*

Raspravljački esej o članku

Raspravljački esej također na početku može imati neki kraći tekst i nekoliko smjernica na koje biste trebali dati odgovor. Prvo pročitajte ulomak, onda pročitajte smjernice.

- Pročitajte pažljivo ovaj ulomak.

Za razliku od francuskog ili engleskog realizma, hrvatski realizam nije zasnovan ni na kakvim filozofskim koncepcijama i sustavima. On nije nikakav strani import apliciran na domaće literarne prilike. Naprotiv, čak i kad su poneki naši pisci pokušali prenijeti literarne koncepcije i modele iz drugih zemalja (npr. slučaj Kumičićeva „naturalizma“), činili su to na pogrešan način i njihov je pokušaj redovito završavao tragičnim nesporazumima.

U hrvatskoj književnoj kritici i književnopovijesnoj znanosti ni danas nema suglasnosti o počecima naše realističke književnosti, odnosno o graničnim godinama realističke stilske formacije. Naime, sve do Novakovih Posljednjih Stipančića, koji nastaju 1899. godine, mi zapravo nemamo realističkog romana u smislu onakva književnog modeliranja zbilje kakvo su u europskim književnostima realizirali Balzac, Flaubert, Verga, Thackeray ili Tolstoj. Čak i najznačajnija djela ovog perioda, kao što su npr. Kovačićev roman U registraturi, Gjalskijev U noći ili Kozarčevi Mrtvi kapitali, zapravo su, u stilskom pogledu, mješavina romantizma i realizma, i to u skladu s formulom koju je precizno izrazio Frangeš: realistički u cjelinama, a romantični u detaljima i izvedbi.

Međutim, ono što je presudno obilježilo čitavo doba jest Šenoina nacionalno-prosvjetiteljska tendencija, favoriziranje literature koja će koristiti narodnom životu, idealizacija nacije i stalno isticanje narodnog jedinstva. Ta su načela ipak u osnovi romantičarska i ona su priječila istinsku društvenu kritiku, rušenje nacionalnih iluzija i mitova te stvaranje svijesti o povijesnoj relativnosti.

Tako je Šenoa ostao na razini nerazvijenog realističkog programa: njegov je realizam mješavina neke vrste realističkih pogleda, historicizma i romantičarskog patosa. Te će se osobine snažno manifestirati i na kulturnom polju, pa i u literaturi. Nema, naime, sumnje da su kod nas često upravo zbivanja na političkoj pozornici direktno inicirala fundamentalne promjene i u samoj literarnoj praksi.

Tako se i prvi jasniji znakovi novog vala u književnosti javljaju upravo na pravaškoj kulturnoj ljevici čiji je pokretač i osnivač Ante Starčević. Pravaški se radikalizam i liberalizam iskazivao u književnosti ponajprije u pojačanoj društvenoj kritičnosti te u pojavi niza satiričnih, polemičnih, ironijskih i parodijskih oblika kakvih do tada u hrvatskoj književnosti nije bilo. Smrt babe Čengićkinje Ante Kovačića po tonu, razornosti ideje, količini prolivene žuči, po sarkazmu i agresivnosti, predstavlja formu literarne subverzije kakvu hrvatska književnost do tada nije poznavala.

U glasovitu tekstu Literarni gavani (1880.) proglasio je Šenou tiraninom, častohlepnim i podlim čovjekom koji se brine isključivo za svoju slavu. U Vijencu favorizira one za koje zna da ga neće ugroziti, a pravu literarnu konkurenciju zatire svim sredstvima.

Ulomak je sastavljen na temelju ulomaka iz knjige Krešimira Nemeca,
Povijest hrvatskog romana 1, Znanje, Zagreb, 1994.

• Sada pročitajte smjernice navedene uz ovaj ulomak.

- Kako se utjecaj pravaštva odrazio na razvoj hrvatskoga realizma i što je još utjecalo na njegov razvoj? Iznesite svoj stav o tome.
- Hrvatski je realizam doživio svoj vlastiti put razvoja. Koje su njegove specifičnosti?
- Prema vašem mišljenju, u kojoj je mjeri u hrvatskome realizmu dolazilo do prepletanja politike i književnosti te na koji se to način odrazilo na razvoj hrvatskoga realizma.
- Afirmacijom Stranke prava u hrvatskoj književnosti dolazi do osviještene političke borbe za hrvatsku nacionalnu svijest i slobodu. Na čemu se temeljila ta borba?
- Kako se Ante Kovačić odnosio prema generaciji starijih pisaca?
- Tko je bio osnivač Stranke prava?
- Tko je u to vrijeme vladao Hrvatskom?
- Jesu li pravaši koristili književnost za ideološko-politički obračun sa svojim političkim neistomišljenicima?
- Kako glase naslovi prvih pravih realističkih romana napisanih u hrvatskoj književnosti?

• Pročitajte sada pažljivo ovaj esej napisan na temelju predloška i smjernica te uočite njegovu strukturu.

Utjecaj politike na razvoj hrvatskog realizma

Kako biste uvidjeli strukturu eseja, na lijevoj se stranici nalazi napisani esej te oznake za pojedini odlomak, a na desnoj se stranici nalazi detaljna analiza. Oznake odlomaka s lijeve strane eseja ne pripadaju eseju, nego služe tome da biste mogli lakše uspoređivati, analizirati i učiti kako treba pisati esej. Takve oznake nipošto nemojte stavljati u esej koji ćete sami pisati, nego je dovoljno da prvu rečenicu svakog odlomka uvučete za otprilike 1 centimetar!

Uvodni odlomak

Hrvatski je realizam specifično književno razdoblje zbog toga što ga je u velikoj mjeri odredila politika. Naime, za vrijeme razvoja europskog realizma u hrvatskoj je književnosti, potaknuta politikom, jačala ideja nacionalne samosvijesti i jedinstva. No unatoč potrebi za ujedinjenjem, u nas nije postojao jedinstven politički stav. Tako dolazi do političkog sukoba narodnjaka i pravaša u političkom i književnom životu Hrvatske.

Prvi razradbeni odlomak

Hrvatska je književnost već u vrijeme narodnog preporoda ustala protiv politike kroz sukob Stanka Vraza i Ljudevita Gaja, a ista je praksa nastavljena i u godinama koje su uslijedile. Početkom osamdesetih godina devetnaestog stoljeća Hrvatska prolazi kroz velike promjene u društvu. Agrarna je kriza ubrzala proces raslojavanja na selu, dolazi do raspada seljačkih zadruga i njihova pretvaranja u individualne posjede, a to je također i vrijeme intenzivnog propadanja plemstva. Pogotovo za vrijeme banovanja Khuena Hédérvaryja na vidjelo dolaze sukobi i politička nesloga, a slika toga stanja se najbolje može vidjeti kroz nedostatak snažnih političkih stranaka.

Drugi razradbeni odlomak

U političkom je smislu Hrvatska oživjela osamdesetih godina koje su obilježene usponom Starčevićeve Stranke prava. Pravaši su se već na samom početku deklarirali kao Khuenovi najveći protivnici. Stranka se prije svega oslanjala na malograđanstvo i mladu inteligenciju, a karakterizirao ju je izraziti radikalizam i borbenost. Te će se osobine snažno manifestirati i na kulturnom polju pa i u literaturi zbog toga što su se zbivanja na političkoj pozornici direktno prenosila i na književnost.

Treći razradbeni odlomak

Prvi se znaci preokreta u književnosti javljaju upravo zahvaljujući pravašima. Vođa je stranke, Ante Starčević, bio jedan od prvih zagovaratelja realizma u književnosti, a kako se sama stranka oslanjala na mladu inteligenciju, cijeli je jedan naraštaj pisaca stvarao pod njenim okriljem. Za njih pravaštvo nije bila samo politička opcija, već i moralni stav. Zanimljivost leži u činjenici da pravaši u svojim raspravama ne ustaju samo protiv politike bana Hédérvaryja, već i protiv Mažuranića, Strossmayera i Šenoe.

Četvrti razradbeni odlomak

Pravaši jesu bili za realističku književnost kako ju je vidio Šenoa, no ona je po njima imala sasvim drugu funkciju od one koju bi književnost općenito trebala imati. Ona im je prije svega služila kao sredstvo za ideološko-politički obračun. Dovoljno je istaknuti dva Kovačićeva djela da bismo, iz pravaške perspektive gledano, dobili potpuniju sliku sukoba starih i mladih književnika. Tako su antinarodnjački feljtoni Iz Bombaja i travestija Smrt babe Čengićkinje Ante Kovačića izvrstan primjer pravaškog otpora generaciji starih pisaca.

Peti razradbeni odlomak

S druge strane treba shvatiti da je pravaštvo svakako bitno utjecalo na formiranje hrvatskog realizma, ali opet bilo bi pogrešno tvrditi da je on proizašao isključivo iz djelatnosti Starčevićeve stranke. Put našeg realističkog stvaralaštva, od Šenoe pa do Ksavera Šandora Gjalskog i Vjenceslava Novaka, bio je plodonosan, ali nimalo lak. Na tome putu razvoja hrvatskog realizma, prepunom političkih ucjena i podvala, došlo je i do promjene u shvaćanju poetike te, konačno, i do plodnog razvoja književnosti. Zbog toga što su napadi pravaša mogli narušiti sve dotada stečeno u književnosti, stari pisci žele staviti političku borbu u drugi plan pa dolazi do sukoba u hrvatskoj politici.

Zaključni odlomak

Dakle, politički se sukob vrlo brzo prenio i na književnost. Ovdje su sukobi bili još i žešći. Književnici su postali svjesni koliko snažno oružje posjeduju i bili su spremni na sva sredstva samo da poraze političkog protivnika. Naglašena politička borba, razmimoilaženje u stavovima prema politici i književnosti, nije dovodilo do razvoja hrvatskog realizma. Zbog toga se pravi realizam u našoj književnosti razvio nešto kasnije, točnije, u vrijeme kad je već počelo novo književno razdoblje – moderna.

(Ovaj esej ima 562 riječi.)

Je li u ovome eseju odgovoreno na svih šest smjernica?
Je li odgovoreno po redu ili se tražio neki drugi smisao odgovaranja?
Kako su odlomci međusobno povezani?
Kako završava esej?

Analiza eseja *Utjecaj politike na razvoj hrvatskog realizma*

Zadatak za pisanje eseja sastoji se od ulomka stručnog teksta i devet smjernica. Zapravo smjernica ima i više zbog toga što se u nekim smjernicama zapravo nalaze dva pitanja ili zadatka koje morate obaviti. Na smjernice se nije odgovaralo po redu kako su napisane, nego je napravljen plan eseja i odgovarano je tako da su smjernice međusobno povezane. Odgovoreno je na sve smjernice.

- Sada polako i vrlo pažljivo pročitajte ovu analizu i usporedite je s ovim raspravljačkim esejom!

Uvodni odlomak

1. Prva rečenica prvoga odlomka određuje temu, a to je odnos književnosti i politike.
2. Druga rečenica objašnjava prvu, a na početku se koristi poveznica *naime.*
3. Treća se rečenica suprotstavlja prvoj i uvodi raspravu (koristi se riječ *no*, suprotni veznik).
4. Četvrta rečenica daje zaključak i koristi ključnu riječ (koristi se riječ *sukob*) kako bi se uvodni odlomak povezao s prvim razradbenim odlomkom.

Prvi razradbeni odlomak

1. Prva rečenica radi uvod u temu odlomka i povezuje se s prethodnim odlomkom (koristi se riječ *sukob*).
2. Druga je rečenica nadograđuje i kaže da se Hrvatska nalazila u problemima.
3. Treća rečenica govori što je to točno bilo loše (nabraja).
4. Četvrta rečenica daje zaključak (koristi se riječ *pogotovo*) i navodi ključnu riječ koja će se koristiti u prvoj riječi drugog odlomka (koristi se riječ s*tranaka*).

Drugi razradbeni odlomak

1. U prvoj se rečenici odmah objašnjava zadnja rečenica iz prvog odlomka (koristi se riječ s*tranke*) te navodi ono o čemu će biti riječ u tome odlomku, a to je Stranka prava.
2. Druga rečenica navodi što je karakteristično za tu stranku, a koristi riječ *pravaši.*
3. Treća rečenica nadopunjuje drugu.
4. Četvrta rečenica daje zaključak (koristi se izraz *te će se osobine*) i radi poveznicu sa sljedećim odlomkom koristeći ključnu riječ kao poveznicu (koristi se riječ *književnost*).

Treći razradbeni odlomak

1. U uvodnoj se rečenici početak odlomka uporabom ključne riječi (koristi se riječ *književnosti*) povezuje s prethodnim te se odmah kaže da će se govoriti o preokretu koji su potaknuli pravaši.
2. Druga rečenica objašnjava kako su nastali pravaši.
3. Treća je rečenica nadopunjava.
4. Četvrta rečenica daje zaključak i radi poveznicu sa sljedećim odlomkom uporabom ključne riječi (koristi se riječ *Šenoa*).

Četvrti razradbeni odlomak

1. Prva rečenica povezuje odlomak s prethodnom (koristi se riječ *Šenoa*) i određuje o čemu će u odlomku biti riječ (o funkcijama književnosti). U ovome se odlomku izriče osobni stav.
2. Druga rečenica objašnjava koja je to funkcija (ideološko-politička).
3. Treća je rečenica objašnjava i dokazuje.
4. Četvrta rečenica zaključuje (koristi se riječ *tako*) i povezuje se s početkom sljedećeg odlomka (koristi se riječ *pravaša*).

Peti razradbeni odlomak

1. Prva rečenica koristi ključnu riječ iz zadnje rečenice četvrtog odlomka (koristi se riječ *pravaštvo*) da bi se odlomci povezali te raspravlja (osobni stav: nije samo pravaštvo utjecalo na razvoj realizma u hrvatskoj književnosti).
2. Druga rečenica objašnjava prvu.
3. Treća rečenica nadograđuje drugu rečenicu i dokazuje ju.
4. Četvrta rečenica daje zaključak (koristi se izraz *zbog toga*) te stvara poveznicu sa sljedećim odlomkom uz uporabu ključne riječi (koristi se riječ *sukob*).

Zaključni odlomak

1. Prva rečenica odmah kaže da se radi o zaključku (koristi se riječ *dakle*) i preko ključne riječi (koristi se riječ *sukob*) povezuje se s početkom eseja i prethodnim odlomkom.
2. Druga rečenica ponavlja kako je došlo do sukoba – svijest književnika.
3. Treća rečenica objašnjava drugu rečenicu.
4. Četvrta rečenica zaključuje (koristi se izraz z*bog toga*) i povezuje se s uvodnim odlomkom (koristi se izraz *realizam u hrvatskoj književnosti*) i iznosi novu tvrdnju da je počelo novo doba u hrvatskoj književnosti – moderna.

Usporedno-raščlambena analiza pjesama

Pred sobom imate jedan usporedno-raščlambeni tip eseja. Prije samoga eseja navedeni su tekstovi koji se uspoređuju i raščlanjuju.

- Pozorno i polako pročitajte predloške pjesama.

A. G. Matoš: Srodnost

Đurđic, skroman cvjetić, sitan, tih i fin,
Dršće, strepi i zebe kao da je zima,
Zvoni bijele psalme snježnim zvončićima
Potajno kraj vrbe, gdje je stari mlin.

Pramaljeća blagog ovaj rosni sin
Najdraži je nama među cvjetovima;
Boju i sveži miris snijega i mlijeka ima,
Nevin, bijel i čist ko čedo, suza i krin.

Višega života otkud slutnja ta,
Što je kao glazba budi miris cvijeća?
Gdje je tajna duše, koju đurđic zna?

Iz đurđica diše naša tiha sreća:
Miris tvoga bića, moja Ljubavi,
Slavi drobni đurđic, cvjetić ubavi.

C. Baudelaire: Suglasja

Sva priroda hram je, gdje stupovi živi
Nejasne nam umu riječi zborit vole,
Put čovjeka vodi kroz same simbole,
Što motre ga prisno, a duh im se divi.

Kao što dugi, daleki odzvuci
U sklad dubok, taman stapaju i spoje,
– Sklad prostran ko noć i ko svjetlost što je
Slivaju se boje, mirisi i zvuci.

Mirisi su jedni ko put dječja svježi,
Ko polja zeleni, slatki ko oboe,
A drugi pak bujni, razbludni i teži,

Po širenju slični svem, što beskrajno je:
Tamjan, mošus, ambra opojstvom se jave,
Ushite nam duha i ćutila slave.

Preveo Ante Jurević

- Sada pročitajte smjernice.

- Odredite jesu li Matoš i Baudelaire bili suvremenici.
- Odredite utjecaje među pjesnicima.
- Kojoj fazi modernizma pripada Matoš, a kojoj Baudelaire.
- Odredi pjesničku formu kojom su napisane obje pjesme.
- Matoš i Baudelaire pripadaju istom stilskom pravcu zbog toga što koriste pjesničke simbole na nov način. Koji je to stilski pravac moderne?
- Koja je razlika u uporabi simbola između ta dva pjesnika s obzirom na predložene pjesme?
- Koji je ključni motiv Matoševe pjesme?
- Odredite što je za Baudelairea ključni motiv.
- U modernističkom pjesništvu često se rabi opis jednog osjeta da bi se prikazao drugi. Odredite taj postupak i pokažite ga na primjeru.
- Postiže li modernističko pjesništvo Matoša i Baudelairea unutrašnji i vanjski sklad pjesme, s obzirom na predložene tekstove?
- Može li se govoriti o pjesničkoj srodnosti Baudelairea i Matoša?

• Pročitajte sada pažljivo ovaj esej napisan na temelju predloška i smjernica te uočite njegovu strukturu.

Usporedba Baudelaireove pjesme Suglasja i Matoševe pjesme Srodnost

Kako biste uvidjeli strukturu eseja, na lijevoj se stranici nalazi napisani esej te oznake za pojedini odlomak, a na desnoj se stranici nalazi detaljna analiza. Oznake odlomaka s lijeve strane eseja ne pripadaju eseju, nego služe tome da biste mogli lakše uspoređivati, analizirati i učiti kako treba pisati esej. Takve oznake nipošto nemojte stavljati u esej koji ćete sami pisati, nego je dovoljno da prvu rečenicu svakog odlomka uvučete za otprilike 1 centimetar!

Uvodni odlomak

Charles Baudelaire i Antun Gustav Matoš nisu bili suvremenici, Baudelaire je preminuo 1867., a Matoš je rođen 1873., ali među njima postoje mnoge sličnosti. Obojica pripadaju modernizmu, Baudelaire francuskom, a Matoš hrvatskom, odnosno pripadaju modernističkoj fazi esteticizma pa je posve jasno da je Matoš stvarao pod Baudelaireovim utjecajem. Ta zajednička pripadnost može objasniti zašto su oba pjesnika razvila srodne poglede na umjetnost i stil. Dakle, može se govoriti o njihovoj pjesničkoj srodnosti koju simbolizira naslov i sadržaj Baudelaireova soneta Suglasja i Matoševa soneta Srodnost.

Prvi razradbeni odlomak

U oba soneta sažeti su svi elementi simbolizma: jedinstvo duhovnog i materijalnog svijeta. Tajne veze, suglasja i srodnosti postoje između ta dva svijeta i očituju se preko simbola. Baudelaire u sonetu doslovno kaže: „Put čovjeka vodi kroz same simbole,“ te potom navodi zvuke, mirise i boje kao nositelje simbolističkog ugođaja. Matoš, za razliku od Baudelairea, simbole ne imenuje doslovno, nego rabi motiv cvijeta đurđice kao vjesnika dolaska proljeća, odnosno kao simbol sklada u materijalnom, tjelesnom, ali i duhovnom svijetu.

Drugi razradbeni odlomak

Takav je opis cvijeta posve u skladu s Matoševim temperamentom i načinom razmišljanja. Za Matoša je đurđic simbol ideje, zemaljski, stvarni oblik više ljepote, inkarnacija Ljubavi. Slika cvijeta je bijela, čista, jednostavna i kao takva predstavlja duhovnu bjelinu. Dakle, vanjska je slika đurđica obogaćena unutarnjim slikama i detaljima i ne može se odvajati od cjeline, a upravo takvi detalji pokreću stvaranje osjećaja sklada unutrašnjeg i vanjskog izraza života.

Treći razradbeni odlomak

Upravo je sklad ključni motiv za Baudelairea. Sklad je vidljiv u slaganju zvukova, mirisa i boja, a širok je koliko je široka tama noći ili koliko je široka svjetlost dana, što može pojmiti samo ljudska duša. No sklad se ne odnosi samo na unutarnji čovjekov svijet, na duhovnost, nego i na vanjski, tjelesni sklad, što Baudelaire vrlo lijepo oslikava stihom „Mirisi su jedni ko put dječja svježi,“ te dojam pojačava sinestezijom.

Četvrti razradbeni odlomak

Naime, u Baudelaireovim Suglasjima sinestezija nekoliko puta dolazi do izražaja. Tako kaže da se odzvuci stapaju u taman sklad, a mirisi su „Ko polja zeleni, slatki ko oboe,“. Dakle, zvuci imaju boju, baš kao što je imaju i mirisi s time da mirisi imaju još i kvalitetu zvuka i okusa. Preko svih tih osjetila spojenih sinestezijom pjesnik doživljava prirodu.

Peti razradbeni odlomak

Tako postaje posve jasno da između Baudelaireova i Matoševa soneta postoje „suglasja i srodnosti“ u načinu čulnih doživljaja prirode uz uporabu sinestezije. Matoš je ne samo ideju suglasja preuzeo od Baudelairea, nego i način izražavanja suglasja uporabom sinestezije. Kod Matoša sinestezija dolazi do izražaja u opisu i shvaćanju pejzaža, što se vidi na primjeru kada Matoš kaže da đurđic „Zvoni bijele psalme snježnim zvončićima“. Tu zvuk psalma poprima bjelinu snijega, a sve biva prožeto bijelim blještavilom. Tako bjelina čulnosti postaje bjelina života.

Zaključni odlomak

Na kraju se može zaključiti da između Baudelairea i Matoša postoje sličnosti u čulnosti pjesničkog izričaja. Te su sličnosti izrečene na više načina, ali su najjasnije vidljive prema uporabi pjesničkih simbola te prema uporabi sinestezije kao jednog od posebnih postupaka oblikovanja pjesme. Premda nisu suvremenici, možemo zaključiti da među njima vlada pravi pjesnički sklad, barem što se tiče ovih analiziranih soneta. Kada bismo analizirali još neke njihove pjesme, posve sigurno taj bismo sklad mogli dodatno dokazati.

(Ovaj esej ima 524 riječi.)

Je li u ovome eseju odgovoreno na svih jedanaest smjernica?
Je li odgovoreno po redu ili se tražio neki drugi smisao odgovaranja?
Kako je zaključak povezan s uvodom?
Može li se, nakon što je pročitao esej, ocjenjivač još malo nad nečim zamisliti?

Analiza eseja *Usporedba Baudelaireove pjesme Suglasja i Matoševe pjesme Srodnost*

Kao što ste mogli vidjeti, ovaj zadatak za pisanje eseja ima ulomak i jedanaest smjernica. Na smjernice se nije odgovaralo po redu kako su napisane, nego je napravljen plan eseja i odgovarano je tako da su smjernice međusobno povezane. Odgovoreno je na svih jedanaest smjernica.

- Sada polako i vrlo pažljivo pročitajte ovu analizu i usporedite je s ovim usporedno-raščlambenim esejom!

Uvodni odlomak

1. Prva rečenica prvoga odlomka govori da oni nisu bili suvremenici i dokazuje to navođenjem godina te određuje temu, a to je sličnost Matoša i Baudelairea (koristi se riječ *sličnost*).
2. Druga rečenica nadograđuje prvu i kaže da obojica pripadaju fazi esteticizma, ali u različitim književnostima te da je Baudelaire utjecao na Matoša.
3. Treća rečenica naglašava sličnost (koristi se riječ *zajednička*).
4. Četvrta rečenica daje zaključak (koristi se riječ *dakle*) i razvija ključnu riječ (koristi se riječ *soneta*) koja će biti poveznica sa sljedećim odlomkom.

Prvi razradbeni odlomak

1. Prva rečenica radi uvod, određuje o čemu će se govoriti u odlomku (o simbolizmu) i koristi ključnu riječ (koristi se riječ *soneta*) da bi se povezala s prethodnim odlomkom.
2. Druga je rečenica nadograđuje.
3. Treća rečenica daje primjer (citat iz Baudelaireove pjesme) i dokazuje prvu i drugu rečenicu.
4. Četvrta rečenica govori da Matoš koristi simbole različito od Baudelairea (koristi se izraz *za razliku*).
5. Peta rečenica objašnjava kako to Matoš radi. Radi poveznicu sa sljedećim odlomkom (koristi se riječ *cvijet*).

Drugi razradbeni odlomak

1. U prvoj se rečenici odmah određuje o čemu će odlomak govoriti (o Matošu). Radi se poveznica s prethodnim odlomkom (koristi se riječ *cvijeta*).
2. Druga rečenica objašnjava prvu.
3. Treća rečenica objašnjava i proširuje drugu.
4. Četvrta rečenica daje zaključak (koristi se riječ *dakle*), objašnjava prethodnu rečenicu i stvara poveznicu sa sljedećim odlomkom (koristi se riječ *sklada*).

Treći razradbeni odlomak

1. U uvodnoj se rečenici početak odlomka uporabom ključne riječi (koristi se riječ *sklad*) povezuje s prethodnim.
2. Druga rečenica objašnjava kako se izražava sklad.
3. Treća rečenica daje zaključak, dokazuje prethodno i razvija ključnu riječ za povezivanje sa sljedećim odlomkom (koristi se riječ *sinestezijom*).

Četvrti razradbeni odlomak

1. Prva rečenica povezuje odlomak s prethodnom (koristi se riječ *sinestezija*) i određuje o čemu će u odlomku biti riječ (o pojavljivanju sinestezije).
2. Druga rečenica navodi primjer (citat).
3. Treća je rečenica objašnjava.
4. Četvrta rečenica zaključuje i radi poveznicu sa sljedećim odlomkom (koristi se riječ *sinestezijom* i riječ *prirodu*).

Peti razradbeni odlomak

1. Prva rečenica odmah objašnjava o čemu se radi – objašnjava se sličnost Matoša i Baudelairea (koristi se riječ *tako*). Koristi ključnu riječ iz zadnje rečenice četvrtog odlomka (koristi se riječ *prirode* i riječ *sinestezije*) da bi se odlomci povezali.
2. Druga rečenica objašnjava prvu.
3. Treća rečenica daje još dokaza (citat).
4. Četvrta rečenica dokazuje treću.
5. Peta rečenica daje zaključak i afirmira novu poveznicu (koristi se riječ *čulnosti*).

Zaključni odlomak

1. Prva rečenica odmah kaže da se radi o zaključku (koristi se izraz *na kraju*) i preko ključne riječi (koristi se riječ *čulnosti*) povezuje se s prethodnim odlomkom. Koristi se i ključna riječ za povezivanje s početkom eseja (koristi se riječ *sličnosti*).
2. Druga rečenica nadopunjuje prvu.
3. Treća rečenica objašnjava drugu rečenicu i daje zaključak.
4. Četvrta rečenica definitivno zaključuje (koristi se izraz *i tako*) te kaže da bismo možda mogli analizirati još koju pjesmu pa ocjenjivač o tome može još malo razmisliti – koje bi to pjesme mogle biti?

Usporedno-raščlambena analiza ulomaka romana

Pred sobom imate jedan usporedno-raščlambeni tip eseja. Prije samoga eseja navedeni su tekstovi koji se uspoređuju i raščlanjuju.

- Pozorno i polako pročitajte ove ulomke iz romana.

Lav Nikolajevič Tolstoj: Ana Karenjina (ulomak iz romana)

(Uvod u ulomak: nakon što se posvađala s Vronskim, Ana se uputila Oblonskima kako bi od Doli potražila savjet. Kako je u kući Oblonskih zatekla Kiti, predomislila se i odlučila vratiti se kući.)

Ana je sjela u kočijicu još neraspoloženija nego što je bila kad je odlazila od kuće. Osim prijašnjih muka osjetila je sada jasno pri susretu s Kiti, da je povrijeđena i odbačena.
Kamo zapovijedate? Kući? – upita Petar.
Da, kući – rekla je i ne misleći sada na to kamo ide.
„Kako su me samo one gledale kao nešto strašno, gledale me u nedoumici i radoznalo. Šta on to može s onakvim žarom drugome pripovijedati? – mislila je ona gledajući dvojicu pješaka. – Zar čovjek može drugome kazivati ono što osjeća? Ja sam htjela pripovijedati Doli, i dobro je što nisam. Kako bi se samo ona radovala mojoj nesreći! Ona bi to prikrila; ali ponajviše bi se radovala što sam ja kažnjena za ona zadovoljstva na kojima mi je zavidjela. A Kiti, ta bi se još više radovala. Kako ja nju vidim skroz na skroz! Ona znade da sam ja više nego što je trebalo bila ljubazna prema njenom mužu. I ona je ljubomorna na mene te me mrzi. I još prezire. U njenim očima ja sam nemoralna žena. Kad bih ja bila nemoralna žena, mogla bih učiniti da joj se muž zaljubi u mene… kad bih htjela. A i htjela sam. Evo ovaj zadovoljan samim sobom – pomisli ona o jednome debelom, rumenom gospodinu koji joj se vozio u susret, i koji je, smatrajući je za znanicu, pridigao svoj sjajni šešir ponad ćelave glave i koji se zatim uvjerio da se bio prevario. – Mislio je da me poznaje. A on me poznaje isto tako malo kao što me bilo tko drugi na svijetu poznaje. Ni sama se ja ne poznajem. Poznajem svoje epitete, kako vele Francuzi. Eno, oni bi onoga prljavog sladoleda. To oni pouzdano znadu – mislila je gledajući dvojicu dječaka koji su bili zaustavili sladoledara što je skidao s glave kačicu i brisao krajem ručnika znojno lice. – Svi bi mi onoga što je slatko, ukusno. Nema bombona, daj i prljavoga sladoleda. I Kiti isto: kad nije Vronski, dobar je i Levin. I ona mi zaviđa. I mrzi me. I svi mi jedni druge mrzimo. Ja Kiti, Kiti mene. Eto ti istine.

Preveo Krunoslav Pranjić

Gustave Flaubert: Gospođa Bovary

(Uvod u ulomak: Za zimskih večeri u veljači Ema biva ogorčena dosadom koja ju je okruživala, uvijek istim Charlesovim prijateljima i uvijek istim pričama. Stoga je svu svoju pozornost i pažnju usmjerila prema Léonu, ali ju je to duboko uznemiravalo.)

Tjelesne požude, čežnja za bogatstvom i neutažene strasti, sve se to sada stopilo u jednu zajedničku patnju; i mjesto da od nje odvrati svoje misli, ona je još više mislila o njoj potičući u sebi bol i tražeći posvuda prilike za nj. Uzrujavala se, ako je koje jelo bilo loše posluženo, ili ako su vrata bila odškrinuta, uzdisala je zbog baršuna, koji nije imala, zbog sreće, koja joj je nedostajala, zbog svojih neostvarivih želja i zbog svoje pretijesne kuće.

Najviše ju je ogorčavalo to, što Charles nije ni naslućivao njezine muke. Njegovo čvrsto uvjerenje, da ju je učinio sretnom, činilo joj se glupa uvreda, a njegovo je spokojstvo u tom pogledu držala za nezahvalnost. Pa za koga je ona ostala poštena žena? Nije li baš on bio zapreka svakoj njezinoj sreći, uzrok svakoj njenoj nevolji i kao šiljata kuka na onom zamršenom remenu, koji ju je sapinjao sa svih strana.

Zato ona svali samo na njega svu mržnju, koja je proizlazila iz njezinih jada, a svaki napor, da je uguši, samo ju je povećavao, jer se taj uzaludan trud pridruživao drugim razlozima njezina očajanja i još je više pomogao, da se ona udalji od njega. Razjarivala ju je njezina vlastita blagost. Skromne prilike u kući tjerale su je na maštanja o raskoši, a bračna ljubav je u njoj budila preljubne želje. Bila bi voljela, da je Charles tuče, da bi ga mogla opravdanije mrziti i zbog toga mu se osvećivati.

Katkad se i sama čudila strašnim mislima, koje su joj dolazile na pamet; ali trebalo je da se i dalje smiješi i da neprestano sluša, kako je sretna, praveći se, da je to zaista tako, i puštajući, da i drugi to vjeruju.

Međutim se njoj gadilo to licemjerstvo. Spopadala ju je napast da pobjegne s Léonom nekamo, veoma daleko, i da pokuša živjeti novim životom, ali bi se u njenoj duši svaki put otvorio neki ponor pun tame.

Preveo Josip Matijaš

• Sada pročitajte smjernice.

- Ana Karenjina i Ema Bovary svaka na svoj način doživljavaju bliske ljude oko sebe. Usporedite odnos Ane i Eme prema ljudima koji su im bliski.
- Promotrite poziciju pripovjedača i usporedite je u oba teksta.
- Opišite i usporedite raspoloženje Eme i Ane. Protumačite sličnosti i razlike u njihovim raspoloženjima.
- Promotrite i usporedite završetke obaju ulomaka: doživljavaju li Ema i Ana svijet optimistično ili pesimistično?
- Postoje li prema vašem mišljenju razlike u opisu psiholoških raspoloženja.
- Odnose li se oba ulomka prema unutarnjem monologu na isti način.
- Prepoznajete li elemente struje svijesti u nekom od navedenih ulomaka?
- Jesu li Ema i Ana prikazane iz iste perspektive?

• Pročitajte sada pažljivo ovaj esej napisan na temelju predloška i smjernica te uočite njegovu strukturu.

Usporedba romana Ana Karenjina i Gospođa Bovary prema predloženim ulomcima

Kako biste uvidjeli strukturu eseja, na lijevoj se stranici nalazi napisani esej te oznake za pojedini odlomak, a na desnoj se stranici nalazi detaljna analiza. Oznake odlomaka s lijeve strane eseja ne pripadaju eseju, nego služe tome da biste mogli lakše uspoređivati, analizirati i učiti kako treba pisati esej. Takve oznake nipošto nemojte stavljati u esej koji ćete sami pisati, nego je dovoljno da prvu rečenicu svakog odlomka uvučete za otprilike 1 centimetar!

Uvodni odlomak

Roman Ana Karenjina ruskog pisca Lava Nikolajeviča Tolstoja i Gospođa Bovary francuskog autora Gustavea Flauberta po mnogo čemu su slični. Osim što oba pripadaju razdoblju realizma, slični su prema pripovjedačkim tehnikama i karakterizaciji glavnih likova. Velika je sličnost postignuta i u tragičnom završetku načinom na koji su Ana i Ema uspostavile svoje ljubavne i bračne odnose. Usporednom analizom romana uputit ću na njihovu spomenutu sličnost, ali i na razlike koje su vidljive s obzirom na pripovjedačke tehnike u navedenim ulomcima.

Prvi razradbeni odlomak

Flaubertov je roman napisan u trećem licu, ali Flaubert zapravo govori u Emino ime. Tako je stvoren osjećaj da se radi o unutrašnjem monologu, jedino što nedostaju izrazi poput „Ema bi pomislila“ koji na njega izravno ukazuju. Primjer takvog unutrašnjeg monologa je pitanje koje Flaubert postavlja u Emino ime: „Pa za koga je ona ostala poštena žena?“. Ovdje se poistovjećuju Emine misli i ono što je izrečeno u romanu. Dakle, Flaubert razvija unutrašnji monolog na poseban način, što je slično, ali i različito nego u Tolstojevom romanu.

Drugi razradbeni odlomak

Naime, Tolstoj izravno iznosi Anine misli, ali s pozicije sveznajućeg pripovjedača koji predstavlja samog Tolstoja. Vrlo detaljno opisuje Anine misli i osjećaje te koristi tehniku unutrašnjeg monologa za što je dovoljno navesti primjer: „Mislio je da me poznaje. A on me poznaje isto tako malo kao što me bilo tko drugi na svijetu poznaje. Ni sama se ja ne poznajem. Poznajem svoje epitete, kako vele Francuzi. Eno, oni bi onoga prljavog sladoleda…“ U ovome citatu, osim što je vidljivo Anino razmišljanje predstavljeno kao unutrašnji monolog, ali u zadnjoj je rečenici vidljiva još i tehnika struje svijesti.

Treći razradbeni odlomak

Ana svoje razmišljanje o tome pozna li ona sebe temelji na asocijaciji na nepoznatog gospodina. S razmišljanja o tome poznanstvu u trenutku misli prebacuje na sladoled i djecu okupljenu oko sladoledara: „…Eno, oni bi onoga prljavog sladoleda. To oni pouzdano znadu – mislila je gledajući dvojicu dječaka koji su bili zaustavili sladoledara što je skidao s glave kačicu i brisao krajem ručnika znojno lice.“ Na taj način Tolstoj koristi unutrašnji monolog i struju svijesti kao pripovjedne tehnike čega u ulomku iz Gospođe Bovary nema. Ovakve pripovjedačke tehnike služe kako bi razvile karakterizaciju likova.

Četvrti razradbeni odlomak

Tolstoj i Flaubert temelje likove Ane i Eme na psihološkoj karakterizaciji. Flaubert je napisao prvi roman svjetske književnosti koji se temelji na tome postupku, no i Tolstoj, unatoč tome što nije prvi, psihološku karakterizaciju široko koristi. Psihološka karakterizacija je takav književni postupak kojim se prikazuje unutarnji život lika što oba pisca puno koriste. Obojica opisuju njihove osjećaje izgubljenosti, ljutnju i nezadovoljstvo vlastitim životom, a napose njihove misli u smislu odnosa prema drugim ljudima.

Peti razradbeni odlomak

U navedenom je ulomku Ana ljuta na Kiti i u svojim se mislima s njom svađa, prebacuje joj i raspravlja. Ema isto tako u navedenom ulomku prebacuje Charlesu što je ne razumije. Smatra da je on kriv za njezinu nesreću, baš kao što i Ana razmišlja da je Kiti kriva za njezinu trenutnu nesreću. Zbog toga se na kraju oba ulomka razvija snažan osjećaj pesimizma i beznađa, a o sličnosti karaktera se može zaključiti upravo iz njihove srditosti i ljutnje prema onima koji su ima bliski.

Zaključni odlomak

Na kraju se može zaključiti da u romanima Ana Karenjina i Gospođa Bovary postoje mnoge sličnosti. Pisci slično koriste pripovjedačke tehnike, napose unutrašnji monolog. Obojica opise likova temelje na psihološkoj karakterizaciji i govore o tome kako njihovi glavni junaci doživljavaju svijet kao osjećaj nepravde, licemjerja i nemoći. Na kraju, oba pisca pretvaraju težinu i ružne aspekte života u lijepe aspekte književnosti. Njima se mogu još pridružiti pisci poput Dostojevskog i Sthendala kako bi se taj osjećaj ljepote još mogao upotpuniti.

(Ovaj esej ima 598 riječi.)

Imaju li svi odlomci jednak broj rečenica?
Zašto treći odlomak ima samo tri rečenice?
Koje su misli izrečene na kraju eseja i kako se te misli uklapaju u temu?

Analiza eseja *Usporedba romana Ana Karenjina i Gospođa Bovary prema predloženim ulomcima*

Zadatak za pisanje eseja sastoji se od dva ulomka iz romana i osam smjernica. Odgovoreno je na svih osam smjernica. Na smjernice se nije odgovaralo po redu kako su napisane, nego je napravljen plan eseja i odgovarano je tako da su smjernice međusobno povezane.

- Sada polako i vrlo pažljivo pročitajte analizu i usporedite je s usporedno-raščlambenim esejom!

Uvodni odlomak

1. Prva rečenica uvodnog odlomka odmah izriče temu (sličnost).
2. Druga rečenica proširuje prvu smještanjem pisaca i njihovih djela u književnopovijesni kontekst te je nadopunjava.
3. Treća rečenica nadopunjava drugu.
4. Četvrta rečenica daje zaključak i radi poveznicu sa sljedećim odlomkom (koristi se riječ *romana*).

Prvi razradbeni odlomak

1. Prva rečenica otvara temu odlomka i povezuje se s prethodnim uporabom ključne riječi (koristi se riječ *roman*).
2. Druga rečenica nadopunjava i objašnjava prvu.
3. Treća rečenica navodi primjer i dokazuje drugu.
4. Četvrta rečenica komentira citat.
5. Peta rečenica zaključuje i radi poveznicu prema sljedećem odlomku (koristi se riječ *Tolstojevom*).

Drugi razradbeni odlomak

1. Prva rečenica otvara temu odlomka i radi poveznicu s prethodnim odlomkom (koristi se riječ *Tolstoj*).
2. Druga rečenica objašnjava prvu i donosi primjer (citat).
3. Treća rečenica komentira citat i daje zaključak. Radi se poveznica za povezivanje sa sljedećim odlomkom (koristi se izraz *Anino razmišljanje*).

Treći razradbeni odlomak

1. Prva rečenica otvara temu i uz pomoć ključne riječi povezuje se s prethodnim odlomkom (koristi se izraz *Ana svoje razmišljanje*).
2. Druga je rečenica nadopunjava i donosi primjer (citat).
3. Treća rečenica komentira citat.
4. Četvrta rečenica daje zaključak i radi poveznicu prema sljedećem odlomku (koristi se riječ *karakterizacija*).

Četvrti razradbeni odlomak

1. Prva rečenica određuje temu odlomka i radi poveznicu s prethodnim odlomkom (koristi se riječ *karakterizaciji*).
2. Druga rečenica nadopunjava prvu.
3. Treća rečenica objašnjava prvu i drugu.
4. Četvrta rečenica daje zaključak i razvija ključnu riječ kao poveznicu (koristi se riječ *misli*).

Peti razradbeni odlomak

1. Prva rečenica otvara temu odlomka i razvija poveznicu s prethodnim odlomkom (koristi se riječ *misli*).
2. Druga rečenica nadopunjava prvu i radi usporedbu.
3. Treća rečenica obrazlaže prvu i drugu.
4. Četvrta rečenica zaključuje i razvija poveznicu sa sljedećim odlomkom (koristi se riječ *sličnosti*).

Zaključni odlomak

1. Prva rečenica odmah govori da se radi o zaključnom odlomku i povezuje se s prethodnim i s uvodnim odlomkom (koristi se riječ *sličnosti*).
2. Druga rečenica objašnjava prvu.
3. Treća rečenica nadopunjava drugu.
4. Četvrta rečenica zaključuje temu eseja.
5. Peta rečenica sugerira ocjenjivaču vaše poznavanje drugih važnih pisaca europskog realizma.

Primjer loše napisanog eseja

Do sada su se navodili primjeri dobro napisanih eseja, a ovdje se navodi primjer jednog loše napisanog eseja. Da bi se pokazalo što je u njemu loše, vrednovat će se prema kriterijima po kojima se vrednuju eseji na državnoj maturi.

Ulomak

(Ulomci su preuzeti iz romana *Zlatarovo zlato* Augusta Šenoe)

/.../
Čudan svat taj Grga Čokolin! Suhonjast trčuljak. Glava mu debela, obla kao glava od kupusa, obrve guste, nad nosom svedene, oči male, crne, bodljive kad ih nije vinska magla zastirala; nos tup, širok, uzvinut, a crven da se bojiš primaći mu puščana praha, lice olizano, nebradato, reći bi, živ cimer Grgine meštrije. Takvo bijaše vanjsko lice varoškoga brijačića.

/.../
Ispio Grga čašicu, sjeo na klupu među bake, ljudski se nakašljao, pa, crtajući drenovačom u blatu latinska pismena, nastavi ovako:

/.../
– Je l' moguće? – zapenta kramarica.
– Zar cifrasta Dora? – zapita zvjedljivo Freyovka.
– Da, Dora, Dora, Krupićeva Dora. Mene i moju bokčariju odbila. Premlada je, reče. Dakako, gospodstva joj se hoće. Ogrebla bi finu kožicu kao majstorica. Sad?
– Sad je dobro, sad se dobavlja gospoštine, sad se bojim da će skoro i prestara biti. Ja bogac, kako sam pošten i svaki božji stvor poštenim cijenim, rekoh kad mi je ono pred nosom vrata zatvorila bila: Šta ćeš, Grgice, nije ti suđena, valjda se valja iza brda kakav majstorski sin. K tomu je i boležljiva bila od onoga smrtnoga straha na Kaptolu, pa nije kad misliti na svatove. Tako mišljah ja dobričina. Ali da! Samo treba vidjeti, a ja sam vidio na svoje oči, bog mi je svjedok.
– Što to? – uzjari se Barbara.
– Stid me je reći tu sramotu pred poštenom ženskom glavom – udari brica ljutito drenovačom u zemlju. – Al nek se zna. Neki dan, baš u nedjelju, ja na Kamena vrata u varoš. Vidim pred Krupićevim stoborom konja zelenka. Bijesa! pomislih, otkad gospodski konji „purgarsku" travu jedu. Da vidim.

/.../
Ja u kuću, pa hvaljen bog! Alaj susjede, tu je bilo šta vidjeti. Čista Dora na stolcu, oko pasa je uhvatio – mladi Gregorijanec, pa čuči, pa guči kao u proljeće mačak, a Magda, svetica Magda sjedi i sve to gleda. A? šta velite? Fuj! Sramote! Sad ste čule! Al ja ću im biti debeli kum. Zbogom!

/.../

Smjernice

- Navedite temeljne fabularne linije u Šenoinu romanu *Zlatarovo zlato*.
- Objasnite povezanost tih fabularnih linija.
- Kojoj fabularnoj liniji pripadaju navedeni ulomci romana?
- Prema čemu možete zaključiti da je Grga Čokolin glavni intrigant romana?
- Koje osobine Grge Čokolina Šenoa posebno ističe u navedenome ulomku?
- U kakvoj su vezi opis i karakter Grge Čokolina?
- Na koji je način karikiran lik Grge?
- Šenoa koristi neuobičajene riječi u Grginu opisu. Objasnite izbor tih riječi.
- Što možemo saznati o Grgi iz drugoga ulomka?
- Obrazložite njegove postupke kako su navedeni u ulomcima.
- Zašto Dora nije htjela poći za Grgu?
- Obrazloži Grginu ulogu u završnim događajima romana.
- Je li Grga prošao onako kako je zaslužio?
- Tvrdnje potkrijepite citatima i parafrazama iz navedenih ulomaka.

Esej:

Lik intriganta u Šenoinu romanu Zlatarovo zlato

Roman Zlatarovo zlato je spektakularno Šenoino djelo. Šenoa je jedan od najpoznatijih Hrvatskih pisaca, a osim romana Zlatarovo zlato napisao je još i roman Seljačka buna, Čuvaj se Senjske ruke i Prijan Lovro. O tome je romanu napisano mnogo imterpretacija i većina njih zauzima isti stav prema tome romanu da je to vrlo zanimljiv roman koji puno govori o povijesti i običajima Zagreba i ljubavi između dvoje mladih i zaljubljenih. To su dvije fabule u romanu. Radnja se događa u Zagrebu u 16 stoljeću, a započinje kada je Pavao Gregorijanac u gužvi koja se stvorila u Zagrebu spasio Doru Krupićevu i odveo je zlataru. Tada se zaljubio u nju i iz te zaljubljenosti započinju svi problemi koji se javljaju u romanu. U cijelom se romanu objašnjava njihova ljubav i sudbina koja je na žalost rastavila Doru i Pavla koji je iz plemičke obitelji pa se opisuje povijest njegove obitelji, a iz te fabule saznajemo puno i o povijesti grada Zagreba, o dvorcu Medvegdradu i njegovom vlasniku Stjepku Gregorijancu, koji je i njegov otac.

Grga Čokolin je jedan zao čovjek i tašt, a uvrijedila ga je Dora Krupićeva kada se nije htijela oženiti za njega. Radio je kao brijać u Zagrebu. On je nju prvo volio, a onda ju je zamrzio i htjeo joj se osvetiti zbog sramote koju mu je nanjela. Iz uvodnog ulomka se vidi da je Grga Čokolin čudan svat i suhonjast trčuljak. Imao je debelu glavu kao glava od kupusa, imao je guste obrve i male, crne oči. Grga Čokolin je bio pijanac koji je imao bodljive oči osim kad nije bio pijan. To zaključujem po tome što se u ulomku kaže, citiram, „kada ih nije vinska magla zastirala“. Zbog toga je imao i crven nos koji je bio tup i širok i savinut malo prema gore. Nije imao bradu. Njegov izgled je bio kao i njegov karakter, odnosno nije ga imao ili je u najboljem slučaju bio slab karakter. Njegov vanjski opis odgovara njegovom unutarnjem opisu. Kakav je bio izvana, takav je bio i u duši. To što je imao crven nos i bio pijanac Šenoa iskorištava da bi se narugao Grgi Čokolinu.
Na taj način on njega karikira. Izbor rječi to potvrđuje zato jer puno pijanaca tako izgleda kada previše piju pa im se mnogi ljudi rugaju. Zato je i izbor rječi u Grginome opisu vrlo težak i želi ga prikazati kao pijanca. I u drugome ulomku se govori da je Grga Čokolin volio piti rakiju. Kada je sjeo među bake i kada je štapom crtao slova po blatu. Sa bakama je ogovarao Doru Krupićevu zbog toga što se nije htjiela oženiti za njega. Ona je njega osramotila i on joj se htjeo osvetiti pa je o njoj smišljao razne priče koje nisu bile istina. To se vidi iz citata „Da, Dora, Dora, Krupićeva Dora. Mene i moju bokčariju odbila. Premlada je, reče. Dakako, gospodstva joj se hoće. Ogrebla bi finu kožicu kao majstorica. Sad? - Sad je-dobro, sad se dobavlja gospoštine, sad se bojim da će skoro i prestara biti. Ja bogac, kako sam pošten i svaki božji stvor poštenim cijenim, rekoh kad mi je ono pred nosom vrata zatvorila bila:“. Sve je to izmišljao kako bi joj napakostio. Ona ga nije htjiela zbog toga što je bio star i ružan i zbog toga što je bio pijanac. Noj se više sviđao Pavle Gregorijanac koji je bio mlad i iz plemićke obitelji, a ona nije. U Pavla je bila zaljubljena druga žena, barunica Klara iz Samobora, te je ona pomagala Grgi Čokolinu da se osveti Dori. Zbog ljubomore je Grga Čokolin uspio otrovati vodu koju je popila Dora pa se otrovala i ubrzo umrla. Prevario ju je i rekao da mu je voda gorka i nagovorio je Doru da je proba. Kada je Dora probala vodu, umrla je. Dora nije bila iz plemičke obitelji, nego je bila iz građanske obitelji, odnosno živjela je u gradu. Tako je Grga Čokolin imao mogućnost da se u gradu zamaskira u vojnika i da traži Doru vode, a ona je poslije od te vode umrla. Radi svega toga što je učinio Dori Krupićevoj i radi toga što se nije najbolje razumijo u politiku, Grga Čokolin je isto tako pravedno kažnjen. Završava kao neki jadnik zbog svog zlodjela i zbog svoje ljubomore.

On isto tako umire kukavički kada je bježao od potjere zbog svojih zlodjela. Meni se roman jako svidio, a nadam se da se vama sviđa moj esej.

Vrednovanje eseja *Lik intriganta u Šenoinu romanu Zlatarovo zlato*

Sadržajno oblikovanje eseja:

- Esej nema dobro razrađenu trodijelnu kompoziciju.
- Tekst eseja nije dobro podijeljen na odlomke: prvi je odlomak predugačak, zaključni je prekratak, a razradbeni dio eseja nije uopće podijeljen na odlomke.
- Pisac i djelo nisu smješteni u književnopovijesni kontekst.

- Iz prvih se rečenica ništa ne može reći o temi eseja.
- Prve rečenice zapravo su ono što smo nazvali „lupetanje".
- Nije jasno naglašena tema drugog odlomka.
- Tvrdnja u prvoj rečenici nevješto i prenaglašeno ističe vrijednost Šenoina romana.
- U drugoj se rečenici navodi nekoliko Šenoinih djela premda u smjernicama nije rečeno da ih treba navesti.
- Neki se podaci krivo navode: *Prijan Lovro* je pripovijest, a ne roman.
- U cijelome eseju nije pokazano dovoljno književnoteorijsko znanje: npr. rabi se izraz koji kaže da se Šenoa narugao Grgi umjesto izraza koji upućuju na ironiju i satiru, što upućuje na nepoznavanje pojmova iz teorije književnosti.
- Puno je rečenica „potrošeno" na vanjski opis Grge Čokolina, a mogao se opisati u jednoj ili najviše dvije rečenice.
- Pavle Gregorijanac spominje se na početku i na kraju eseja umjesto da je sve važno uz njega objašnjeno prilikom njegova prvog spominjanja u uvodnom „odlomku".
- Naglasak je na prepričavanju radnje romana.
- Esej je predugačak: sadrži čak 724 riječi.
- Pisac eseja obraća se ocjenjivaču u zadnjoj rečenici, što je nedopustivo.

Smislena povezanost eseja:

- Na smjernice se nije odgovaralo prema logičnom redoslijedu i smislu, nego je esej napisan redom kojim su poredane u zadatku.
- Zadnja rečenica prvoga „odlomka" je preduga, posve nelogična i nejasna.
- Kraj je posve nejasan i nelogičan: zašto se Grga Čokolin nije razumio u politiku?
- Ne rabe se dosljedno ključne riječi iz smjernica koje potiču prenošenje smisla unutar eseja (nema ključnih riječi poput: fabularna linija, povezanost fabularnih linija, intrigant, osobina itd.).
- Većina rečenica nije smisleno povezana.
- Nije napravljena poveznica prema drugome odlomku, nego on odjednom počinje „pričom" o Grgi Čokolinu.
- Bez potrebe i bez razumijevanja prepisuju se izrazi *čudan svat, suhonjast trčuljak* i *bodljive oči*.
- Koristi se izraz *težak izbor riječi* za koji nije točno jasno što znači.
- Citat je prekinut na neobičnom mjestu, nakon dvotočke, pa se ne uočava puni smisao rečenice.

Prikladan stil:

- Prevladava razgovorni, a ne esejistički stil. Rečenice su siromašne, nevješto konstruirane, ne rabe se ni retorička, ni poetska sredstva izražavanja te se ne ostavlja dojam znanja. Tako se na primjer rabi pejorativ (pogrdni izraz) *pijanac*, a ne riječ *alkoholičar*, čime se banalizira tekst.
- Koristi se predugačak citat.

Odabir riječi:

- Na početku se posve neopravdano rabi riječ *spektakularno*.
- U eseju se krivo rabi riječ *oženiti* (Dora se nije htijela *oženiti* za njega, umjesto *udati*).

Pravopisna točnost:

- U tekstu ima puno pravopisnih pogrešaka: *imterpretacija* umjesto *interpretacija*, citat nije dobro pravopisno označen, ima nekoliko krivo stavljenih zareza (npr. ispred veznika *te*), nema točke na kraju odlomka, krivo su napisane riječi *Hrvatskih*, *Senjske*, redni broj 16 (bez točke), *plemičke*, *htijela*, *htjeo*, *brijać*, *nanjela*, *rječi*.

Gramatička točnost:

- U eseju ima više gramatičkih pogrešaka. Rabi se *sa bakama* – umjesto s bakama; umjesto veznika *zato što*, krivo se rabi veznik *zato jer*; pri kraju eseja rabi se *radi svega* i *radi toga* (namjera), umjesto *zbog svega* i *zbog toga* (uzrok).

8. VJEŽBE PISANJA ESEJA

U nastavku priručnika nalaze se cjelovite vježbe za pisanje eseja. Kako je cilj ovoga priručnika osposobiti vas za pisanje eseja, a napose eseja na državnoj maturi, naslovi su književnih djela preuzeti iz ispitnih kataloga za polaganje državne mature 2009./2010. školske godine. Na taj su način radnim priručnikom obuhvaćena djela koja se na maturi mogu pojaviti u dijelu za pisanje eseja. Neka su poslužila kao radni materijal na kojemu se objašnjava teorija pisanja eseja, neka su poslužila kao primjeri, a neka će poslužiti kao vježbe.

U dijelu koji se bavi vježbama zastupljeni su: Ivan Gundulić (*Suze sina razmetnoga*), Honore de Balzac (*Otac Goriot*), Fjodor Mihajlovič Dostojevski (*Zločin i kazna*), Miroslav Krleža (*Baraka Pet Be*) i Ante Kovačić (*U registraturi*).

No moram upozoriti da unatoč tome što su ovdje navedeni naslovi književnih djela koji su na popisu za državnu maturu, nikako ne možete biti sigurni da će upravo ovdje navedeni ulomci i smjernice biti u zadacima za pisanje eseja. Ispitivači iz navedenih djela mogu izabrati bilo koji dio teksta, odnosno bilo koji ulomak, a uz njega smjernice koje ne moraju ni izbliza sličiti ovdje navedenim smjernicama. Unatoč tome, uvježbate li dovoljno dobro način na koji se pišu eseji, ionako će vam biti svejedno koji su ulomci odabrani i koje su smjernice navedene.

Kako biste uspješno napisali esej, najvažnije je stečeno znanje o pisanju eseja uvježbati na više primjera. To ćete najbolje postići budete li napisali eseje koji su ovdje zadani za vježbu. Kada budete pisali eseje na državnoj maturi, morat ćete puno znati o povijesti književnosti i književnoj teoriji, no kako bismo vam ovdje olakšali, za potrebe svakoga od eseja navedeni su pomoćni tekstovi, odnosno neki relevantni književnopovijesni i književnoteorijski podaci. To, ponavljam, nikako nije dovoljno da bi se dobila izvrsna ocjena iz eseja na državnoj maturi, ali je i više nego dovoljno da na ovim konkretnim vježbama naučite kako se pišu eseji.

Ovdje su navedeni ulomci koji se najčešće koriste na nastavi hrvatske književnosti, a smjernice su sastavljene tako da daju odgovore na najčešća pitanja i probleme s kojima se pri analizi i interpretaciji tih književnih djela susrećemo. Zadaci za vježbu opremljeni su kraćim pomoćnim tekstovima. Takvih pomoćnih tekstova neće biti na državnoj maturi! Oni ovdje služe samo kao pomoć, i to samo za vježbe koje su ovdje navedene, premda će vam sigurno koristiti i na državnoj maturi. Stoga, navedene je podatke potrebno pročitati, naučiti i proširiti želite li biti posve uspješni u pisanju eseja.

Vježbe se sastoje od ispitnog i pomoćnog dijela. Pomoćni dio sadrži tekstove koji će vam sigurno pomoći prilikom pisanja svakog pojedinog eseja-vježbe:

Ispitni dio sadrži:

1. kratku uputu
2. ulomak književnog djela
3. smjernice
4. naputke za pisanje eseja koje treba nadopuniti tekstom ili slično, a podijeljeni su u dva dijela: dio koji služi za vježbanje pisanja natuknica i koncepta te dio koji služi za vježbanje pisanja eseja (list za čistopis).

Pomoćni dio sadrži:

1. Kraći povijesni dio koji donosi obilježja pisca i obilježja razdoblja.
2. Književnopovijesni dio koji donosi osnovna obilježja i funkciju određenoga književnog djela s obzirom na književno razdoblje u kojemu je nastalo.
3. Književnoteorijski dio koji razvija temeljna obilježja i posebnosti književnoga djela.

Vježba 1.

Napišite interpretativni esej na temelju ulomka iz romana *Otac Goriot* Honorea de Balzaca

Pred vama je ulomak iz romana *Otac Goriot* H. de Balzaca. Pozorno ga pročitajte, a zatim pročitajte i smjernice navedene za pisanje školskog eseja ispod tekstova. Redoslijed smjernica ne obavezuje vas u vašem oblikovanju eseja.

Svoj školski esej oblikujte kao zaokruženu cjelinu (uvod, razradba, zaključak). Prvo napišite koncept na listu predviđenom za to, a zatim oblikovani školski esej uredno prepišite na listove za čistopis.

Pazite da vaš esej bude pravopisno i gramatički točan.

Školski esej treba imati točno određeni broj riječi, što ovisi o tome pišete li esej na osnovnoj ili višoj razini.
Na osnovnoj razini esej mora imati od 350 do 500 riječi, a na višoj od 400 do 600 riječi.

Ulomak

(Ulomak je preuzet iz Balzacova romana *Otac Goriot*)

Prirodno namijenjeno za potrebe pansiona, prizemlje se sastoji od salona osvijetljena dvama prozorima s ulice i u koji se ulazi kroz staklena vrata. Ta je prva prostorija povezana s blagovaonicom, koju od kuhinje odvaja stubište kojemu su stepenice načinjene od drveta i od obojenih i uglačanih pločica. Ništa nije žalosnije vidjeti od toga salona namještenoga naslonjačima i stolicama presvučenima tkaninom od strune s naizmjeničnim zagasitim i svijetlim prugama. U sredini se nalazi okrugao stol s pločom od svetoanskog mramora, a resi ga poslužavnik od bijeloga porculana ukrašena napol izbrisanim zlatnim šarama kakav se danas posvuda susreće. Ta je prostorija, s prilično lošim podom, do visine prsa obložena oplatama. Ostatak je zidova presvučen lakiranim papirom na kojemu su prikazani glavni prizori iz Telemaha, a klasični su likovi obojeni. Ploha između rešetkastih prozora nudi stanarima pansiona sliku gozbe što ju je Kalipso priredila Uliksovu sinu. Već četrdeset godina ta slika pobuđuje šale mladih stanara, koji vjeruju da se mogu uzdići iznad svoga položaja rugajući se ručku na koji ih osuđuje njihova bijeda. Kameni kamin, u kojem uvijek čisto ognjište potvrđuje da se vatra u njemu loži samo u posebnim prilikama, ukrašeno s dvjema vazama punima umjetnoga cvijeća, staroga i zatočenoga, koje prave društvo uri njihalici od plavkastoga, vrlo neukusna mramora. Ta prva prostorija odiše mirisom za koji u jeziku nema imena, a koji bi valjalo nazvati mirisom pansiona. To je miris po zatvorenom prostoru, po plijesni, po užeženoj masnoći; u čovjeku izaziva studen, vlažan je njuhu, prodire u odjeću; on je kao zadah blagovaonice u kojoj se netom ručalo; zaudara po suđu, smočnici, ubožnici. Možda bi se mogao i opisati kad bi se pronašao postupak za određivanje količina osnovnih i odvratnih sastojaka što ih ovamo unose kataralne i suigeneris isparine svakoga pojedinog stanara, mlada ili stara. Pa ipak, unatoč svemu tomu potpunom užasu, ako taj salon usporedite sa susjednom blagovaonicom, naći ćete da je tako otmjen i mirisan kao što mora biti budoar. Ta je blagovaonica, potpuno obložena drvetom, nekoć bila obojena bojom koja je danas nerazaznatljiva i sada tvori podlogu u koju je prljavština utisnula svoje slojeve i tako iscrtala neke čudnovate likove. U nju su nabacani zamašteni ormari za suđe na kojima stoje mutne okrnjene boce, obruči za ubruse od nejednako svjetlucave kovine, gomile tanjura od debela porculana, s plavim rubovima, kakvi se izrađuju u Tournaiu. U jednom je kutu smještena kutija s pretincima označenima brojevima u kojoj se drže, zamrljani ili jelom ili vinom, ubrusi svih stanara pansiona. Tu se susreće onaj neuništivi namještaj koji je odasvuda prognan, ali se nalazi smješten ovdje kao što su podrtine civilizacije smještene u Bolnici neizlječivih. Tu možete vidjeti barometar s kapucinom koji se pojavljuje kada pada kiša, grozne gravure koje oduzimaju tek, sve u okvirima od lakirana crnog drveta prošarana zlatom, zidni sat od kornjačevine s bakrenim umetcima, zelenu peć, Argandove uljanice na kojima se prašina pomiješala s uljem, dugačak stol prekriven voštanim platnom dovoljno zamašćenim da šaljiv vanjski gost na njemu može ispisati svoje ime služeći se prstom kao pisaljkom, obogaljene stolice, jadne male hasure od rogozine koja stalno ispada, ali se nikada ne gubi, zatim bijedne grijalice s okrhnutim rupicama i pokidanim šarkama u kojima drvo samo pougljenjuje.

Da bi se objasnilo koliko je taj namještaj star, ispucan, truo, klimav, izjeden od crva, okljaštren, osakaćen, oronuo, dotrajao, valjalo bi ga podrobnije opisati, čime bi se ova pripovijest odviše oduljila, što nam nestrpljivi čitatelji ne bi oprostili. Crveni je pod pun udubina nastalih od čvrstoga ribanja i bojenja. Tu, napokon, kraljuje bijeda bez poezije, škrta, na sebe usredotočena, pohabana bijeda. Ako još i nije sasvim blatnjava, puna je mrlja; ako i nije poderana i u ritama, ubrzo će je zahvatiti trulež.

Ta je soba u svom punom sjaju u trenutku kada mačak gospođe Vauquer, oko sedam sati ujutro, prije svoje gospodarice ulazi ovamo, skače po ormarima za suđe, njuška mlijeko u zdjelama što su pokrivene tanjurima, te započinje sa svojim jutarnjim predenjem.

Doskora se pojavljuje udovica, nakinđurena u kapi od tila pod kojom visi loše pričvršćen pramen lažne kose, korača, vukući iskrivljene papuče. Njezino staračko, debeljuškasto lice iz kojega strši nos nalik na papigin kljun, njezine oble ručice, njezina osoba tusta kao crkveni štakor, njezine odveć bujne i opuštene grudi – sve je to u skladu s ovom sobom u kojoj nesreća polagano kaplje, u kojoj se šćućurila spekulacija, a gospođa Vauquer njezin topao smrdljivi zrak udiše bez gađenja. Njezino lice svježe kao prvi jesenski mraz, njezine oči okružene borama s izrazom koji ide od smiješka propisanog za plesačice do zajedljivog mrštenje lihvara, napokon, čitava njezina osoba objašnjava pansion kao što pansion podrazumijeva njezinu osobu.

Prevela Divna Marion

Smjernice:

- Smjestite pisca i djelo u književnopovijesno razdoblje.
- Roman *Otac Goriot* dio je velikog Balzacova ciklusa. Kako se zove taj ciklus?
- Jedno od obilježja realizma jest detaljan opis prostora. Ukažite citatom na jedan od takvih opisa i obrazložite ga.
- Na koji način opis prljavštine salona gospođe Vauquer djeluje na čitatelja?
- Balzac u svojim opisima likova stvara prave literarne portrete. Postoji li određeni red i određena metodičnost u opisu gospođe Vauquer?
- Tehnika Balzacova opisivanja gotovo uvijek sadrži tri elementa: vizualni, psihološki i sociološki.
- Na koji način Balzac ostvaruje doživljaj vanjskog opisa likova i prostora?
- Na koji je način opis salona povezan s psihološkim karakteristikama gospođe Vauquer?
- Na koji je način opis salona povezan sa socijalnim statusom gospođe Vauquer?
- Koji su glavni likovi u ovom romanu i što znate o njihovu socijalnom statusu?

Priprema za sastavljanje koncepta: pisanje natuknica

- Prvo pročitajte sve smjernice.
- U svakoj smjernici podvucite ključne riječi.
- Iz smjernica uz pomoć ključnih riječi napišite natuknice dajući kratak odgovor na smjernicu i/ili pitanje.

Nakon što ste napisali natuknice:

- odredite koju ćete natuknicu koristiti u uvodnom odlomku – najviše dvije (upišite njezin redni broj u kružić ispred natuknice)
- odredite koju ćete natuknicu koristiti u zaključnom odlomku – najviše dvije (obavezno u njoj spomenite i ključnu riječ iz uvodnog odlomka te nekoliko ključnih riječi iz razradbenih odlomaka)
- odredite koje ćete natuknice koristiti u razradbenim odlomcima (upišite u kružić redne brojeve natuknica tako da ih poredate po određenom smislu).

Pisanje koncepta

Prije nego što započnete od natuknica sastavljati koncept, porazmislite o poveznicama.

S natuknicama trebate učiniti sljedeće:

- odredite i **zaokružite** ključnu riječ u funkciji poveznice između uvodnog i zaključnog odlomka
- odredite i **podvucite** ključne riječi u funkciji poveznica između susjednih odlomaka (koliko imate odlomaka, toliko morate imati i poveznica).

U ovome dijelu proširit ćete svoje odgovore (natuknice) pretvarajući ih u rečenice. Pri tome trebate uporabiti korisne izraze navedene u uputama za pisanje eseja (poglavlje 6. ove knjige). Započnite pisati koncept tako što ćete proširiti natuknice te uporabiti poveznice. Ostavljajte uvijek jedan redak razmaka.

Prilikom pisanja natuknica i koncepta koristite se pomoćnim tekstovima, navedenim uz ovu vježbu, koji daju podatke o piscu, djelu, razdoblju te književnopovijesnim i književnoteorijskim obilježjima djela.

List za koncept

Koraci za provjeru postupka prije samog pisanja eseja:

Prekrižite kvadratić na kraju svakog retka ukoliko ste obavili zadane zadatke!

1. Jeste li pročitali sve smjernice? ☐
2. Jeste li u svakoj smjernici podvukli ključne riječi? ☐
3. Jeste li iz smjernica uz pomoć ključnih riječi napisali natuknice, odnosno odgovorili na smjernicu i/ili pitanje? ☐
4. Jeste li odredili koje će natuknice pripadati uvodnom odlomku, koje razradbenim odlomcima, a koje zaključnom odlomku? ☐
5. Jeste li ispred svake natuknice u kružić upisali redni broj kako biste odredili kojim ćete redom u eseju odgovarati na smjernice i pitanja? ☐
6. Jeste li odredili ključne riječi u funkciji poveznica između uvodnog i zaključnog odlomka? ☐
7. Jeste li koristili odgovarajuće ključne riječi kao poveznice među susjednim odlomcima? ☐
8. Jeste li se koristili pomoćnim tekstovima koji opisuju pisca, djelo, razdoblje te književnopovijesna i književnoteorijska obilježja djela? ☐
9. Jeste li koristili dovoljno korisnih izraza, i na odgovarajući način, kako biste u eseju ukazali da poznajete književnoteorijsku i književnopovijesnu problematiku? ☐
10. Jeste li jasno u grafičkom i sadržajnom smislu izrazili uvodni dio, razradbeni dio i zaključni dio? ☐
11. Jeste li prebrojili riječi? ☐

Pisanje eseja

Prepišite oblikovani tekst uredno i čitko na obrazac za pisanje eseja.

Ne zaboravite:

1. jasno **odrediti trodijelnu strukturu** eseja (uvodni dio, razradbeni dio i zaključni dio)
2. svaki **odlomak uvući** za jedan do dva centimetra
3. posebnu pozornost posvetiti točnosti **pravopisa i gramatike**.

List za čistopis

U ovaj
se prazni
prostor
ne smije
ništa
upisati!

U ovaj
se prazni
prostor
ne smije
ništa
upisati!

U ovaj
se prazni
prostor
ne smije
ništa
upisati!

U ovaj
se prazni
prostor
ne smije
ništa
upisati!

U ovaj se prazni prostor **ne smije** ništa upisati!

Na kraju još jednom pročitajte esej i provjerite jeste li napisali posve pravopisno i gramatički točan esej!

Pomoćni tekstovi uz interpretativni esej na temelju ulomka iz romana *Otac Goriot* Honoréa de Balzaca

Obilježja pisca

Honoré de Balzac (1799.-1850.) predstavnik je francuskog realizma. Svjetsku je slavu stekao kao romanopisac i pripovjedač ta kao vrstan dramatičar. U Parizu pokušava napraviti brzu književnu karijeru, ali razočaran prvim neuspjesima te u želji da što prije postigne društveni uspon, upušta se u neuspjele poslove i zapada u dugove koje cijeloga života otplaćuje.

Zbog silne želje da uspije postao je slavan za života te bio prozvan Danteom svoga doba.
Bio je izuzetno plodan pisac koji je u dvadesetak godina stvorio golemi opus: devedesetak romana, četrdeset i pet drama, a napisao je i cijeli niz pripovijesti i novela. Godine 1842. objedinjuje vlastita djela u jedinstveni ciklus pod nazivom *Ljudska komedija* koji sadrži galeriju od oko 2000 likova. Ciklus želi dati zaokruženu sliku suvremenoga francuskog društva te iznijeti svoje poglede na svijet. Ciklus se sastoji od *Studija iz društvenog života*, *Analitičkih studija*, *Filozofskih studija. Studije iz društvenog života* čine *Prizori iz pariškog, seoskog, vojnog i političkog života*.

Značajnija djela ciklusa su primjerice romani *Eugenie Grandet, Otac Goriot, Rođak Pons, Propale iluzije*.

Obilježja razdoblja

Realizam je književno razdoblje koje traje otprilike od 1830. do 1870. godine, a naziv je nastao od latinske riječi *realis*, što znači stvaran. U tom se razdoblju događa brzi napredak tehnike i prirodnih znanosti te se javljaju problemi industrijalizacije u okviru liberalnog kapitalizma koji snažno djeluju na književnost i umjetnost. Zbog toga realizam razvija zanimanje za društveni, politički i kulturni život, a pozitivizam postaje vodeća filozofska doktrina stoga što stvari nastoji prikazati onakvima kakve zaista jesu.

Što se tiče književnosti, događa se promjena u odabiru književnih tema: smanjuje se zanimanje za povijesnu građu, za prošlost i nepoznate narode, a u prvi plan izbijaju sociološki i psihološki aspekti. Zbog toga se uvode junaci iz svakodnevnoga života i iz svih društvenih slojeva. Oni se kreću u običnim životnim prostorima (ulice, gostionice, sobice, kazališta…), a opisi interijera i eksterijera otkrivaju socijalnu pozadinu koja određuje postupke, ponašanje, psihologiju likova i njihov svjetonazor. Jedno od obilježja realizma jest i junak koji nastoji proniknuti u društvene odnose i doživjeti društveni uspon.

Roman postaje glavna književna vrsta zbog toga što pripovjedni tekst lakše opisuje realnu stvarnost. Zbog toga je realistički pripovjedač uglavnom u 3. licu, nenazočan u radnji i objektivan. Fabula slijedi kronološki slijed zbivanja i rijetko se kad razvijaju digresije i retardacije u pripovjednom postupku. Razvijaju se unutrašnji monolog i struja svijesti kao pripovjedne tehnike. Događaji su povezani uzročno-posljedičnim odnosima i logično proizlaze jedni iz drugih.

Najznačajniji predstavnici realizma su: Honoré de Balzac, Gustave Flaubert, Marie-Henri Beyle Stendhal, Henry Fielding, Charles Dickens, Thomas Hardy, William Makepeace Thackeray, Lewis Caroll, Herman Melville, Mark Twain, Lav Nikolajevič Tolstoj, Fjodor Mihajlovič Dostojevski, Nikolaj Vasiljevič Gogolj, Ivan Sergejevič Turgenjev.

Obilježja djela – književnopovijesni dio

Roman *Otac Goriot* Honorea de Balzaca pripada realizmu. Balzac ga je navodno napisao samo u četrdeset dana, dočim je objavljivanje romana započelo u nastavcima u časopisu *Revue de Paris* od 1834. do 1835. godine. Roman sadrži i mnoge elemente romantizma što se posebno dobro vidi u npr. vrlo zapletenim i nevjerojatnim intrigama. Ovaj romanu daje sliku pariškoga društva s početka 19. st. Radnja se događa u Parizu, a pozornost plijeni pansion gospođe Vauquer kao jedno osobito mjesto na kojem se susreću svi za roman važni likovi među kojima se ističu Rastignac, Vautrin i otac Goriot.

Vrijeme radnje teče od 1819. (početak studenog) do 1820. godine, a mjesto radnje jest Pariz. Glavni je lik Eugène Rastignac, potomak osiromašene plemićke provincijske obitelji, koji dolazi u Pariz kako bi studirao pravo i doživio društveni uspon. Rastignac je predstavljen kao spona između malograđanske sredine (pansion) i aristokratskog društva (pariški saloni). Njemu nasuprot pojavljuje se Vautrin. On je odbjegli robijaš pod lažnim imenom, a bavi se mutnim poslovima. Upravo on

savjetuje Rastignacu nemilosrdnost u međuljudskim odnosima i izigravanje zakona. Otac Goriot osiromašeni je tvorničar tjesteninom, sve daje voljenim kćerima koje ga nemilosrdno materijalno iskorištavaju.

Obilježja djela – književnoteorijski dio

Otac Goriot roman je iz ciklusa *Ljudska komedija*, a ulazi u *Prizore iz pariškog života*. Može se definirati kao društveni roman. U romanu se razvijaju tri fabule: Goriot i njegove kćeri, Vautrin i njegovi poslovi te Rastignac i njegova želja za uspjehom. Sve su tri fabule povezane istom problematikom, a to je društveni uspon pojedinca. Uz njih se otvara još problematika bolesne očinske ljubavi, problematika novca i materijalnog bogatstva kao smisla života te problematika ljubavi, mržnje, zločina, moralne izopačenosti itd.

Roman se temelji na pripovijedanju, a pripovjedač pripada tzv. objektivnom tipu: pripovijeda u 3. licu jednine. U Balzaca se pojavljuje i unutrašnji monolog kao jedna od pripovjedačkih tehnika. Uz pripovijedanje u romanu su osobito važni detaljni opisi. Osobito se dobro opisuje prostor i likovi. Kod Balzaca se gotovo svaki opis sastoji od tri sastavnice: vizualne, sociološke i psihološke. One se međusobno prožimaju te jedna odražava drugu. Prilikom opisa prostora postoji određeni red, kao i kod opisa ljudi.

Opisivanje počinje opisom eksterijera, a potom se prelazi na opis interijera. Interijer se opisuje tako da se prvo određuje njegova veličina – odnosno mjere – zidovi, stubišta itd. Potom se opisuje strop pa pod. Nabrajanje se javlja kao vrlo važan postupak prilikom opisivanja. Tek se nakon toga prelazi na opis dominantnih predmeta u interijeru. Opis lika polazi od opisa glave, a potom se redom opisuju drugi dijelovi tijela.

Povezanost je opisa prostora i likova funkcionalna na način da slika ujedno označava osobu određenih moralnih načela. To znači da se opis podudara s realnim socijalnim statusom lika, ali ne prema načelu: bijedna slika – siromašan i loš čovjek ili krasna slika – bogat i moralan čovjek. Balzac u tome smislu prilikom opisa stvara određene tipove likova koji mogu biti opisivani u različitim kontekstima te se tek uočavanjem i analizom tih konteksta uočava psihološki profil lika koji Balzac želi opisati.

Vježba 2.

Napišite interpretativni esej na temelju ulomka iz djela Ivana Gundulića *Suze sina razmetnoga*

Pred vama je ulomak iz poeme *Suze sina razmetnoga* I. Gundulića. Pozorno ga pročitajte, a zatim pročitajte i smjernice navedene za pisanje školskog eseja ispod tekstova. Redoslijed smjernica ne obavezuje vas u vašem oblikovanju eseja.

Svoj školski esej oblikujte kao zaokruženu cjelinu (uvod, razradba, zaključak). Možete se poslužiti listovima za koncept, a zatim svoj školski esej uredno prepišite na listove za čistopis.

Pazite da vaš esej bude pravopisno i gramatički točan.

Školski esej treba imati točno određeni broj riječi, što ovisi pišete li esej na osnovnoj ili višoj razini.
Na osnovnoj razini esej mora imati od 350 do 500 riječi, a na višoj od 400 do 600 riječi.

Ulomak

(Ulomak je preuzet iz Gundulićeve poeme *Suze sina razmetnoga*)

40.
Mru kraljevstva, mru gradovi,
I njih plemstvo trava krije;
A jer je umrli život ovi,
Čoek u srcu miran nije;
A svaki dan vidi očito,
Da nije ništar vjekovito.

41.
Vrijeme hara stanac kami,
I žestoko gvožđe izjeda;
A hoćemo mi, da nami,
Ki smo od zemlje, svrhe ne da?
A ako život naš je zgledan,
Vas nije drugo, neg hip jedan.

42.
Što je bilo, prošlo je veće,
Što ima biti, još nij' toga;
A što je sada, za čas ne će
Od prošastja ostat svoga,
Na hipu se vrijeme vrti,
Jedan hip je sve do smrti.

43.
Ah, da u što možeš rijeti,
Da se uzdaš veće odi?
Je da u vrijeme? Vrijeme leti,
I u dohodu svom prohodi;
Zgledaj ga si, svid se, tko si,
Ufaj, kaj se, moli, prosi.

Smjernice:

- Gundulićeva je religiozna poema *Suze sina razmetnoga* podijeljena na tri dijela. Obrazložite alegorijsko tumačenje tih cjelina.
- Smjestite pisca i djelo u književnopovijesni kontekst.
- Koji stih Gundulić rabi u *Suzama sina razmetnoga*?
- Djelo je pisano kićenim stilom, obiluje pjesničkim figurama. Kako to objašnjavate? Pronađite u ulomku i navedite primjere za metaforu, eufemizam i antitezu.
- Na koji se način izraz „Ufaj, kaj se, moli, prosi" može povezati s protureformacijskim utjecajima u književnosti?
- Što bi bila tema u navedenim ulomcima pjesme?
- Navedite i obrazložite nekoliko motiva na temelju kojih Gundulić gradi temu.

Priprema za sastavljanje koncepta: pisanje natuknica

- Prvo pročitajte sve smjernice.
- U svakoj smjernici podvucite ključne riječi.
- Iz smjernica uz pomoć ključnih riječi napišite natuknice dajući kratak odgovor na smjernicu i/ili pitanje.

Nakon što ste napisali natuknice:

- odredite koju ćete natuknicu koristiti u uvodnom odlomku – najviše dvije (upišite njezin redni broj u kružić ispred natuknice)
- odredite koju ćete natuknicu koristiti u zaključnom odlomku – najviše dvije (obavezno u njoj spomenite i ključnu riječ iz
- uvodnog odlomka te nekoliko ključnih riječi iz razradbenih odlomaka)
- odredite koje ćete natuknice koristiti u razradbenim odlomcima (upišite u kružić redne brojeve natuknica tako da ih poredate po određenom smislu).

Pisanje koncepta

Prije nego što započnete od natuknica sastavljati koncept, porazmislite o poveznicama.

S natuknicama trebate učiniti sljedeće:

- odredite i **zaokružite** ključnu riječ u funkciji poveznice između uvodnog i zaključnog odlomka
- odredite i **podvucite** ključne riječi u funkciji poveznica između susjednih odlomaka (koliko imate odlomaka, toliko morate imati i poveznica).

U ovome dijelu proširit ćete svoje odgovore (natuknice) pretvarajući ih u rečenice. Pri tome trebate uporabiti korisne izraze navedene u uputama za pisanje eseja (poglavlje 6. ove knjige). Započnite pisati koncept tako što ćete proširiti natuknice te uporabiti poveznice. Ostavljajte uvijek jedan redak razmaka.

Prilikom pisanja natuknica i koncepta koristite se pomoćnim tekstovima, navedenim uz ovu vježbu, koji daju podatke o piscu, djelu, razdoblju te književnopovijesnim i književnoteorijskim obilježjima djela.

List za koncept

Koraci za provjeru postupka prije samog pisanja eseja:

Prekrižite kvadratić na kraju svakog retka ukoliko ste obavili zadane zadatke!

1. Jeste li pročitali sve smjernice? ☐
2. Jeste li u svakoj smjernici podvukli ključne riječi? ☐
3. Jeste li iz smjernica uz pomoć ključnih riječi napisali natuknice, odnosno odgovorili na smjernicu i/ili pitanje? ☐
4. Jeste li odredili koje će natuknice pripadati uvodnom odlomku, koje razradbenim odlomcima, a koje zaključnom odlomku? ☐
5. Jeste li ispred svake natuknice u kružić upisali redni broj kako biste odredili kojim ćete redom u eseju odgovarati na smjernice i pitanja? ☐
6. Jeste li odredili ključne riječi u funkciji poveznica između uvodnog i zaključnog odlomka? ☐
7. Jeste li koristili odgovarajuće ključne riječi kao poveznice među susjednim odlomcima? ☐
8. Jeste li se koristili pomoćnim tekstovima koji opisuju pisca, djelo, razdoblje te književnopovijesna i književnoteorijska obilježja djela? ☐
9. Jeste li koristili dovoljno korisnih izraza, i na odgovarajući način, kako biste u eseju ukazali da poznajete književnoteorijsku i književnopovijesnu problematiku? ☐
10. Jeste li jasno u grafičkom i sadržajnom smislu izrazili uvodni dio, razradbeni dio i zaključni dio? ☐
11. Jeste li prebrojili riječi? ☐

Pisanje eseja

Prepišite oblikovani tekst uredno i čitko na obrazac za pisanje eseja.

Ne zaboravite:

1. jasno **odrediti trodijelnu strukturu** eseja (uvodni dio, razradbeni dio i zaključni dio)
2. svaki **odlomak uvući** za jedan do dva centimetra
3. posebnu pozornost posvetiti točnosti **pravopisa i gramatike**.

List za čistopis

U ovaj
se prazni
prostor
ne smije
ništa
upisati!

U ovaj
se prazni
prostor
ne smije
ništa
upisati!

U ovaj
se prazni
prostor
ne smije
ništa
upisati!

U ovaj
se prazni
prostor
ne smije
ništa
upisati!

U ovaj
se prazni
prostor
ne smije
ništa
upisati!

Na kraju još jednom pročitajte esej i provjerite jeste li napisali posve pravopisno i gramatički točan esej!

Pomoćni tekstovi uz interpretativni esej na temelju ulomka iz djela Ivana Gundulića *Suze sina razmetnoga*

Obilježja pisca

Ivan Gundulić dubrovački je pjesnik i dramatičar (9. 1. 1589. – 8. 12. 1638.) iz razdoblja baroka. Potječe iz ugledne vlastelinske obitelji. Završio je humanističku gimnaziju, preuzima niz državnih dužnosti, dva je puta bio knez u Konavlima te je 1634. izabran za senatora. Suvremenici su mu dali nadimak *Mačica*.

U predgovoru svojim *Pjesnima pokornim kralja Davida* spominje da je u mladosti pisao pjesme, kako kaže, „pjesni taštijeh i ispraznijeh", a naziva ih „porodi od tmine". U mladosti je napisao i deset drama *(Galatea, Dijana, Armida, Posvetilište ljuveno, Prozerpina ugrabljena, Čerera, Kleopatra, Arijadna, Adon, Koraljka od Šira)* za koje kaže da su bile prikazivane „s velicijem slavam". Od melodrama sačuvane su samo četiri, a dvije u potpunosti *(Arijadna* i *Prozerpina ugrabljena)*. Strukturirane su prema modelu barokne melodrame, ujedinjujući riječ, glazbu, ples, pokret i glumu.

U svojoj zreloj fazi djeluje u duhu katoličke obnove. Gundulić tek djela nastala u tom razdoblju svoga života smatra punovrijednima. Tako u Rimu 1621. objavljuje *Pjesni pokorne kralja Davida*, a 1622. i 1623. izlaze u Veneciji dva uzastopna izdanja *Suza sina razmetnoga*. Tih godina na temelju mitske priče nastaje i *Dubravka*, 1628., pastorala u tri čina s korskim dijelovima. Ep *Osman* smatra se vrhuncem Gundulićeva pjesništva. Od 20 pjevanja dva (XIV. i XV.) u prijepisima nedostaju pa se pretpostavlja da su izgubljena ili možda nisu ni napisana. Najuspješnije ih je dopunio Ivan Mažuranić.

Gundulić se proslavio još za života te je kao klasični pjesnik dobio važnu ulogu i u kulturnoj matrici moderne hrvatske nacije, ponajprije zahvaljujući kompleksnosti, širini i ambicioznosti književnih djela koja je napisao. Kako bi se oslikala njegova veličina, važno je znati da je na Bukovčevu svečanome zastoru HNK prikazan među muzama i umjetničkom plejadom u ulozi „kralja" hrvatske kulture i književnosti.

Obilježja razdoblja

Pojam barok dolazi od riječi *barocco* koja na portugalskom znači biser nepravilnog oblika. Započinje nastupom reformacije sredinom 16. stoljeća, a završava smrću Luja XIV., odnosno poslije 1700. godine. Razvija poseban umjetnički izraz kroz razvoj harmonijske forme i proporcije renesanse, a posebnost se vidi u tome što istovremeno teži i pretjerivanju u načinu izražavanja. Neprestano traži izraz kojim bi se moglo reći više nego što se s obzirom na taj izraz osjeća i misli.

Barokna obilježja iz slikarstva, kiparstva, arhitekture i glazbe prelaze i na književnost. To je književnost koja nastaje pod snažnim utjecajem Katoličke crkve te shvaćanja života na zemlji kao ništavnoga, odnosno puno manje vrijednoga nego što je to zagrobni život u Božjoj slavi. Zbog toga u književnosti ističe suprotnosti i unutrašnje napetosti, ističe razliku između ovozemaljskog i zagrobnog života te je u neprestanom previranju između racionalnog i iracionalnog sustava spoznaje.

Na razini stilskog izražavanja naglašavaju se (i prenaglašavaju) retorički elementi, vrlo je česta alegorija, općenito se gomilaju razna sredstva stilskog izraza. Najčešća je uporaba metafore pa se posebno koristi končetuozna („ulančana") metafora razvijena još u manirističkoj fazi renesansne književnosti.

Barokna se književnost javlja osobito u zemljama koje su zahvaćene protureformacijom. Naime, u zemljama gdje jača reformacija, slabi moć Pape pa uz pomoć umjetnosti Katolička crkva nastoji povratiti svoju dominaciju. Isusovci, protureformacijski red, kako bi obrazovali narod, puno su ulagali u barokne crkve, ali i u slikarstvo, škole te razvoj kazališta, što je sve pridonijelo i snažnom bujanju barokne književnosti.

Barok u hrvatskoj književnosti

U hrvatskoj književnosti barok traje u 17. stoljeću, a neka književna djela s baroknim obilježjima nastaju i u prvoj polovici 18. stoljeća. Renesansna se predodžba da je svijet logična i dobro organizirana tvorevina u kojoj sve ima svoje mjesto s čovjekom u središtu raspada te u književnost ponovo prodiru religijske teme naglašene refleksivnosti, osobito razmišljanja o prolaznosti života.

Uz književne, aktualni postaju problemi standardnog (zajedničkog) književnog jezika. Zbog toga se književnost razvija u (jezičnim) regijama gdje nastaju regionalni književni krugovi kao što su: dubrovački, dalmatinsko-dubrovački, kajkavski, slavonski i ozaljski. Kao najaktivniji javlja se dalmatinsko-dubrovački književni krug u kojemu je, uz Junija Palmotića, Ivana Bunića Vučića, Ignjata Đurđevića i Stijepu Đurđevića, najvažniji predstavnik Ivan Gundulić.

Među predstavnicima ozaljskoga kruga treba istaknuti Frana Krstu Frankopana, Petra Zrinskog i Anu Katarinu Zrinski.

U Slavoniji je važan prinos baroknoj književnosti u prvoj polovici 18. stoljeća dao Antun Kanižlić.

Obilježja djela – književnopovijesni dio

Religiozna poema *Suze sina razmetnoga*, objavljena 1622. u Veneciji, donosi žanrovsku novinu – to je prva dubrovačka religiozna poema s monološkim kazivanjem grješnika primjernoga ispovjednoga tona i pokajničkoga sadržaja. Nastala je na temelju biblijske priče kao književnog predloška iz Evanđelja po Luki te dijelom i na temelju talijanskih religiozno-didaktičkih spjevova (L. Tansillo, E. Valvasone).

U toj biblijskoj priči gramzivi, bahati i razmetni sin odlazi od oca uzimajući i dio nasljedstva koji mu pripada. Nakon godina raskalašenog života spiskao je sav novac te morao postati svinjarom i sa svinjama jesti kako bi preživio. Kada se odluči vratiti natrag ocu, skrušen i prepun kajanja, otac ga prihvaća raširenih ruku i s puno ljubavi. Njegov se brat tome malo zavidno protivi, ali otac mu objašnjava kako je povratak odmetnutog sina jedna od najljepših stvari koja mu se u životu dogodila.

Suze sina razmetnoga posve se uklapaju i u protureformacijske tijekove svoga vremena zbog toga što naglašavaju povratak Katoličkoj crkvi, nadu, molitvu i kajanje kao elemente preko kojih se može steći oprost od grijeha. Reformacijske religije odbijaju „davanje“ oprosta kao što je to do tada uobičavala Katolička crkva jer vjeruju da samo Božja milost može ljude osloboditi od njihova grijeha. Gundulić taj gorući teološki problem svoga vremena oblikuje na vrstan umjetnički način te postaje uzorom mnogim sličnim dijaloškim ili monološkim poemama.

Suze sina razmetnoga djeluju kao dijalog u dva glasa, odnosno u djelu kao da postoje dva pripovjedača. Jedan glas (ili pripovjedač) nada se oprostu, a drugi glas griješi. Javnim se iznošenjem sinovljevih grijeha, kao alegorije svih grješnika, pokušao nadvladati strah od Božje kazne. Sin se stidi i kaje, a otac, kao alegorija dobroga Boga, prepoznaje skrušenost i iskrenost te oprašta sinu, kao što Bog oprašta svim grješnicima.

Obilježja djela – književnoteorijski dio

Nakon uvoda preuzetog iz Evanđelja po Luki započinje poema koja se sastoji od tri dijela: tzv. Prvi plač *(Sagriješenje)*, Drugi plač *(Spoznanje)* i Treći plač *(Skrušenje)*. Na razini sadržaja naglasak se stavlja na razgovor oca i razmetnog sina, odnosno na sinovljevo kajanje i očevo opraštanje. Alegorijsko se tumačenje u *Sagriješenju* prepoznaje kao pokajnikovo sjećanje na grijehe, u *Spoznanju* kao grijeh i putovi spasenja od grijeha, a u *Skrušenju* kao pokajanje, preobraćenje te povratak Bogu.

Poema je sročena u osmeračkim sestinama (strofa od šest stihova od osam slogova). Osmerac je, kao i deseterac, „prirodan“ stih hrvatskoga jezika. Zbog toga Gundulićev odabir osmerca izvrsno izražava baroknu stilistiku kroz bogatstvo jezika, vrlo maštovitu metaforiku te napose kroz usporedbe i razne figure nabrajanja. Ton poeme gotovo je propovjednički, a jezik uzvišen i retorički kićen. Priča ima naglašeno alegorijsko značenje prema kojemu dobri Bog oprašta svakome tko se iskreno pokaje i skruši.

Vježba 3.

Napišite raspravljački esej na temelju ulomka iz romana *Zločin i kazna* F. M. Dostojevskog

Pred vama je ulomak iz romana *Zločin i kazna* F. M. Dostojevskog. Pozorno ga pročitajte, a zatim pročitajte i smjernice navedene za pisanje školskog eseja ispod tekstova. Redoslijed smjernica ne obavezuje vas u vašem oblikovanju eseja.

Svoj školski esej oblikujte kao zaokruženu cjelinu (uvod, razradba, zaključak). Možete se poslužiti listovima za koncept, a zatim svoj školski esej uredno prepišite na listove za čistopis.

Pazite da vaš esej bude pravopisno i gramatički točan.

Školski esej treba imati točno određeni broj riječi, što ovisi pišete li esej na osnovnoj ili višoj razini.
Na osnovnoj razini esej mora imati od 350 do 500 riječi, a na višoj od 400 do 600 riječi.

Ulomak

(Ulomak je preuzet iz romana *Zločin i kazna* F. M. Dostojevskog)

(Raskoljnikov dolazi na informativni razgovor u policiju te inspektoru Porfiriju argumentira stavove koje je iznio u svom objavljenom novinskom članku. U drugome ulomku iste te svoje stavove razlaže Sonji.)

– A kako ste doznali da sam ja napisao taj članak? Potpisao sam ga naime samo jednim slovom.
– Pa slučajno, i to ovih dana. Od urednika, poznajem se s njim… neobično me zainteresirao taj vaš članak.
– Koliko se sjećam, u njemu sam razmatrao psihološko stanje zločinca u toku cijelog zločina.
– Tako je, i tvrdite da je sâm zločin uvijek popraćen bolešću. Vrlo, vrlo originalno, ali… ali mene nije zapravo zanimao taj dio vašeg člančića, nego jedna misao koju ste iznijeli pri kraju članka, ali koja je, na žalost, nejasna, samo ste je nabacili. Ukratko, ako se sjećate, natuknuli ste kako tobože ima na svijetu ljudi koji mogu… to jest ne da mogu, nego imaju puno pravo da počinjaju svakojaka nedjela i zločine, i da se tobože zakon ne odnosi na njih.
Raskoljnikov se podsmjehne tom grubom i namjernom izvrtanju njegove ideje.
– Kako? Što? Pravo na zločin? Ali ne valjda zbog „utjecaja sredine"? – zapitkivaše ih Razumihin čak pomalo preplašeno.
– Ne, ne, ne baš zbog toga – odgovori Porfirij. – Cijeli je vic u tome što se u njegovu članku svi ljudi otprilike dijele na „obične" i „neobične". Obični moraju biti poslušni i nemaju prava da krše zakon zato što su, eto, obični. A neobični imaju pravo da počinjaju svakakve zločine i da svakojako krše zakon upravo zato što su neobični. Tako je to nekako kod vas, ako se ne varam?
– Ma kako to? Ne može biti da je tako! – promrmlja Razumihin u nedoumici.
Raskoljnikov se opet podsmjehne. Učas je pojmio što je posrijedi i na što ga ovaj želi navesti, sjećao se toga svoga članka. Odlučio je prihvatiti izazov.
– Pa nije baš tako – poče jednostavno i skromno. – Moram priznati, doduše, da ste prilično točno iznijeli moju misao, pa čak, ako hoćete, i potpuno točno… – Baš kao da mu je bilo drago priznati da je njegova misao iznesena potpuno točno. – jedina je razlika u tome što ja uopće ne tvrdim da bi neobični ljudi bili svakako dužni i da bi morali svagda počinjati svakojaka nedjela, kako vi kažete. Štoviše, čini mi se da se takav članak ne bi mogao ni objaviti. Ja sam posve jednostavno natuknuo da „neobični" čovjek ima pravo… naime, nema službeno pravo, nego ima sâm pravo odobriti svojoj savjesti da savlada… izvjesne prepreke, i to jedino u slučaju kad to iziskuje ostvarivanje njegove ideje (koja ponekad može biti spasonosna za cijelo čovječanstvo). Rekli ste da je moj članak nejasan, spreman sam da vam ga razjasnim, koliko mogu. Možda se ne varam kada mislim da upravo to valjda i želite; pa dobro onda! Po mom mišljenju, da su Keplerova i Newtonova otkrića, zbog ne znam kakvih kombinacija, mogla biti obznanjena ljudima jedino tako što se žrtvuje život jednog čovjeka, ili desetero, stotine ili ne znam koliko ljudi, koji su ometali to otkriće ili mu stajali na putu, onda je Newton imao pravo i, štoviše, bio je dužan… da ukloni tih desetero ili stotinu ljudi kako bi svoja

otkrića mogao obznaniti cijelom čovječanstvu. Odatle, međutim, nipošto ne slijedi da je Newton imao pravo ubijati koga hoće, svakog tko naiđe, ili krasti na tržnici. Nadalje, koliko se sjećam, razvijam u tom svom članku da su svi… pa, recimo, i zakonodavci i vođe čovječanstva, počevši od onih najstarijih pa preko Likurga, Solona, Muhameda, Napoleona i tako dalje, da su svi oni odreda bili zločinci već samim time što su, dajući nov zakon, kršili stari zakon koji je društvo bilo baštinilo od svojih predaka i poštovalo kao svetinju, pa, nisu prezali ni od krvi, samo ako im je krv (ponekad posve nedužna i junački prolivena za stari zakon) mogla pomoći. Značajno je, štoviše, da su ti dobrotvori i vođe čovječanstva mahom bili strašni krvoloci. Ukratko, dolazim do zaključka da svi, ne samo veliki ljudi nego i oni koji se koliko toliko izdižu iznad prosjeka, to jest koji su, štoviše, koliko toliko sposobni da kažu nešto novo, moraju po samoj svojoj prirodi, biti svakako zločinci. – Tko više, tko manje, naravno. Inače im je teško da se izvuku iz kolotečine, a da kako ne mogu pristati da ostanu u kolotečini, i opet po samoj svojoj prirodi, čak mislim i da ne smiju. Ukratko, vidite da tu i nema zasad ničeg osobito novoga. To je već tisuću puta tiskano i pročitano. A što se tiče moje podjele ljudi na obične i neobične, slažem se da je ta podjela donekle proizvoljna, ali ja ne inzistiram na točnim brojkama. Ja vjerujem samo u svoju glavnu misao. A to je upravo misao da se ljudi, po prirodnom zakonu, općenito dijele na dvije vrste: na nižu (obične), to jest, da tako kažem, na materijal koji služi jedino razmnožavanju sebi sličnih, i na one prave ljude, to jest one koji imaju dar ili sposobnost da u svojoj sredini izreknu novu riječ. Dakako da ima bezbroj podvrsta, ali te se dvije osnovne vrste prilično jasno razlikuju: prvu vrstu, to jest materijal, čine, općenito govoreći, ljudi koji su po svojoj naravi konzervativni, pristojni, žive u pokornosti i rado se pokoravaju. Oni, po mom mišljenju, i moraju biti pokorni zato što su za to predodređeni, i to njih nimalo ne ponizuje. Oni pak iz druge vrste svi krše zakon, to su rušioci ili su bar skloni rušenju, svaki prema svojim sposobnostima. Zločini su tih ljudi, dakako, relativni i različiti; ponajčešće zahtijevaju, u vrlo raznolikom iskazima, da se sruši ovo današnje u ime nečega boljeg. Ali, ako takav čovjek treba, radi svoje ideje, da prekorači preko leša, zagazi u krv, on može sam sebi i svojoj duši, po mom mišljenju, odobriti takav korak, ovisno doduše o ideji i njenim razmjerima, to valja dobro upamtiti. Samo u tom smislu govorim ja u svom članku o njihovu pravu na zločin. (Sjećate se da smo i pošli od pravnog pitanja.)

/…/

Sve, sve muke tog naklapanja podnio sam, Sonja, i htio sam ih skinuti sa vrata, poželio sam, Sonja, da ubijem bez kazuistike, da ubijem zbog sebe, samo zbog sebe! Čak ni sebe nisam htio o tome obmanjivati! Nisam ubio zbog toga da pomognem majci – koješta! Nisam ubio ni zbog toga da se domognem sredstava i vlasti pa da postanem dobrotvor čovječanstva! Jednostavno sam ubio; zbog sebe sam ubio, samo zbog sebe: a bih li ikad postao nečiji dobrotvor ili bih do kraja života, kao pauk, lovio sve oko sebe u paučinu i svima im pio krv, to mi je u onom trenutku zacijelo bilo sasvim svejedno!...I, što je najvažnije, nisu meni novci bili potrebni, Sonja, kad sam ubio; nisu mi toliko bili potrebni novci koliko nešto drugo...Sve ja to sad dobro znam...Shvati me, kad bih opet išao tim istim putem, možda se nikad više ne bih latio ubojstva. Nešto sam drugo morao doznati, nešto me drugo guralo naprijed: morao sam doznati, i to što prije doznati, jesam li gnjida kao i svi, ili sam čovjek? Hoću li moći preskočiti zapreku ili neću? Hoću li se odvažiti da se sagnem i uzmem ili neću? Jesam li puzav stvor ili imam pravo...

Preveo Zlatko Crnković

Smjernice:

Raskoljnikov svoju filozofiju o pravednosti i poštivanju zakona suprotstavlja nepravdi sustava prema kojoj lihvari postaju sve bogatiji, a siromašni još siromašniji. U tome smislu vodi polemiku s policijskim inspektorom Porfirijem te dijeli ljude na „obične“ i „neobične“. Svakoj od tih skupina pridaje određene osobine.

- Koje osobine Raskoljnikov pridaje „običnim“, a koje „neobičnim“ ljudima?
- Je li takvo njegovo razmišljanje etično?
- Koje probleme uočavate u Raskoljnikovljevu shvaćanju pravednosti?
- Opravdavaju li veliki ciljevi žrtvovanje malih ljudi?
- Iskažite vlastiti stav prema etičkim pitanjima koja se mogu otvoriti iz te polemike!
- Nameću li „neobični“ ljudi svoju volju da bi zaista pomogli drugim ljudima ili to čine samo zbog sebe? Što o tome kaže Raskoljnikov u razgovoru sa Sonjom?

Priprema za sastavljanje koncepta: pisanje natuknica

- Prvo pročitajte sve smjernice.
- U svakoj smjernici podvucite ključne riječi.
- Iz smjernica uz pomoć ključnih riječi napišite natuknice dajući kratak odgovor na smjernicu i/ili pitanje.

Nakon što ste napisali natuknice:

- odredite koju ćete natuknicu koristiti u uvodnom odlomku – najviše dvije (upišite njezin redni broj u kružić ispred natuknice)
- odredite koju ćete natuknicu koristiti u zaključnom odlomku – najviše dvije (obavezno u njoj spomenite i ključnu riječ iz uvodnog odlomka te nekoliko ključnih riječi iz razradbenih odlomaka)
- odredite koje ćete natuknice koristiti u razradbenim odlomcima (upišite u kružić redne brojeve natuknica tako da ih poredate po određenom smislu).

Pisanje koncepta

Prije nego što započnete od natuknica sastavljati koncept, porazmislite o poveznicama.

S natuknicama trebate učiniti sljedeće:

- odredite i **zaokružite** ključnu riječ u funkciji poveznice između uvodnog i zaključnog odlomka
- odredite i **podvucite** ključne riječi u funkciji poveznica između susjednih odlomaka (koliko imate odlomaka, toliko morate imati i poveznica).

U ovome dijelu proširit ćete svoje odgovore (natuknice) pretvarajući ih u rečenice. Pri tome trebate uporabiti korisne izraze navedene u uputama za pisanje eseja (poglavlje 6. ove knjige). Započnite pisati koncept tako što ćete proširiti natuknice te uporabiti poveznice. Ostavljajte uvijek jedan redak razmaka.

Prilikom pisanja natuknica i koncepta koristite se pomoćnim tekstovima, navedenim uz ovu vježbu, koji daju podatke o piscu, djelu, razdoblju te književnopovijesnim i književnoteorijskim obilježjima djela.

List za koncept

Koraci za provjeru postupka prije samog pisanja eseja:

Prekrižite kvadratić na kraju svakog retka ukoliko ste obavili zadane zadatke!

1. Jeste li pročitali sve smjernice? ☐
2. Jeste li u svakoj smjernici podvukli ključne riječi? ☐
3. Jeste li iz smjernica uz pomoć ključnih riječi napisali natuknice, odnosno odgovorili na smjernicu i/ili pitanje? ☐
4. Jeste li odredili koje će natuknice pripadati uvodnom odlomku, koje razradbenim odlomcima, a koje zaključnom odlomku? ☐
5. Jeste li ispred svake natuknice u kružić upisali redni broj kako biste odredili kojim ćete redom u eseju odgovarati na smjernice i pitanja? ☐
6. Jeste li odredili ključne riječi u funkciji poveznica između uvodnog i zaključnog odlomka? ☐
7. Jeste li koristili odgovarajuće ključne riječi kao poveznice među susjednim odlomcima? ☐
8. Jeste li se koristili pomoćnim tekstovima koji opisuju pisca, djelo, razdoblje te književnopovijesna i književnoteorijska obilježja djela? ☐
9. Jeste li koristili dovoljno korisnih izraza, i na odgovarajući način, kako biste u eseju ukazali da poznajete književnoteorijsku i književnopovijesnu problematiku? ☐
10. Jeste li jasno u grafičkom i sadržajnom smislu izrazili uvodni dio, razradbeni dio i zaključni dio? ☐
11. Jeste li prebrojili riječi? ☐

Pisanje eseja

Prepišite oblikovani tekst uredno i čitko na obrazac za pisanje eseja.

Ne zaboravite:

1. jasno **odrediti trodijelnu strukturu** eseja (uvodni dio, razradbeni dio i zaključni dio)
2. svaki **odlomak uvući** za jedan do dva centimetra
3. posebnu pozornost posvetiti točnosti **pravopisa i gramatike**.

List za čistopis

U ovaj
se prazni
prostor
ne smije
ništa
upisati!

U ovaj
se prazni
prostor
ne smije
ništa
upisati!

U ovaj
se prazni
prostor
ne smije
ništa
upisati!

U ovaj
se prazni
prostor
ne smije
ništa
upisati!

U ovaj
se prazni
prostor
ne smije
ništa
upisati!

Na kraju još jednom pročitajte esej i provjerite jeste li napisali posve pravopisno i gramatički točan esej!

Pomoćni tekstovi uz raspravljački esej na temelju ulomka iz romana *Zločin i kazna* F. M. Dostojevskog

Obilježja pisca

Fjodor Mihajlovič Dostojevski (1821.-1881.) jedan je od najglasovitijih ruskih i svjetskih pisaca uopće. U Petrogradu je završio vojnu akademiju, ali se ipak na koncu odlučio za profesionalni poziv pisca i publicista. Zbog političkog je angažmana bio osuđen na smrt, ali je na kraju ipak pomilovan i poslan u Sibir gdje je robijao deset godina. Nakon povratka iz Sibira zapada u misticizam i ruski mesijanizam te svoje nazore iznosi u svojim književnim ostvarenjima, redom remek-djelima.

U smislu književnosti djeluje u razdoblju (ruskog) realizma te snažno utječe na moderno pripovijedanje širenjem granica realističke poetike, odnosno uvođenjem novih pripovjedačkih tehnika. Osobito je dobro poznavao francusku i njemačku književnost pa se ti utjecaji mogu vidjeti u njegovim djelima. Napisao je brojne romane i pripovijetke, a neka od najpoznatijih djela su mu *Bijedni ljudi, Poniženi i uvrijeđeni, Zapisi iz mrtvog doma, Zločin i kazna, Idiot, Bjesovi, Mladić i Braća Karamazovi*.

Najčešće obrađuje gradsku problematiku koju karakterizira teška i turobna tragičnost, likovi su u neprestanom sukobu sami sa sobom i s društvom. Iz takvog tematskog obzora Dostojevski izvodi majstorske psihološke portrete pa ga se može smatrati ocem psihološkog romana građenog dramskom tehnikom. Prvi je pisac koji progovara o egzistencijalnoj usamljenosti modernoga čovjeka.

Obilježja razdoblja

U razdoblju realizma ruska književnost između tridesetih i devedesetih godina 19. stoljeća na velika vrata ulazi u koloplet svjetske književnosti pa tako nastaje termin – ruski realizam. Iz romantizma je preuzela samosvijest, romantičarski svjetonazor i spoznaju o tome da se književnost može suočiti sa svim problemima svijeta. Složenost zapleta ponekad je romantičarska, gotovo nerazmrsiva, ali kao dominantnu književnu vrstu realizam afirmira roman, a ne poemu, kao što je to bilo u romantizmu.

Umjetnička proza tako zamjenjuje poeziju zbog toga što su ruski realisti smatrali da se jedino velikim proznim oblicima može obuhvatiti život u cjelini. Prema tome je ruski realizam najbliži francuskom realizmu. Utjecaj francuskog realizma na ruski bio je moguć stoga što je rusko plemstvo govorilo francuski i smatralo ga jezikom kulture. Zbog toga su i mnogi ruski pisci poput Dostojevskog i Tolstoja govorili francuski i bili upoznati s francuskom književnošću.

Ruski je realizam postao svjestan specifičnosti života u Rusiji. Napose su u književnosti važnu ulogu odigrali likovi intelektualaca koji žele promjene kako bi se život u društvu promijenio na bolje. Intelektualna elita je ironična, pa čak i sarkastična, cijelo vrijeme u napetosti i želji da istinu objavi i provede u životu, pa čak i po cijenu vlastite žrtve.

Ocem ruskoga realizma smatra se Nikolaj Vasiljevič Gogolj, a pored njega najistaknutiji su ruski realisti Fjodor Mihajlovič Dostojevski, Ivan Sergejevič Turgenjev i Lav Nikolajevič Tolstoj.

Obilježja djela – književnopovijesni dio

Roman *Zločin i kazna* objavljen je 1866. godine u časopisu *Ruski vjesnik*. Premda ima načelnu shemu kriminalističkog romana zbog toga što se mogu prepoznati tematske cjeline kao što su zločin, istraga, rješenje, priznanje i kazna, on prema mnogočemu nadilazi kriminalistički žanr i postaje prvi pravi psihološki roman. Roman ujedinjuje trivijalnu priču, romantične likove i oštru realističku kritiku društvene zbilje. Roman ujedno otvara vrata novim mogućnostima izražavanja i pripovjednim tehnikama koje će se započeti koristiti u modernoj književnosti.

Fabula je relativno jednostavna, no unatoč tome roman je vrlo uvjerljiv i podložan različitim tumačenjima. Glavni junak, Raskoljnikov, ubije pokvarenu lihvarku i njezinu sestru u ime nekakve pravednosti. Svoj je čin opravdao zapravo romantičarskom idejom o postojanju pojedinca, genija, kojemu je dopušteno prekoračiti granice morala. Počinje sumnjati u vlastitu „teoriju“ što u njemu razvija unutarnji sukob. Sukobu je pridonijela i Sonjina žrtva, koja se prostituira kako bi

prehranila mlađu braću. Naime, Sonja se žrtvuje za dobrobit drugih. Osim toga, i policijski istražitelj Porfirije prilikom ispitivanja vještim psihološkim argumentima potkopava Raskoljnikovljeve moralne nazore i pridonosi razvoju Raskoljnjikovljeva unutrašnjeg sukoba. Na kraju Raskoljnikov priznaje svoj zločin i spremno prihvaća kaznu i odlazi u Sibir na robiju gdje doživljava moralni preporod.

Roman se bavi zapravo analizom krize savjesti intelektualca, Raskoljnikova, koji je svoja uvjerenja stjecao čitajući literaturu i realnosti života u kojima se tako stečena uvjerenja ne mogu provoditi. Dakle, Dostojevski analizira egzistencijalnu napetost u ruskog intelektualca stvorenu na temelju razlike između stvarnosti života i fikcije književnosti.

Obilježja djela – književnoteorijski dio

Zločin i kazna psihološki je roman koji prati unutrašnja stanja i razmišljanja glavnog junaka Rodiona Romanoviča Raskoljnikova. Samo ime, Raskoljnikov, označava osobu koja je u sebi podijeljena i muče ju dvojbe. Potječe iz ruske provincije, dolazi u Petrograd gdje kao student ima nizak status u društvu. Raskoljnikov želi bolji i pravedniji svijet te smatra da odabrani pojedinci mogu sami birati sredstva kojima će unaprijediti svijet.

Realistička se obilježja romana vide prema vrlo vjerojatnoj kriminalističkoj fabuli koja tematizira ubojstvo stare lihvarice i njezine sestre. Junak je u središtu radnje, a sama je radnja lokalizirana u prostoru i vremenu: mjesto je Petrograd, a radnja traje 9 i pol dana. Opis interijera je posve realistički te tako npr. opis Raskoljnikovljeve sobe ili Sonjinog stana pokazuje bijedu u kojoj žive. Ta se bijeda neposredno odražava kao kritički realizam s obzirom na socijalnu motivaciju likova: Sonja je prostitutka, a Marmeladov, njezin otac, pijanica. Nov je pristup istančana psihološka analiza likova, a uz nju se razvija i dojam stvarnog događaja koji se prati u medijima. Tako se u romanu kao sredstvo upoznavanja s novim pojedinostima koriste novinski članci i pisma.

Pored realističkih, roman ima i mnoga obilježja koja će se razviti tek u modernizmu, a to su podsvjesna motivacija (tehnika sna - san o konju), filozofska motivacija (teorija o nadčovjeku), relativno doživljavanje vremena lika, simbolika prostora, nema pouzdanog pripovjedača. Roman uvodi moderne pripovjedačke metode poput unutrašnjeg monologa kojim se prate misli glavnog junaka. Stvarnost se relativizira, a roman kao književna vrsta se počinje dezintegrirati.

Najčešće se govori o tome kako roman *Zločin i kazna* razvija četverovrsnu problematiku: socijalnu u kojoj siromaštvo i bijeda dovodi do moralnog pada pojedinca, moralnu koja postavlja pitanje je li dopušteno ubiti nekoga tko je zao poput lihvarice, intelektualnu koja razmišljanja o stanju u društvu i razrađuje filozofiju zločina te psihološku koja analizira unutrašnje dvojbe glavnog lika prije i nakon zločina (potreba za opravdanjem zločina i zločinca, grižnja savjesti, spas u Evanđelju).

Vježba 4.

Napišite interpretativni esej na temelju ulomka iz novele *Baraka Pet Be* Miroslava Krleže

Pred vama je ulomak iz novele *Baraka Pet Be* Miroslava Krleže. Pozorno ga pročitajte, a zatim pročitajte i smjernice navedene za pisanje školskog eseja ispod tekstova. Redoslijed smjernica ne obavezuje vas u vašem oblikovanju eseja.

Svoj školski esej oblikujte kao zaokruženu cjelinu (uvod, razradba, zaključak). Možete se poslužiti listovima za koncept, a zatim svoj školski esej uredno prepišite na listove za čistopis.

Pazite da vaš esej bude pravopisno i gramatički točan.

Školski esej treba imati točno određeni broj riječi, što ovisi pišete li esej na osnovnoj ili višoj razini.
Na osnovnoj razini esej mora imati od 350 do 500 riječi, a na višoj od 400 do 600 riječi.

Ulomak

(Ulomak je preuzet iz novele *Baraka Pet Be* Miroslava Krleže)

Grof Maksimilijan Axelrode, komtur Suverenog malteškog reda, postao je johaniterski chevalier de justice, u potpunoj gali sa srebrnim krstom, u svojoj četrnaestoj godini. Mjesto šesnaest plemenitih i viteških predaka na liniji svoga gospodina oca i svoje gospođe majke, visokorođene kneginje, potrebnih za rang visokog dostojanstvenika visokog Malteškog reda, grof Maksimilijan Axelrode brojio je na svojoj lozi dvadeset i osam perjanica i kaciga pod kojima je već ključala modra krv, pa kada je veliki priorat Suverenog malteškog reda poslao kabinetskoj kancelariji Njegova Veličanstva skupocjene povelje sa zlatnim pečatima na visoki i najviši „Imprimatur“, to bijaše onda velik događaj kakav se rijetko zbiva na kugli zemaljskoj.

Grof Maksimilijan Axelrode imao je za cijeloga svoga života samo jednu ideju, da za svoju visoku maltešku devizu – Pro Fide – povuče goli mač, da se zaogrne svojom crnom pelerinom što pada u teškim naborima, i da sune u smrt, vedra i smiona čela. Kao kad je putovao prvi put u Jeruzalem, zaplakavši gorko na mramoru Santae Mariae Latinae od tuge što mu nije bila dana velika sreća da tu, prije osam stotina godina, posije svoje plemenite kosti sa velikim Gottfriedom Bouillonskim, ili ako to već ne, a ono da se barem rodio trista ljeta kasnije kada su topovi grmjeli na Rodu i na Malti. Ali ne! On je pao ovamo na globus u kukavno i glupo doba kada su plemeniti Villiers de l'Isle-Adami postali kao nekakvi socijalistički agitatori i bune fukaru na prvoga maja, i kada je najveći vojnički događaj po koji manevar na kome se puca slijepo, ali i to slabo jer nekakav ministar financija i nekakvi „blesavi“ parlamenti viču da armada mnogo košta. Pfuj, ovo idiotsko doba parnih lokomotiva kad je sve sapeto šinama i takozvanom socijalnom, upravo socijalističkom demokracijom, i kad se plemeniti malteški vitezovi sastaju po hotelima u halbcilindru purgarskom, a i dvoboji su zakonom ukinuti.

Grof Maksimilijan Axelrode tugovao je tako jalovo pune šezdeset i tri godine, kad se jednoga jutra probudio i bilo mu je kao da sanja. Predao mu lakaj depešu priorata visokog Reda da je proglašena mobilizacija i da će Suvereni malteški red, po svojoj visokoj tradiciji, zabiti stijeg u ime velike devize „Pro fide“ i da će negdje vani u carskoj etapi razapeti šatore i organizirati špitalsku službu. Tako je grof Maksimilijan Axelrode postao šefom velikog malteškog špitala koji se sastojao od četrdeset i dvije velike drvene barake, vlastite električne centrale, cijele kompanije sestara Crvenog križa, i tako dalje, i tako dalje. Armade su se gibale sto kilometara na istok, pa onda dvije stotine kilometara na zapad, i onda opet na istok, od ratne sezone do sezone, i to je bio rat, i tako grof Axelrode putuje sa svojim malteškim cirkusom s istoka na zapad od Stanislavova do Krakova i obratno dvije pune godine, a sada je august godine šesnaeste, sunce grije četrdeset i devet Celzija i situacija je napeta i ozbiljna.

Špital je kompletan sa hiljadu i pol pacijentskih lubanja i sve tako izgleda da će Rus podrezati željezničku liniju lijevo i desno i da će gospodin grof, veliki meštar malteški, za dva tjedna biti u Moskvi. O podne je došla depeša da je Rus doista prebacio liniju sjeverno između dvije stanice, ali neka špital stoji jer da je protuakcija u toku. To da je Rus na sjeveru podrezao liniju, to je značilo da su se svi transporti na toj liniji počeli gibati na jug, i tako je došlo, naravna stvar, do karambola (sedamdeset i dva mrtva, iks ranjenih), i do toga da su svi vozovi ostali bez provijanta, pa ranjenici viču već peti dan bez vode i hrane ih (oh, ne smijte se, to je istina!) prominclama protiv glista, i svi su kolodvori na liniji izgubili glavu, i tako je grof Axelrode morao da primi k sebi, povrh kompleta, još pet stotina pacijenata. Bio je baš toga dana najvrući dan cijeloga ljeta, pa je sunce formalno zdrobilo svojom ognjenom masom zemlju, i tako je izgledalo kao da je netko na drvene bijele barake bacio gorući mlinski kamen da se sve zapalilo. Savijale se daske i pucale od suše, pa se kreč sa stijena lupio kao koža staračka, i slak zeleni i tulipani po dekorativnim rondoima, sve je to venulo, trulo, gnjilo i zgaženo.

U grupi od novih pet stotina ranjenika, koje je grof Axelrode morao da primi povrh kompleta, ležao je i Vidović, student, a pluća su mu bila prostrijeljena, pa je krvario. Doista, nigdje čovjek ne može da se tako zablati kao na fronti, ali kad su Vidovića unijeli u veliku parnu kupaonicu, onako musava kao što su prljavi pacijenti iz transporta ranjenika marvinskih vagona mjeseca augusta, on je još mogao da se gadi.

I da ovako jadnu nervoznu figuru, kao što je Vidović, unesete iz izvjesne relativne evropske životne forme u onu kupaonicu, vrlo je vjerojatno da bi ovakav jedan Vidović pao u grčeve i počeo da bljuje. Ali poslije svega što se s njime dogodilo jučer i danas, poslije onog požara prošle noći na kolodvoru kad su eksplodirale kante s benzinom jedna za drugom, pa poslije onih promincla protiv glista, kad je hiljadu dvije stotine grla vikalo za vodom, a vode nije bilo, pa poslije onog svinjskog vagona, Vidović se u pari kupaonice nije izbljuvao, ali mu se sve ipak gadilo.

U betoniranom bazenu bućkala je smrdljiva žuta voda, pjenila se sivozelena sapunica i plivali krvavi zavoji i vata. Gnojna vata. Puši se voda i smrdi po blatu i po ilovači, pljušte parni tuševi, a u gustoj pari vide se crne sjene što trče amo-tamo u magli, i sva su lica ljudska natečena i krvava, i dinamo negdje zvrnda, i podne je u kolovozu. Tu umire pod tušem na staklenom stolu jedan čovjek, tamo drugi jauče, ventilatori zuje kao insekti nevidljivi, a Rusi u kaki rubačama nose novi ranjenički materijal kao vreće, i sestre i ranjenici i doktori, svi viču, svi trče, svi su izgubili glave.

Vidovića su okupali u blatnom i krvavom paklu i unijeli ga u baraku „Pet Be“ koja je izgledala kao utroba velikog šlepa. S okrutnom protestantskom pedanterijom precizno sortirano stajalo je tamo šezdeset postelja, na svakoj po jedno tijelo, a nad svakim tijelom etiketa, da se zna kako s tim tijelom stoji. Šlep je razdijeljen u tri grupe. Prva grupa, polomljene kosti. (Kosti strše kao iveri. Ljudi leže bez glasa po danu. Samo kad je noć, javljaju se ranjenici, golgotski i iza glasa.) Druga grupa, amputirani. (Ruka ili noga, ili ruka i noga. Rane se ne povezuju, nego se pod tilovima suše kao suhomesnata roba.) Treća grupa, do ulaza lijevo, grupa „cuvaksa“. Taj cuvaks samo je na proputovanju kroz Pet Be. On putuje iz kupaonice u mrtvačnicu. I kad netko bude smješten u treću grupu, onda već baraka Pet Be znade kakva je stvar, novi kandidat smrti, cuvaks!

Kada su ranjenog Vidovića unijeli u baraku i polegli na broj osam, onda je jedan Madžar, ljudeskara iz grupe „broj jedan“ (polomljene kosti), prezirno otpljucnuo i načinio prstom krst u zraku:
- No hát, Istenem! Ovoga su mogli direktno prenijeti u mrtvačnicu. Szerbusz!
- Došao je novi broj osam! Djeco!
- Broj osam! Broj osam!
Razlio se glas barakom i mnoga se glava digla da vidi novi broj osam. „Istina je! Sve je njih život temeljito izmrcvario i raskrvario! Ali, prije svega, ako čovjek i nema noge, on ipak nije broj osam! On je broj dvadeset i jedan! Ili broj petnaest!“
„Nemam ruke! Da! I kost mi je polomljena! Da! Ali živim! Gospode Bože! Još uvijek živim! Pa kad sutra Rusi unesu crni lijes i strpaju u nj novi broj osam, ja ću lijepo napuniti svoju lulu i gledati muhe gdje se lijepe na želatini, i piti mlijeko! Ipak je to život! Nije to sudbina broja osam!“
Već četiri dana redom mijenja se broj osam! Još su ujutro ruski robovi iznijeli jednoga svoga ruskog kolegu. Imao je razderana crijeva i vikao je dva dana i dvije noći. Prije Rusa bio je tu neki dobri Bečanin, a sad je došao Vidović.

Na broju sedam, lijevo od Vidovića, leži Mongol, Sibirjak, s tanetom u glavi, i već treći dan viče u agoniji. Nešto viče, neke oštre samoglasnike, ali to nitko ne razumije, i svi misle da je već gotov, kad on uvijek iznova počinje da se baca i lomi, pa mu kroz povez na glavi probija trak crvene goruće krvi. Na broju devet, desno, umire mladi pan Slovak sa prostrijeljenim grkljanom. Prerezan mu je dušnik i on diše na staklenu kanilu, pa se jasno čuje kako u cjevčici grgolje sline pjenave, gnoj i sukrvica.
I tako se baraka Pet Be počela kladiti na Vidovićevu glavu da ne će do jutra…

Smjernice

- Pisca i djelo smjestite u književnopovijesno razdoblje.
- Pred sobom imate ulomak s početka novele. Kakav je pripovjedač u ovoj noveli? Koje pripovjedačke tehnike pronalazite u navedenom ulomku?
- Objasnite ironiju i grotesku u liku Maksimilijana Axelrodea.
- Krležine ekspresionističke i naturalističke slike oblikuju ugođaj i prostor vojne bolnice. Na koji način Krleža opisima stvara dojam ratnog apsurda?
- Kako izgleda baraka u koju su smjestili ranjenog Vidovića?
- Koje su najpotresnije scene u ulomku?
- Što saznajete o Vidovićevu liku u navedenom ulomku?
- Krleža u ulomku gradi karakterizaciju likova služeći se opisima i dijalozima. Usporedi način karakterizacije Vidovića i karakterizacije ostalih ranjenika.

Priprema za sastavljanje koncepta: pisanje natuknica

- Prvo pročitajte sve smjernice.
- U svakoj smjernici podvucite ključne riječi.
- Iz smjernica uz pomoć ključnih riječi napišite natuknice dajući kratak odgovor na smjernicu i/ili pitanje.

Nakon što ste napisali natuknice:

- odredite koju ćete natuknicu koristiti u uvodnom odlomku – najviše dvije (upišite njezin redni broj u kružić ispred natuknice)
- odredite koju ćete natuknicu koristiti u zaključnom odlomku – najviše dvije (obavezno u njoj spomenite i ključnu riječ iz uvodnog odlomka te nekoliko ključnih riječi iz razradbenih odlomaka)
- odredite koje ćete natuknice koristiti u razradbenim odlomcima (upišite u kružić redne brojeve natuknica tako da ih poredate po određenom smislu).

Pisanje koncepta

Prije nego što započnete od natuknica sastavljati koncept, porazmislite o poveznicama.

S natuknicama trebate učiniti sljedeće:

- odredite i **zaokružite** ključnu riječ u funkciji poveznice između uvodnog i zaključnog odlomka
- odredite i **podvucite** ključne riječi u funkciji poveznica između susjednih odlomaka (koliko imate odlomaka, toliko morate imati i poveznica).

U ovome dijelu proširit ćete svoje odgovore (natuknice) pretvarajući ih u rečenice. Pri tome trebate uporabiti korisne izraze navedene u uputama za pisanje eseja (poglavlje 6. ove knjige). Započnite pisati koncept tako što ćete proširiti natuknice te uporabiti poveznice. Ostavljajte uvijek jedan redak razmaka.

Prilikom pisanja natuknica i koncepta koristite se pomoćnim tekstovima, navedenim uz ovu vježbu, koji daju podatke o piscu, djelu, razdoblju te književnopovijesnim i književnoteorijskim obilježjima djela.

List za koncept

Koraci za provjeru postupka prije samog pisanja eseja:

Prekrižite kvadratić na kraju svakog retka ukoliko ste obavili zadane zadatke!

1. Jeste li pročitali sve smjernice? ☐
2. Jeste li u svakoj smjernici podvukli ključne riječi? ☐
3. Jeste li iz smjernica uz pomoć ključnih riječi napisali natuknice, odnosno odgovorili na smjernicu i/ili pitanje? ☐
4. Jeste li odredili koje će natuknice pripadati uvodnom odlomku, koje razradbenim odlomcima, a koje zaključnom odlomku? ☐
5. Jeste li ispred svake natuknice u kružić upisali redni broj kako biste odredili kojim ćete redom u eseju odgovarati na smjernice i pitanja? ☐
6. Jeste li odredili ključne riječi u funkciji poveznica između uvodnog i zaključnog odlomka? ☐
7. Jeste li koristili odgovarajuće ključne riječi kao poveznice među susjednim odlomcima? ☐
8. Jeste li se koristili pomoćnim tekstovima koji opisuju pisca, djelo, razdoblje te književnopovijesna i književnoteorijska obilježja djela? ☐
9. Jeste li koristili dovoljno korisnih izraza, i na odgovarajući način, kako biste u eseju ukazali da poznajete književnoteorijsku i književnopovijesnu problematiku? ☐
10. Jeste li jasno u grafičkom i sadržajnom smislu izrazili uvodni dio, razradbeni dio i zaključni dio? ☐
11. Jeste li prebrojili riječi? ☐

Pisanje eseja

Prepišite oblikovani tekst uredno i čitko na obrazac za pisanje eseja.

Ne zaboravite:

1. jasno **odrediti trodijelnu strukturu** eseja (uvodni dio, razradbeni dio i zaključni dio)
2. svaki **odlomak uvući** za jedan do dva centimetra
3. posebnu pozornost posvetiti točnosti **pravopisa i gramatike**.

List za čistopis

U ovaj
se prazni
prostor
ne smije
ništa
upisati!

U ovaj
se prazni
prostor
ne smije
ništa
upisati!

U ovaj
se prazni
prostor
ne smije
ništa
upisati!

U ovaj
se prazni
prostor
ne smije
ništa
upisati!

U ovaj se prazni prostor **ne smije** ništa upisati!

Na kraju još jednom pročitajte esej i provjerite jeste li napisali posve pravopisno i gramatički točan esej!

Pomoćni tekstovi uz interpretativni esej na temelju ulomka iz novele *Baraka Pet Be* Miroslava Krleže

Obilježja pisca

Miroslav Krleža, vjerojatno najveći hrvatski književnik 20. stoljeća, rođen je u Zagrebu (7. 7. 1893. – 29. 12. 1981.) gdje je završio nižu gimnaziju, a zatim se školovao u vojnim zavodima u Pečuhu i Budimpešti. Odustaje od vojne karijere, vraća se u Zagreb i postaje profesionalnim književnikom.

U avangardističkome duhu uređuje s A. Cesarcem 1919. časopis *Plamen*. Zbog političke angažiranosti protiv tadašnjeg režima zapriječena mu je premijera prve drame, a njegov drugi časopis *Književna republika* (1923.), u kojemu iznosi svoj kreativni i kritički program, režim ograničava sve dok nije prestao izlaziti. Nastavio je raditi u beogradskom časopisu *Danas* (1934.) da bi se opet vratio u Zagreb i pokrenuo časopis *Pečat* (1939.). Nakon „sukoba na književnoj ljevici" stjeran je na marginu političkog života, s time da mu je omogućeno ravnanje Leksikografskim zavodom. Kasnije pod okriljem Akademije pokreće novi časopis *Forum* (1962.). Daje punu potporu *Deklaraciji o položaju i nazivu hrvatskoga književnog jezika* 1967. te posve prestaje sudjelovati u političkom životu.

Još dok je radio u časopisu *Plamen*, objavljuje novelističku zbirku *Hrvatski bog Mars* (1922.) u sklopu ciklusa iz života hrvatskih domobrana te dramu *Galicija* (poslije *U logoru*) kao dio istog ciklusa. Tada nastaju i pjesme što ih u samokritičnoj retrospekciji naziva *Moja ratna lirika*. Do 1936. objavio je nekoliko stotina pjesama, među kojima se posebno ističu *Balade Petrice Kerempuha*. Dramaturški krug Krležina stvaranja posebno obilježava psihološki nijansirana drama *Gospoda Glembajevi* te potom drame *Leda* i *U agoniji*. Krležin romaneskni ciklus započinje modernim romanom *Povratak Filipa Latinovicza*, a nastavlja se esejistički intoniranim romanima *Na rubu pameti* i *Banket u Blitvi*. Njegov zadnji roman u pet knjiga nosi naslov *Zastave*, a završen je tek 1976.

Krleža kao izvrstan polemičar promišljeno brani svoja polazišta u polemikama *Moj obračun s njima, Dijalektički antibarbarus* i *Deset krvavih godina*. Osim fikcionalnog, bogat je i nefikcionalni dio Krležina opusa, kao što su eseji o S. S. Kranjčeviću, R. M. Rilkeu, I. Meštroviću, K. S. Gjalskom, putopisno-feljtonska zbirka *Izlet u Rusiju* i memoarske reminiscencije *Djetinjstvo u Agramu, Davni dani* i *Dnevnik*.

Obilježja razdoblja

Krleža počinje stvarati u razdoblju hrvatske književnosti koje se najčešće naziva razdobljem između 1914. i 1929. Premda je književno stvaranje nastavio puno duže nakon tog razdoblja (roman *Zastave* završava 1976.), tih se godina afirmira kao književnik i ostvaruje svoje prve književne uspjehe.

Početak tog razdoblja u hrvatskoj književnosti određuje Matoševa smrt koja je označila ujedno i kraj hrvatske moderne. Iste godine izlazi antologija *Hrvatska mlada lirika* u kojoj je zastupljeno 20 pjesnika rođenih oko 1890-ih (V. Čerina, J. P. Kamov, T. Ujević, M. Krleža…) koji razvijaju novi pristup književnosti. Tako se J. P. Kamov javlja kao preteča avangardne književnosti (čak i na svjetskoj razini), dok ostali književnici novine ostvaruju slijedeći kult forme, kritičko postavljanje prema tradiciji, napose prema hrvatskoj moderni.

Javljaju se dvije skupine: jednu skupinu čine jugoslavenski orijentirani omladinci te se ona okuplja oko V. Čerine, dočim se druga okuplja oko A. B. Šimića i Miroslava Krleže. Unatoč podjeli, obje grupe gotovo da imaju identične stavove prema književnosti. To je početak razvoja ekspresionizma u hrvatskoj književnosti čemu ponajviše pridonose A. B. Šimić i Miroslav Krleža.

Šimić je dosljedniji ekspresionist od Krleže, ali i Krleža u nekim svojim djelima isto tako ostvaruje ekspresionističke pomake. Osobito se tu misli na ekspresionističke (i naturalističke) slike u noveli *Barake Pet Be* te u cijeloj strukturi drame *Kraljevo* i npr. u ekspresionističkoj pjesmi *Snijeg*.

Obilježja djela – književnopovijesni dio

Baraka Pet Be sastavni je dio Krležine novelističke zbirke *Hrvatski bog Mars*. Zbirka je nastajala od 1922. do 1933., a danas slovi kao jedno od najpoznatijih Krležinih književnih djela. U kontekstu antiratne književnosti dobro je poznata i izvan Hrvatske. Sve se priče odvijaju u vrijeme Prvoga svjetskog rata, a povezuje ih snažan osjećaj apsurda zbog ludog traćenja života hrvatskih domobrana. Krleža opisuje posvemašnju ratnu tragediju u koju su uvučeni hrvatski zagorski i podravski seljaci.

U baraku Pet Be dopremljen je hrvatski domobran Ivica Vidović s prostrijelnom ranom kroz pluća. Teško krvari i zapravo je osuđen na smrt te mu ne preostaje ništa drugo doli čekati taj trenutak. Okružen je raznim težim i lakšim ranjenicima koji su među sobom razvili vlastitu klasifikaciju između onih koji će preživjeti, onih koji će možda preživjeti i onih koji su – cuvaks – otpisani. U baraci je strašno vruće, nema vode, a upravitelj grof Axelrode, Austrijanac, živi u nekom svom apsurdnom vojničkom svijetu nemajući zapravo nikakav osjećaj za svu tu patnju. Postavlja se pitanje hoće li Rusi probiti bojišnicu i zarobiti bolnicu ili neće. Ranjenici se u odsustvu grofa domognu alkoholnih pića i nastaje sveopća pijanka, pucnjava, silovanje bolničarki, zapravo posvemašnji kaos. Ujutro Axelrode čeličnom šakom uvodi red, neki su streljani, svi koji mogu hodati odlaze na svojevrstan mimohod, a vojnik Vidović umire u svojoj baraci, sam i napušten od svih, premda su mu bili nadomak i pjevali slaveći pobjedu u bitci.

Neizdrživa i krajnje tjeskobna atmosfera prikazuje smrt, rane, krv, kaos i očaj ranjenika raznih nacionalnosti kojima zapravo ostaje samo vjera u Boga.

Obilježja djela – književnoteorijski dio

Barake Pet Be antiratna je novela napisana u trećem licu. Kao pripovjedačka tehnika pojavljuje se i unutrašnji monolog, a to se ponajprije odnosi na dijelove u kojima Krleža ističe svoj antiratni stav kroz misli domobrana Vidovića, unovačenog studenta.

Novelom dominiraju dva lika, jedan je vojnik Vidović, a drugi grof Maksimilian Axelrode. Oni stoje u kontrastu koji oslikava cijelu situaciju. Vidović je teško ranjen, umire te se kroz njegove turobne misli mogu iščitati antiratni stavovi hrvatskog intelektualca. Grof s druge strane želi biti pravi vojnik, neosjetljiv na tuđu patnju, a predstavlja oličenje apsurda rata i stavove imperijalističkih sila u naletu osvajačkih pohoda.

Baraka Pet Be ima mnoga obilježja realističke književnosti: detaljan opis prostora u funkciji karakterizacije likova, pobunjenog i obespravljenog pojedinca, socijalnu i psihološku karakterizaciju itd. No Krleža rabi i dva nova stilska postupka u noveli: približava se ekspresionizmu, što se vidi prema ekspresionističkim slikama (npr. slika barake kao utrobe šlepa, ranjenika koji marširaju itd.) te rabi naturalističke motive u funkciji ekspresije, posebice u opisima ranjenika, rana i kupaonice. Osim toga, opisi ponekad djeluju poput didaskalija, a dijalozi koji nakon njih slijede stvaraju dojam dramskoga teksta. Stoga se može reći da se ovdje radi o radikalno osuvremenjenoj književnoj tradiciji, što je upravo odlika razdoblja hrvatske književnosti u kojemu Krleža započinje svoj književni rad.

Vježba 5.

Napišite usporedno-raščlambeni esej na temelju ulomaka iz romana *Otac Goriot* Honorea de Balzaca i *U registraturi* Ante Kovačića

Pred vama su ulomci iz romana *Otac Goriot* H. de Balzaca i *U registraturi* A. Kovačića. Pozorno ih pročitajte, a zatim pročitajte i smjernice navedene za pisanje školskog eseja ispod tekstova. Redoslijed smjernica ne obavezuje vas u vašem oblikovanju eseja.

Svoj školski esej oblikujte kao zaokruženu cjelinu (uvod, razradba, zaključak). Možete se poslužiti listovima za koncept, a zatim svoj školski esej uredno prepišite na listove za čistopis.

Pazite da vaš esej bude pravopisno i gramatički točan.

Školski esej treba imati točno određeni broj riječi, što ovisi pišete li esej na osnovnoj ili višoj razini.
Na osnovnoj razini esej mora imati od 350 do 500 riječi, a na višoj od 400 do 600 riječi.

Ante Kovačić: *U registraturi*

Svoje dane proboravljah u družinskoj sobi s rođakom Jurićem. Moj dobrotvor nije nikada pitao za me. Stadoh polaziti škole, ali nisam bio svjestan jesam li dobar učenik ili ne. Učitelji bijahu prema meni hladni i nekako surovi, dok su gradske moje drugove tetošili i gladili. Kumordinar, jedini moj uzgojitelj, niti je pazio, niti je pitao da li ja učim i što učim… Valjalo mi sve kućne poslove obavljati ili mjesto njega, ili mu pomagati. Čistio sam cipele, uređivao družinsku sobu, prao tanjure, pročetkavao odijela, nosio vodu itd. Napose imao sam kumordinara dvoriti, te mu ujutro izglačati cipele, pripremiti punu vedricu za pranje, udesiti postelju, češljati i mazati glavu, a tu bi me često ispljuskao da me sve zubi cvokotahu. Često sam zanemario poći u školu, a mnogo puta i zakasnih. Zaman se potužih rođaku Juriću. – Šta? Lari – fari! Učenih ljudi i velike gospode je dosta, ali valjanih i poštenih slugu je malo! – odvraćaše on. Kako prvoga dana moga dolaska u veliki grad, tako i poslije konakovah na tvrdoj klupi. Svake nedjelje sastajaše se raskalašena družina, muško i žensko, kao one prve noći, i tu sam slušao najbestidnije pripovijetke i gledao krupnu i grešnu ljubav izopačenih stvorova.

Honore de Balzac: *Otac Goriot*

Tisuću petsto franaka i odijela po volji! U tom trenutku siromašni je južnjak zaboravio sve svoje dvojbe te sišao na doručak s onim neodredivim izrazom što ga mladomu čovjeku daje posjedovanje bilo kakvog iznosa. U trenutku kad novac sklizne u džep studentu, u njemu nastaje čudesan stup o koji se može osloniti. Hoda sigurnije, osjeća da ima oslonac, pogled mu je pun, izravan, pokreti živahni; dan prije bio je ponizan i stidljiv, primao bi udarce; danas bi mogao zadati udarac i predsjedniku vlade. U njemu se odvijahu nečuvene promjene: želi sve i može sve, žudi za ovim i onim, veseo je, darežljiv, srdačan. Ukratko, nekoć je bio ptica bez krila, a sad otkriva svoj raspon. Student bez novca grabi tračak zadovoljstva kao što pas otima kost usred tisuću pogibelji, pa je lomi, siše joj srž i dalje trči; no mladi čovjek koji prevrće u džepu nekoliko nestalih zlatnika, naslađuje se svojim užicima, podobno ih raščlanjuje, predaje im se, ljulja se na nebu, više ne zna što znači riječ bijeda. Cijeli je Pariz njegov. Dob u kojoj sve sja, sve svjetluca i plamsa! dob vesele snage iz koje još nitko ne izvlači korist, ni muškarac ni žena! dob dugova i silnih strahova koji udeseterostručuju svako zadovoljstvo! Tko nije živio na lijevoj obali Seine, između ulice Saint-Jacques i ulice Saints-Peres, ništa ne zna o životu! „Ah! kad bi žene Pariza znale," razmišljao je Rastignac proždirući kuhane kruške, komad za novčić, što ih je posluživala gospođa Vauquer, „došle bi ovamo i uživale u ljubavi."

Prevela Divina Marion

Smjernice

- Smjestite pisce i njihova djela u književnopovijesno razdoblje.
- U oba se ulomka glavne junake prikazuje u prostoru gdje žive. Gdje živi Ivica, a gdje Rastignac?
- Kakav je pripovjedač u ulomku iz romana *U registraturi*, a kakav u ulomku iz romana *Otac Goriot*?
- Na osnovi čega se može zaključiti da u navedenim ulomcima prevladava socijalna karakterizacija? Objasni na koji način novac utječe na razmišljanja glavnih junaka.
- Ivica i Rastignac u navedenim se ulomcima osjećaju posve različito s obzirom na život u gradu. Kako se osjeća Ivica, a kako Rastignac? Kako se svaki od njih uklopio u gradski život?
- Kakav je stav glavnih likova prema tjelesnoj ljubavi?
- Objasni sličnosti i razlike pripovjedačkih tehnika u oba ulomka.

Priprema za sastavljanje koncepta: pisanje natuknica

- Prvo pročitajte sve smjernice.
- U svakoj smjernici podvucite ključne riječi.
- Iz smjernica uz pomoć ključnih riječi napišite natuknice dajući kratak odgovor na smjernicu i/ili pitanje.

Nakon što ste napisali natuknice:

- odredite koju ćete natuknicu koristiti u uvodnom odlomku – najviše dvije (upišite njezin redni broj u kružić ispred natuknice)
- odredite koju ćete natuknicu koristiti u zaključnom odlomku – najviše dvije (obavezno u njoj spomenite i ključnu riječ iz uvodnog odlomka te nekoliko ključnih riječi iz razradbenih odlomaka)
- odredite koje ćete natuknice koristiti u razradbenim odlomcima (upišite u kružić redne brojeve natuknica tako da ih poredate po određenom smislu).

Pisanje koncepta

Prije nego što započnete od natuknica sastavljati koncept, porazmislite o poveznicama.

S natuknicama trebate učiniti sljedeće:

- odredite i **zaokružite** ključnu riječ u funkciji poveznice između uvodnog i zaključnog odlomka
- odredite i **podvucite** ključne riječi u funkciji poveznica između susjednih odlomaka (koliko imate odlomaka, toliko morate imati i poveznica).

U ovome dijelu proširit ćete svoje odgovore (natuknice) pretvarajući ih u rečenice. Pri tome trebate uporabiti korisne izraze navedene u uputama za pisanje eseja (poglavlje 6. ove knjige). Započnite pisati koncept tako što ćete proširiti natuknice te uporabiti poveznice. Ostavljajte uvijek jedan redak razmaka.

Prilikom pisanja natuknica i koncepta koristite se pomoćnim tekstovima, navedenim uz ovu vježbu, koji daju podatke o piscu, djelu, razdoblju te književnopovijesnim i književnoteorijskim obilježjima djela.

List za koncept

Koraci za provjeru postupka prije samog pisanja eseja:

Prekrižite kvadratić na kraju svakog retka ukoliko ste obavili zadane zadatke!

1. Jeste li pročitali sve smjernice? ☐
2. Jeste li u svakoj smjernici podvukli ključne riječi? ☐
3. Jeste li iz smjernica uz pomoć ključnih riječi napisali natuknice, odnosno odgovorili na smjernicu i/ili pitanje? ☐
4. Jeste li odredili koje će natuknice pripadati uvodnom odlomku, koje razradbenim odlomcima, a koje zaključnom odlomku? ☐
5. Jeste li ispred svake natuknice u kružić upisali redni broj kako biste odredili kojim ćete redom u eseju odgovarati na smjernice i pitanja? ☐
6. Jeste li odredili ključne riječi u funkciji poveznica između uvodnog i zaključnog odlomka? ☐
7. Jeste li koristili odgovarajuće ključne riječi kao poveznice među susjednim odlomcima? ☐
8. Jeste li se koristili pomoćnim tekstovima koji opisuju pisca, djelo, razdoblje te književnopovijesna i književnoteorijska obilježja djela? ☐
9. Jeste li koristili dovoljno korisnih izraza, i na odgovarajući način, kako biste u eseju ukazali da poznajete književnoteorijsku i književnopovijesnu problematiku? ☐
10. Jeste li jasno u grafičkom i sadržajnom smislu izrazili uvodni dio, razradbeni dio i zaključni dio? ☐
11. Jeste li prebrojili riječi? ☐

Pisanje eseja

Prepišite oblikovani tekst uredno i čitko na obrazac za pisanje eseja.

Ne zaboravite:

1. jasno **odrediti trodijelnu strukturu** eseja (uvodni dio, razradbeni dio i zaključni dio)
2. svaki **odlomak uvući** za jedan do dva centimetra
3. posebnu pozornost posvetiti točnosti **pravopisa i gramatike**.

List za čistopis

U ovaj
se prazni
prostor
ne smije
ništa
upisati!

U ovaj
se prazni
prostor
ne smije
ništa
upisati!

U ovaj
se prazni
prostor
ne smije
ništa
upisati!

U ovaj
se prazni
prostor
ne smije
ništa
upisati!

U ovaj
se prazni
prostor
ne smije
ništa
upisati!

Na kraju još jednom pročitajte esej i provjerite jeste li napisali posve pravopisno i gramatički točan esej!

Pomoćni tekstovi uz roman *U registraturi* Ante Kovačića

Napomena:

Pomoćni tekstovi vezani uz roman Otac Goriot *H. de Balzaca nalaze se u Vježbi 1.*

Obilježja pisca

Ante Kovačić (1854. – 1889.) hrvatski je realistički romanopisac, novelist, pjesnik i feljtonist rodom iz Hrvatskoga zagorja. Pučku školu polazi u Mariji Gorici, a nakon što je kao sjemeništarac maturirao, upisuje u Zagrebu studij prava. Istodobno studira, radi u odvjetničkim pisarnicama, bavi se književnim radom te aktivno sudjeluje u političkome studentskome životu kao pravaš. Doktorirao je te postao samostalni odvjetnik s namještenjem u Glini.

U književnosti se javio uglavnom pjesmama ljubavne naravi, dok u kasnijim pjesmama oštrom kritikom i satirom prikazuje suvremene nacionalne društvene i političke prilike. U tome se smislu pogotovo ističe travestija *Smrt babe Čengićkinje* u kojoj je napao i kritizirao politiku i ideologiju Narodne stranke. Protunarodnjački su obojeni i Kovačićevi feljtoni *Iz Bombaja*. I u svojoj novelistici nastavlja s kritičkim i političkim temama (*Ljubljanska katastrofa, Ladanjska sekta, Seoski učitelj*).

U svojim je književnim djelima, a napose romanima, miješao romantičarske i realističke elemente što je posebno dobro uočljivo u romanu *Baruničina ljubav*, puno bližem romantizmu nego realizmu. Slično se može primijetiti i u romanu *Fiškal* gdje mnogi prizori nastaju na temelju tipičnih romantičarskih motiva, ali ima i socijalno-kritičkih i satiričnih dijelova, napose u prikazu aristokracije i građanstva u tadašnjoj Hrvatskoj. Društvenu kritiku najdojmljivije izražava u duhu realističke satire u romanu *Među žabari*. U hrvatskoj je književnosti najpoznatiji po romanu *U registraturi*.

Obilježja razdoblja

Hrvatski realizam započinje 1881. (godina Šenoine smrti) te traje do kraja 1890-ih. Premda Šenoa zagovara realistički način pisanja, zbog utjecaja protorealizma i nastupajuće moderne, hrvatski realizam svoj pad bilježi već na početku formiranja. Zbog toga najbolja djela hrvatskoga realizma nastaju ne na početku, nego na samom kraju razdoblja. To vrijeme u Hrvatskoj obilježava borba za nacionalnu slobodu i borba protiv mađarizacije. Nastupa agrarna kriza, dolazi do raspadanja seljačkih zadruga, a u političkome se smislu očituje snažan utjecaj pravaša.

Kako se s jedne strane teorija realizma javlja već u člancima Augusta Šenoe *Naša književnost* i *Zašto pišemo*, a s druge strane hrvatski pisci realizma uzore nalaze u francuskom naturalizmu (Zola) i ruskom realizmu (Turgenjev), oko realističke se koncepcije pisanja koja bi trebala biti zastupljena u Hrvatskoj vode burne rasprave. Pisci imaju kritički odnos prema domaćoj književnoj tradiciji, obrađuju se aktualne teme iz suvremenog društvenog, političkog, gospodarskog života, a zastupljena je i povijesna tematika.

Hrvatski realizam napose je obilježio Ante Kovačić čije djelo karakterizira žestoka kritika tradicionalno shvaćenog realizma, višeslojna fabula, mnoštvo likova iz različitih društvenih slojeva te analiza socijalnih, moralnih i psiholoških sastavnica društva. Uz Kovačića zapaženi pisci hrvatskog realizma su Eugen Kumičić, Vjenceslav Novak, Ksaver Šandor Gjalski, Josip Kozarac, Josip Draženović, Silvije Strahimir Kranjčević.

Obilježja romana *U registraturi* – književnopovijesni dio

Roman *U registraturi* nastao je 1888. godine kao roman u nastavcima tiskan u časopisu *Vijenac*. U cjelovitom obliku kao knjiga objavljen je tek 1911. To je ključno je Kovačićevo djelo i najznačajniji roman hrvatskoga realizma. Glavna realistička preokupacija romana jest tematika vezana uz razvitak, odgoj i sudbinu mladog Ivice Kičmanovića koji sa sela dolazi u grad.

Ivica Kičmanović seosko je dijete koje s puno entuzijazma ulazi u život. Na žalost, život mu uzvraća nevoljama, patnjom i društvenom nepravdom. Sam roman započinje u prašnjavoj registraturi gdje među prašnjavim spisima Ivica pripovijeda svoju žalosnu životnu priču. Kao dijete pružila mu se mogućnost odlaska u grad na školovanje što je Ivicu ponijelo te se ponadao da će steći znanje i društveni ugled. Kako bi mogao opstati u gradu, živio je u kući Mecene, gdje kao kumordinar službuje i njegov rođak Jurić (Žorž). Kumordinaru je pomagao oko svih kućanskih poslova, često preuzimajući na sebe sav teret posla. Bogataš Mecena, priglup, bahat i zao, uopće nije mario za Ivicu.

U romanu se saznaje da je Mecena obljubio i prevario sirotu seljanku Doricu, a iz te se afere rađa njihova kći Laura. Mecena za to nije znao te ironijom sudbine Laura postaje Mecenina ljubavnica. Nakon što se Ivica iskreno zaljubljuje u Lauru, Mecena ga tjera iz svoje kuće.

Laura pati za Ivicom te truje Mecenu kako bi ga se riješila. Nakon Mecenine smrti saznaje da joj je Mecena otac. Odlazi za Ivicom na selo i pokušava ostvariti zajednički život s Ivicom. No, Ivica se zaljubi u Anicu, odlazi u grad dalje na školovanje, raskida s Laurom za koju je saznao da ga je varala s Mihom i ženi se Anicom nakon mnogih peripetija. Laura se odmeće u hajduke te se na svadbi osvećuje Ivici i ubija Anicu. Zbog ubojstva je ubrzo uhićena i pogubljena. Na kraju romana ogorčeni i pijani Ivica podmeće požar u registraturi te i sam zahvaćen vatrom nestaje u njoj.

Obilježja romana *U registraturi* – književnoteorijski dio

Roman *U registraturi* svojevrsna je analiza socijalnih, moralnih i psiholoških sastavnica tadašnjega hrvatskoga društva što se osobito dobro vidi prema tome što je u višeslojnu fabulu uključeno mnoštvo likova iz različitih društvenih slojeva.

Osim realističkih karakteristika, roman sadržava i snažne romantičarske elemente kao što su iracionalnost lika Laure čije zagonetno djetinjstvo biva uzrokom njezina ponašanja u životu obilježenog ucjenama, ubojstvima, preljubništvom i hajdučijom. Realistička tematika progovara prije svega iz socijalne karakterizacije likova pa se tako Ivica osjeća inferiorno s obzirom na gradski život.

Na kompozicijskome planu djelo nije homogeno zbog toga što su ispremiješane epizode te je narušen vremensko-posljedični slijed zbivanja. Sve to čini naraciju isprekidanom i nepovezanom što se pokušalo sakriti upadljivim kompozicijskim i stilskim poveznicama između epizoda.

Groteska, hiperbola, gradacija i sarkazam temeljne su stilsko-izražajne odrednice. Pripovjedač je u prvom i trećem licu, opisivanje se temelji na detaljnim opisima i nabrajanjima te se razvija dijaloški karakter pripovijedanja. U navedenom ulomku prevladava socijalna karakterizacija temeljena na motivima Ivičina života i sluganstva u odnosu prema kumordinaru Žoržu. Opisuje se stvaran život s naglaskom na likovima.

9. NA KRAJU…

U ovoj ste knjizi mogli „korak po korak“ vidjeti i naučiti kako se pišu školski eseji. Prije svega važno je da dobro razumijete što se od vas traži i da odgovarate na točno određena pitanja. Nakon što ste pozorno pročitali sve upute, tekst i smjernice, razumjeli zadatak, iz smjernica napravite natuknice, a onda natuknice uvrstite u koncept. Na konceptu mijenjajte raspored odgovora na način na koji vi mislite da bi to trebalo, ali cijelo vrijeme imajte na umu da trebate odgovarati na smjernicu jednu po jednu i tako do kraja. Pitanja grupirajte prema nekoj sličnosti i prema smislu.

Ako ne znate što biste odgovorili, razmislite i sigurno ćete se sjetiti. Važno je samo da ne „lupetate“, odnosno da ne pišete gomilu riječi i fraza koje ne odgovaraju na pitanje i zapravo ničem ne služe. Vi želite pokazati znanje, ali budete li „lupetali“, to se na kraju neće tako protumačiti.

Važno je zapamtiti da vaše odgovaranje ne smije biti „mehaničko“ navođenje odgovora na smjernice, nego mora biti strukturirano kao cjelovit tekst. To znači da cijeli esej mora imati jedinstvenu temu, da svaki odlomak mora imati svoju temu i da odlomci trebaju biti međusobno povezani. Povezanost odlomaka postići ćete uočavanjem ključnih riječi i njihovim korištenjem poput poveznica, odnosno njihovim prenošenjem iz zadnje rečenice jednog odlomka u prvu rečenicu sljedećeg odlomka. U tome će vam pomoći i „prave“ poveznice, riječi koje smo istaknuli i nabrojili, a koje bi bilo dobro zapamtiti da bi vam bilo lakše pisati esej.

Dakle, ako ste pročitali ovu knjigu polako i s razumijevanjem, više vam ne bi trebao biti problem napisati esej. Naravno, budete li vježbali i pisali eseje koje dobivate za domaću zadaću ili koje pišete u školskim zadaćama, vaš će se stil usavršavati i poboljšati do te mjere da možda ni sami nećete moći vjerovati kako dobro znate pisati. Kažu da „bez muke nema nauke“ i to je velika istina, ali pisanje eseja zapravo i nije muka.

Shvatite pisanje eseja kao užitak koji vam omogućava da izrazite što vi mislite o nekoj problematici, da iskažete sebe kao nekoga tko zna pisati eseje i da, konačno, postignete u životu ono što želite. Baviti se poslom koji volite jedna je od najljepših stvari u životu pa počnite o tome misliti već sada. Put oko svijeta započinje prvim korakom, tako i pisanje eseja započinje prvom rečenicom. No prije nego pođete na to putovanje duha, prisjetite se što ste naučili u ovoj knjizi, ona će vam biti koristan putokaz na putu do uspjeha!

Literatura:

Aristotel: *O pjesničkom umijeću*, August Cesarec, Zagreb, 1984.
Biti, Vladimir: *Struktura pripovjednog teksta*, SNL, Zagreb, 1987.
Dujmović-Markusi, Dragica: *Književni vremeplov 1*, Profil, Zagreb, 2008.
Essays in Literature, Western Illinois University, Department of English, 1974.
Greetham, Bryan: *How to Write Better Essays*, Palgrave Publishers Ltd, 2001, New York, 2001.
Gross, John: *The Oxford Book of Essays*, Oxford University Press, Oxford, 2008.
Katalog NCVVO (vidi na: www.ncvvo.hr)
Liessmann, Konrad Paul: *Teorija neobrazovanosti*, Jesenski i Turk, Zagreb, 2008.
Majstori realističkog pripovijedanja, urednik Vlatko Pavletić, Školska knjiga, Zagreb, 1971.
Marggraf Turley, Richard: *Writing Essays*, Routledge, 2002.
Nemec, Krešimir: *Povijest hrvatskog romana od 1945. do 2000. godine*, Školska knjiga, Zagreb, 2003.
Pirie, David B.: *How to Write Critical Essays*, Routledge, 2002.
Prosperov Novak, Slobodan: *Povijest hrvatske književnosti*, Golden marketing, Zagreb, 2003.
Redman, Peter: *Good Essay Writing*, The Open University, 2001.
Rosandić, Dragutin: *Hrvatski jezik i književnost 1*, Školska knjiga, Zagreb, 2000.
Solar, Milivoj: *Književni leksikon*, Matica hrvatska, Zagreb, 2007.
Solar, Milivoj: *Povijest svjetske književnosti*, Golden marketing, Zagreb, 2003.
Solar, Milivoj: *Vježbe tumačenja*, Matica hrvatska, Zagreb, 1997.
Staiger, Emil: *Temeljni pojmovi poetike*, Ceres, Zagreb, 1996.
Škreb, Zdenko; Stamać, Ante: *Uvod u književnost*, Globus, Zagreb, 1986.
Zrinjan, Snježana: *Hrvatski jezik 1*, Alfa, Zagreb, 2005.

O autoru

Davor Piskač rođen je u Zagrebu 1968. godine. Studirao je kroatistiku na Filozofskom fakultetu u Zagrebu gdje je magistrirao i doktorirao na području teorije književnosti. Nekoliko godina bio je profesor hrvatskoga jezika u zagrebačkim gimnazijama. Nakon toga radio je kao lektor hrvatskoga jezika na Sveučilištu Janus Pannonius u Republici Mađarskoj te na Karlovom sveučilištu u Pragu. Nakon povratka u Hrvatsku predavao je svjetsku književnost, teoriju jezika i teoriju književnosti na Filozofskom fakultetu u Puli. Trenutačno je zaposlen na Hrvatskim studijima u Zagrebu gdje predaje kolegije s područja komparativne književnosti. Do sada je objavio dvadesetak znanstvenih radova u domaćim i međunarodnim publikacijama te više od dvije stotine publicističkih tekstova s područja književnosti.

ALFA

2009.